

150 de ani de fotografie în România

În 1840, la numai un an de la inventarea dagherotipiei, apare în România, cumpărat de Colegiul „Sf. Sava" din București, primul aparat fotografic (dagherotip), pe care, după unele izvoare, începe să-l folosească pictorul Carol Popp de Szathmari, pionier al fotografiei românești (și cel care, în 1854, realizează, ca martor ocular la evenimentele din Crimeea epocii, cel dintîi reportaj de război din lume). Imaginile pe care le prezentăm în aceste pagini fac parte din colecțiile Cabinetului de stampe al Bibliotecii Academiei R.S.R. (Reproduceri de Victor Rădulescu)

*Imagini fotografice din Bucureştii anului 1856.
În fotografia din stînga,
turnul Colţei, cea mai înaltă clădire a epocii,
veritabilă emblemă a oraşului lui Bucur*

Scene din Războiul de Independență (1877—1878), surprinse pe peliculă de Franz Duschek.
Un album cu fotografii din acest război, donat de Fr. Duschek țarinei Rusiei, se păstrează în colecțiile muzeului „Ermitaj” din Leningrad

TRĂSURILE BUCUREȘTILOR

La sfîrșitul veacului al XVIII-lea și începutul celui următor, plăcerea cea mare a boerimii bucureștene era preumblarea cu butcile și caretele. Sutele de echipaje boierești se îndreptau, vara, spre Herăstrău, Băneasa și Colentina, în timp ce, iarna, plimbările se făceau mai mult prin oraș, în sănii tot atît de numeroase ca și caretele, vara.

Pe la 1786, un conte ungur, Festetics, făcea afaceri bune în București vînzînd trăsuri vieneze. Cel ce ne transmite știrea — un negustor german călător pe meleaguri românești — mai arată, exagerînd, firește, că, „prin aceasta, el a introdus în țară gustul atît de răspîndit al caleștilor, în așa fel că nu numai că toți boierii și-au cumpărat asemenea trăsuri, dar se și iau la întrecere în această privință". Pasiunea aceasta, ruinătoare pentru mulți boieri, a făcut pe unii domni ai Țării Românești să ia măsuri pentru limitarea importului de calești din Ungaria și Austria. A încercat să facă așa, în 1796, Alexandru Moruzi, dar, pare-se, fără succes, o dată ce, în 1815, Ioan Caragea era pus în fața aceleiași probleme.

Călătoria cu trăsura era un atribut exclusiv al statutului nobiliar, și cine călca interdicția se expunea unor aspre represalii fizice și pecuniare. Apariția trăsurilor de piață a democratizat însă, într-o oarecare măsură, circulația urbană, vehiculul cu cai devenind accesibil păturilor orășenești cu oarecare stare materială.

Credința generală este că trăsura de piață (droșca, birja) a apărut în București după ocuparea orașului de armatele rusești, în 1828. O spune categoric — au spus-o și alții, înainte și după el — bătrînul D. Pappasoglu, la 1891: „...de droșci nu a fost nici o pomeneală pînă la venirea armatei rusești, la 1828, cînd ieșiră pentru prima oară birjile în București...".

În imaginea de sus, unul din cele mai insolite spectacole din cîte i-au fost dat să vadă, de-a lungul vremurilor, Bucureștilor: domnitorul Nicolae Mavrogheni, vestit întru multe (între altele, pentru umflarea propriei pungi cu bani luați de la boieri și egumeni în vederea restaurării „Curții Vechi"), descris de Enăchiță Văcărescu drept „o poznă a firii", plimbîndu-se pe ulițele orașului într-o trăsură trasă de cerbi

Și totuși... Documentele de arhivă luminează o altă situație. Într-o jalbă adresată lui vodă Alexandru Ghica, la 6 ianuarie 1826, de către toți droșcarii lipoveni „dimpreună cu starostea", se arătă: „... știut este mării voastre că înființarea birjarilor din această capitală s-au făcut de noi intîi, și cu șederea între zidurile Sfîntului Ioan și D. D. Dămăroaiei...". Aceiași arătau, în iunie 1844, consulului general al Rusiei în Principate că „...încă din zilele răposatului domn Grigore Ghica li s-au dat fosta uliță de lîngă biserica Sfîntului Ion vechi pe care mai în urmă s-au însărcinat ei de a ține în bună stare cu dregerea caldărămului și alte cheltuieli, mai închiriind și alta nu cu puțină sumă de bani pe locul de lîngă casele acelui răposat domn Ghica...".

Concluzia noastră este că, în timpul domniei lui Grigore Ghica al IV-lea, probabil în anul 1824 sau 1825, membrii unei secte a lipovenilor („scopiții", cum avea să li se spună), fugind din Rusia de persecuțiile autorităților țariste și găsind adăpost și în București, au primit dreptul de a practica „negoțul" birjeriei, așezîndu-se cu trăsurile lor, în acest scop, pe ulița dintre biserica Sf. Ioan și casele fiicei lui Ipsilanti domnul, Dămăroaia (adică pe strada Mihai Vodă de azi). Mai apoi au apărut droșcari și dintre români.

În 1832, corporația droșcarilor ruși, proprietari a 19 trăsuri, avea în frunte pe Petre Ivanișki, iar cea a droșcarilor pămînteni, cu 49 de trăsuri, era condusă de starostele Ioniță Mihail. Documentele păstrează și numele altor staroști ai celor două corporații: Timoftei Kuznețov (1826), Grigori Makarov (înainte de decembrie 1848), Karpo Semeanov (după decembrie 1848), Feodot Feodor (1849?), respectiv Ioan Chirițescu (1848), Nicolae

(1849?), Dimitrie Dimescu (1854) și Costachie Penovici, staroste al tuturor birjarilor din București (1867).

În ianuarie 1834, starostele droșcarilor pămînteni, Ioniță Mihail, făcea cunoscut poliției orașului „pentru niște căruțași ce se strîng la peața Herească cu căruțe bune de Brașov de face asemenă negoț ca și droșcarii... și es felurituri de oameni la lăcuri îndepărtate de o zi și de doă...", cerînd trecerea lor în cadrul corporației sale. Împotrivindu-se, căruțașii birjari din Bucu-

cîte o căruță cu doi cai dă ducem cu chirie cine ne cheamă, apoi cum poate a ne numi în rîndul droșcarilor, că nici numele nostru nu este de droșcari, precum sîntem văzuți, ci chirigii ...". În zadar. În ianuarie 1835, vistieria Țării Românești felicita astfel vornicia orașului București: „...bună este chibzuirea acelei vornicii a să împreuna căruțașii birjari la corporația droșcarilor birjari pămînteni ... spre păzirea bunei orînduieli și arînduirea celor ce să întrebuințează cu asemena birjă ..."

se bucure deopotrivă toți din folosu ce arată că le pricinuiește poziția aceștii piețe pentru că s-au obicinuit lăcuitorii întrebuințați de birji cu dînsa, cu orînduiala însă ca o săptămînă să șadă într-acea piața a Sf. Ioan starostea de droșcari ruși cu ceata sa, cînd atunci vor șădea rumânii în piața ce vor mai închiria-o, și în ceilaltă săptămînă vor veni rumânii la Sfîntul Ioan, iar rușii vor trece în locul lor, și așa pă rînd să va păzi o dreaptă

Trăsură bucureșteană de piață,
la începutul secolului nostru;
în medalion, sigiliul lui Ioniță Mihail,
starostele droșcarilor pămînteni

rești—în număr de 20, toți români (Tudor sin Aron, Iancu sin Barbu, Tudor Roșca, Stefan Postelnicelu și alții) — se plîng la agia Capitalei, apoi la Vornicia din Lăuntru: „...noi ne aflăm trăitori aici, prin mahalalele poliției Bucureștilor și sîntem oameni săraci; vrun alt meșteșug nu avem fără numai cu cîte o căruță cu cîte un cal și doi, cu care căruțe ducem cu chirie pă cei ce vor a merge pă la Cernica, pă la Căldarușani și printr-alte părți unde au trebuință și din chirioara ce luăm ne plătim bir și ne hrănim copiii și să mulțumesc și oamenii acestei poliții dă noi ...; acu fără de cădere ne pomenim cu vătaf de droșcari ... Noi nici droșcari sîntem, nici birji, nici cai dă birji ci

Înmulțirea numărului birjelor a făcut ca strîmta uliță Sf. Ioan să devină neîncăpătoare; au început conflicte între doșcarii ruși și cei pămînteni, cei din urmă sprijiniți de autoritățile locale. Domnitorul Alexandru Ghica a intervenit personal, în februarie 1836, pentru reglementarea situației: „...de vreme ce cinstita Agie zice că nu încape toți într-acea piață a Sfîntului Ioan, apoi va îndatora pă amîndouă starostiile a mai găsi și altă piață unde vor socoti de cuviință pă care prin bună învoială vor închiria-o cu toți de la proprietarul ei, contribuind amîndouă starostiile la această închiriere ...

După aceasta îi va întocmi cu rîndul a șădea în piața Sf. Ioan ca să

cumpănire între dînșii, încît să nu le mai rămîie cuvînt de plîngere nici la o parte, nici la alta." Acest nou loc a fost — am văzut deja — piața din fața caselor fostului domn Grigore Ghica, cunoscută mai tîrziu drept piața Teatrului Național.

În această piață îi vom afla pe birjarii de lux — „muscalii" — pînă în anii dinaintea celui de-al doilea război mondial, producînd o vie impresie tuturor vizitatorilor Capitalei și constituind mult timp o fală a Bucureștilor. „Birjarii eleganți îmbrăcați în haine lungi de catifea, încinși cu brîie curate, de diferite culori, mînuind excelent de bine splendizii armăsari, cu frumoase bice, ne-au făcut o impresie deosebită — scria un ardelean ve- →

→

nit înfiia dată în București, în anul 1885. Birjele frumoase trase de cai năzdrăvani, cu coamele fluturind, cu cozi lungi și parcă aruncînd foc din nări, erau conduse cu perfectă abilitate de acei birjari ciudați ruși, secta lipoveni, care se duceau ca vîntul pe asfaltul poleit al orașului. Și cu toată încurcătura circulației, nu loveau niciodată trăsurile și nu stăvileau mai niciodată mersul cailor. Era într-adevăr o plăcere să fii condus de ei."

Există o adevărată emulație între acești birjari, fiecare din ei rîvnind să se prezinte cît mai bine în fața clientelei, iar duminicile și sărbătorile, la curse sau la bătăile cu flori de la Băneasa, cînd se luau la întrecere pe șoseaua nepietruită, improvizau un spectacol de neuitat pentru privitori. Via curiozitate stîrnită străinilor de acești birjari s-a vădit în anul 1917, cînd autoritățile de ocupație au dispus strîngerea tuturor birjarilor lipoveni la Institutul medico-legal, unde, după o prealabilă examinare, au fost cu toții fotografiați (ca niște rarități ce erau!).

La începutul secolului nostru, unul dintre cei mai faimoși birjari bucureșteni — Mihail Ivanov, zis Mișca — era proprietarul a numeroase și elegante vehicule (7 trăsuri, 7 cupeuri — adică trăsuri închise, 2 cabriolete și alte vehicule atelate) și a 50 de cai de rasă de o rară frumusețe, avea în slujba sa peste 20 de oameni. Mișca, în ale cărui trăsuri s-au urcat multe celebrități ale epocii (să-l amintim doar pe Mihail Kogălniceanu), venise în România de mic copil; în anul 1876 era un simplu conducător de trăsură, pentru ca în 1878 să fie deja proprietar.

Sursa prosperității sale — ca și a multor altor birjari bucureșteni din epoca de aur a acestei îndeletniciri — era buzunarul călătorului cu mai multă sau mai puțină stare. Reglementarea relației dintre aceste două personaje ale curselor cu „fiacărele" Capitalei a avut în vedere, încă de la început, protejarea buzunarului călătorului de pretențiile piperate ale birjarilor. Din anul 1831 — cînd a fost elaborat primul — și pînă prin anii '30 ai secolului nostru, s-au succedat sumedenie de regulamente încercînd o armonizare a intereselor celor două „tabere" — o dovadă în plus a dificultății realizării „concilierii", a zădărniciei tentativelor autorităților de a-și impune voința.

La 5 ianuarie 1850, Departamentul din Lăuntru se adresa „poliției capitalei București" în chestiunea atît de arzătoare a costului utilizării trăsurilor publice: văzînd încălcarea dispozițiilor polițienești relative la prețul „preumblării" cu birjele de către birjari (care se „lăcomeau" a cere un preț mai mare), îndeosebi de cei avînd situația de supuși străini, ministerul împuternicea poliția locală să ia legătura cu consulatele sub a căror protecție se aflau aceștia spre a-i face să înceteze abuzurile, sub pedeapsa ridicării dreptului de a „unelti acest negoț". În aceeași chestiune, la 1 aprilie 1850, poliția Capitalei a cerut Departamentului din Lăuntru să aprobe înființarea „la fiecare birjă" (stație de birjă, n.n.) a cîte unui „epistat polițienesc"; plasat în cele 4 stații existente atunci (în 1912 vor fi 117!), funcționarul avea datoria de a „priveghea de aproape mișcările fiecărui birjar, precum și de a întîmpina orice neorînduială."

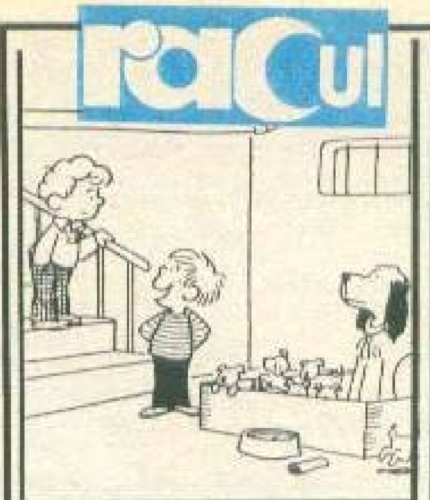
La începutul lui 1856, ministerul menționat mai sus a înaintat domnului proiectul unui „regulament al trăsurilor publice", care propunea și clasificarea acestora în trei categorii, tarifate diferit: clasa I, avînd numerele de înregistrare scrise cu roșu, tarif „3 sfanțigi pe ceas"; clasa a II-a, numere cu alb, tarif „2 sfanțigi pe ceas", și clasa a III-a, numere cu negru, tarif „1 sfanțig pe ceas".

Menționarea cîtorva prevederi ale unui regulament din 1868, edictat de primăria Bucureștilor, reflectă deziderate ce nu se vor împlini niciodată în conduita birjarilor bucureșteni: vîrsta minimă pentru conducătorii de birje — 21 de ani, iar onorabilitatea și capacitatea acestora să fie atestate în scris de notabilitățile suburbiei în care locuiau și de starostele birjarilor; se interzicea birjarilor să circule pe ulițe fără clienți, să circule pe stînga, să staționeze în alte locuri decît cele stabilite de primărie, să mîie caii mai repede decît în trap sau să refuze un client aflat în locul de staționare; apoi, obligația birjarilor de a înmîna călătorului, la urcare, un bilet purtînd numărul birjei și prețul cursei — și altele asemenea.

Timpul, care schimbă totul, a schimbat și situația birjelor și birjarilor bucureșteni. Progresul tehnic a determinat ruinarea practicanților conservatori ai vechiului „negoț" al birjeriei: numai puțini la număr au schimbat hățurile cu volanul autoturismelor de piață, dar renumele taximetrelor și taximetriștilor Bucureștilor n-a putut nicicînd să egaleze faima vechilor trăsuri și a iscusiților lor conducători.

GRIGORE TOMESCU

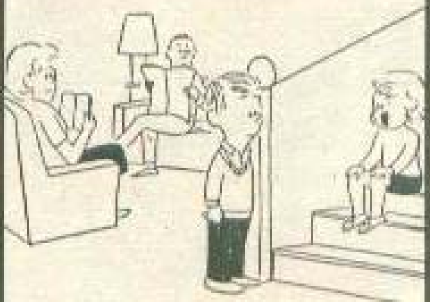
racul

— Sînt bunic!!!

— Special le-am cumpărat un șoricar. Așa, pot să-l mîngîie toți deodată!

— Hai să ne jucăm de-a mama și tata: tu te înfurii și eu te ameninț că mă întorc la mama!

— Ascultați-mă pe mine, e modelul de tapet cel mai potrivit pentru camera copiilor!

Dreptul la fericire

Ploaia bătea cu putere în geam, lăsînd apa să se scurgă pe el în mici șuvoaie. Mercurul termometrelor scăzuse, vestind începutul toamnei. Dar nu pe cel al toamnelor blînde, cu soarele strecurîndu-se ca amorțit printre frunzele ruginii, ci pe cel al toamnelor mohorîte, cînd întreaga atmosferă e îmbibată de umezeală ca de o transpirație rece.

Radu privi nedumerit acele ceasornicului. Nu era decît ora două; pînă la șase dimineața, cînd urma să plece la uzină, mai era destul de mult. Încercă să nu se mai gîndească la discuția neplăcută pe care o avusese cu Marina, însă pe ecranul creierului se derula cu repeziciune scena, cu cuvintele tăioase, cu tonul sarcastic, cu aluziile răutăcioase.

Întîmplări adevărate

Marina venise în colectivul lui de curînd, de vreo șase luni. O vedea și acum, micuță de statură, brunetă, cu părul foarte lung, plin de bucle. Nu era prea frumoasă. Dar avea o privire neajutorată, iar întreaga ei ființă fragilă nu inspira decît compasiune. Pe foaia de angajare scria: desenator tehnic, însă ea nu știa nici să țină compasul în mînă, darmite să mai folosească și rotringul.

Pierduse mult timp cu ea, după program, pînă cînd reușise s-o învețe să deseneze. La început îi făcea el toate desenele, căci n-ar fi vrut ca biroul lui să rămînă cu lucrările nepredate la timp. Treptat, Radu începu să fie atras din ce în ce mai mult de micuța brunetă. Ea avea întotdeauna timp să-l asculte, să-i spună o vorbă bună, pe cînd Cristina, soția lui, aproape că nu-l observa, nu știa decît să alerge tot timpul de la serviciu la facultate (era și studentă la seral), de la facultate direct în bucătărie, la aragaz, sau în baie, la mașina de spălat. Pentru toată lumea găsea cîte o vorbă bună: pentru Bogdănel, care avea de-abia un an, pentru părinții lui Radu, pînă și pentru bunica pe jumătate oarbă. Lui nu știa decît să-i tricoteze pulovere după ultimile reviste de modă, dar nu și să-l întrebe: Tu ce mai faci, măi Radule? Ești obosit? N-ai vrea să plecăm și noi vreo două zile la munte?

O iubise pe Cristina. O știa de cînd avea șapte ani. Fata fusese înfiată de o soră a mamei, părinții ei naturali avînd o situație materială foarte grea. Cînd Cristina avea paisprezece ani, mama adoptivă se despărțise de soțul ei, deoarece acesta începuse să vadă în fetișcană o adolescentă frumoasă, care, pe zi ce trecea, se împlinea din ce în ce mai mult: scara valorilor morale se răsturnase în mintea lui îmbibată de alcool, și astfel Cris- →

tina rămăsese cu o nouă rană agățată de suflet.

Dar acum ... Radu se săturase de Cristina, această permanentă „victimă" a destinului. La urma urmei, avea și el dreptul la fericire. Marina exista și-l aștepta întotdeauna cu nerăbdare. Era tandră, știa să rîdă și să fie copilăroasă. Întotdeauna avea timp să se plimbe cu el și mai ales să-l asculte. Să-l asculte ca pe-un oracol, dîndu-i dreptate la tot ce-i spunea.

Părinții Marinei păreau și ei că țin foarte mult la el. Îi cunoștea bine de-acum, căci în fiecare dimineață venea să o ia pe Marina de-acasă cu frumoasa sa Dacie 1310 vopsită în verde metalizat. Din păcate, mașina era a părinților lui. Radu nu avusese curajul să-i mărturisească noii iubite acest „mic amănunt".

Dar zilele treceau cu repeziciune, iar „dragostea Marinei", ce-l asalta, învăluindu-l ca o pînză invizibilă, îl forța să ia o hotărîre definitivă. Își alesese noaptea de revelion ca să „clarifice" lucrurile cu Cristina. Fuseseră invitați, pentru noaptea aceea, la niște prieteni. Seara, în timp ce-și aranja cravata în fața oglinzii, Radu își încruntă sprîncenele, se semeți, încercînd să-și facă singur curaj. „Acum! își spuse. Acum, ori niciodată!"

Cu o voce dogită își strigă soția. Aceasta veni, grăbită ca întotdeauna, respirînd precipitat. „Vreau să-ți spun ceva foarte serios. Vom petrece ultimul revelion împreună. De mîine îmi iau toate lucrurile și mă mut din casa asta. Vreau să-mi refac viața". Cristina ascultă tăcută. Pe fața devenită palidă îi apăruse totuși un zîmbet de neîncredere. „Hai, Radule, lasă glumele, dacă și astea mai sînt glume!" „Dar tu nu înțelegi că m-am săturat de tine?" „Și de copil, și de părinții tăi te-ai săturat?" „Da, m-am săturat de voi toți!"

Cristina tăcu cîteva clipe, crispată, dar calmă. Se privi alături de el în oglindă, retușîndu-și cu un deget machiajul, apoi spuse, ca și cum n-ar fi existat nici o discuție: „Hai să mergem, sîntem în întîrziere!" Radu, care se aștepta la o reacție violentă, rămase blocat. O urmă apoi, îngîndurat, spre mașină. Crezuse că va trebui să-și argumenteze hotărîrea și, cînd colo!, Cristina era liniștită, de parcă ar fi așteptat de mult ca el să ia o astfel de hotărîre.

Ce se petrecea, în aceste clipe, în sufletul Cristinei, Radu, firește, n-avea cum să știe. Cel mai năpraznic ger n-ar fi putut îngheța, ca acum, în cîteva fracțiuni de secundă, inima femeii, deși mintea îi lucra cu febrilitate. Nu! Era hotărîtă să lupte și să cîștige. Îl cunoștea prea bine pe Radu, cu toate defectele și calitățile lui, și era sigură că nu este vorba decît de un moment de rătăcire. Trebuia să învingă, și pentru ea, dar mai ales pentru băiețelul lor.

Întîmplări adevărate

Pentru Cristina, noaptea de revelion fu o noapte de chin. A doua zi de dimineață , Radu, pe jumătate adormit, își aduna lucrurile. Cristina îl privea cu atenție.

„Radule, vino lîngă mine și povestește-mi ce s-a întîmplat. Cu ce sînt vinovată? Dacă sînt, dă-mi o șansă să mă schimb, să fiu alta... Acordă-mi măcar cîteva săptămîni. Dacă nu voi reuși să fiu ceea ce vrei tu, îți promit că-ți string eu toate lucrurile și îți dau voie să pleci unde vrei și cînd vrei".

Radu o privi plin de uimire. „Vrei să te schimbi? Tu? Tu, care nu dormi decît în pijamale de finet, în loc să ai și tu, ca orice femeie ca lumea, o cămașă de noapte frumoa-

să și vaporoasă! Tu, care nu te fardezi decît de sărbători, și care te-ai mai și îngrășat după naștere cu zece kilograme! Tu vrei să te schimbi? Mă faci să rîd!"

Cuvintele răutăcioase o loviră din plin. Cu un efort, femeia își dobîndi totuși calmul. „Hai, te rog, lasă-mă să încerc!"

Într-un tîrziu, Radu căzu de acord să-și amîne plecarea. „Toate reproșurile lui sînt simple copilării", se strădui Cristina să se liniștească. La mijloc, însă, trebuia să fie ceva ... Sau poate cineva! Dar cine? De undeva, din subconștient, se ivi un nume pe care Radu, de obicei zgîrcit în amănunte despre colegii lui, îl invocase des în ultimul timp: Marina Ionescu. N-o fi ea?...

Îi povesti mamei lui Radu întîmplarea, adăugind, plină de amărăciune: „Iar acum aștept și al doilea copil. Nu i-am spus nimic lui Radu. Te rog mult de tot, ajută-mă în vreun fel!"

Bătrîna rămase ca împietrită, nevenindu-i să creadă. Cele două hotărîră să încerce să discute cu părinții Marinei.

Mama acesteia era o femeie masivă, cu mîinile ca niște lopeți. Cînd se mișca, troznea podeaua. Avea o voce ascuțită, care-ți zgîria timpanul.

„Tovarășă dragă, le luă ea repede, eu mi-s casieră la ITB. Eu mi-s muncită, nu ca domniile voastre! Marina e singura noastră copilă. Dacă băiatu' matale o iubește, s-o ia. Eu nu mi-s împotrivă. Ne-a povestit că are și casă, și are, știm și noi, o mașină faină. Acum aflu că are și un copil, dar poate-mi spune-ți 'mneavoastră cum e cu locațiile alea, că eu mi-s muiere simplă și nu știu. Cît îi ia din salariu?"

Cristina și soacra ei o priviră stupefiate. Așadar, toată „dragostea Marinei" însemna mașină, casă, leafă bună... „Păi bine, doamnă, interveni Cristina, dar Radu nu v-a spus că eu mai aștept un copil? O să trebuiască să plătească pensie alimentară pentru amîndoi! O să vă fie foarte greu!" Casiera de la ITB răspunse cu aceeași voce ascuțită, dar acum nesigură: „Păi bine, tovarășă dragă, da' eu n-am știut nimic! Înseamnă că o să aducă bani puțini, nu?" „Da, și să mai știți că mașina și casa sînt ale părinților!" „Vai de mine, ce era să ne facă excrocu'! Vai, ce rușine pe capetele noastre! Vai, din ce belea ne-ați scos! Nu știu cum să vă mulțumesc. Lăsați, că pe Marina o lămuresc eu. Adică o să se lămurească ea singură, cînd o să-i zic ce-mi ziserăți ..."

În zilele în care urmară discuției cu mama Marinei, Radu nu spuse nimic. Atîta doar că privea cam mohorît în jurul lui. Avusese o explicație cu Marina, care-l dumirise ... Treptat, începu să se joace cu Bogdănel. Viața familiei reintra pe făgașul normal.

Cristina nu trecu pe alături de sfaturile soțului. Își schimbă garderoba, începu să se scoale mai devreme cu un sfert de oră, să facă gimnastică de întreținere și chiar... să se fardeze mai des! Radu înțelese, pînă la urmă, ceea ce, de fapt, ar fi trebuit să înțeleagă de la început. Și anume că „dreptul la fericire" este, firesc, un drept al fiecăruia. Dar care nu se poate împlini decît atunci cînd se întemeiază pe adevăr, pe cinste, pe corectitudine, pe conștiință. Și mai ales pe Dragoste Adevărată!

PAGINA DE LECTURĂ

CAPCANA

În toamna aceea, mistreții prăpădiseră porumbul din grădinile sătenilor. Înmulțiți peste măsură, la început „luau masa" pe ogoare. Și nu doar în familie, adică tată, mama și purcelușii, ci cu tot „tribul" lor de zeci de membri. Dar o provizie, oricît ar fi ea de mare, se termină pînă la urmă, drept care, după ce devastară cîmpul, porniră către partea de mijloc a așezării. Aici dădură de un autentic rai. Fructele mature ale porumbului erau atît de mari încît, dintr-un știulete, se săturau o droaie de puișori îmbrăcați în „pijamalele" lor dungate. Oamenilor nu le prea venea la îndemînă să se ia la harță cu vînjoasele fiare. „Poți să ai în mînă nu numai o furcă, dar chiar și un buzdugan, și tot te trec fiorii, cînd, noaptea, ieșind în grădină, dai nas în

→

nas cu o scroafă cît toate zilele, care, zbîrlită, se uită la tine cu ochii ei roșii, fioroși ca și colții", le povestea medicul veterinar al comunei colegilor lui, cînd îi întîlnea la județ, la ședințe. Faptul că mistreții atacau grădinile nu cîte unul-doi, ci în turmă, paraliza orice ripostă. Cîinii lătrau furioși, gospodarii auzeau porumbul foșnind și, de la geam, vedeau cum se strecoară în grădini siluetele negre-sure ale fiarelor. Auzeau apoi tropotul turmei sătule, care se îndrepta spre pădurea aflată chiar la marginea satului. Animalele deveneau tot mai agresive, un cîine fiind răpus pe loc pentru îndrăzneala de a fi „deranjat" un cap de familie care tocmai își servea cina. După cină, animalele se adăpau la jgheaburile cu apă curată, destinată urmașilor lor domestici.

Un gospodar, prin a cărui grădină era drumul turmei atît la ducere cît și la întoarcere și care fusese nevoit să-și culeagă recolta înainte de vreme, că altminteri nu-i mai rămîneau întregi nici cocenii, vru odată, înfuriat la culme, să iasă în curte înarmat cu un topor. Nevastă-sa fu mai cu minte: „Ce, ești nebun, omule? Tu ești singur iar ei o haită întreagă. Doar avem copii de crescut!" Tot femeia, mai înțeleaptă, îi dădu ideea unei capcane. Îndată după trecerea turmei, dincolo de gard, pe cîmp, chiar în dreptul „porții" prin care trecea turma jefuitorilor, gospodarul, ajutat de doi vecini, săpă o groapă mare, pe care o acoperi cu stuf. Presărară stuf și în jurul capcanei, pentru a nu da de bănuit animalelor. Apoi așteptară. Era noapte. Săteanul și cei doi vecini ai săi pîndeau la ferestre. Cina mistreților se terminase. Se auzi tropăitul trupei spre cantonamentul de noapte. În frunte galopa o scroafă uriașă, probabil matroana tribului. Imediat după ea, purcelușii vărgați. În spate, ceva mai la distanță venea grosul turmei. Obișnuită de mult să nu fie stingherită de nimeni, „șefa" tribului, scroafa cea uriașă, nu-și mai luase nici o măsură de precauție. Renunțase la cercetașii pe care-i trimitea, prudentă, pe vremea primelor incursiuni după pradă. Spectatorii, ascunși după perdele, priveau cu sufletul la gură. Cînd matroana s-a prăbușit în groapa adîncă, vechea casă țărănească a autorului capcanei s-a cutremurat din temelii. Turma, realizînd primejdia, ocoli capcana și dispăru în goană, pierzîndu-se în pădure. Rămaseră la fața locului doar cei cinci purceluși, ce nu-și abandonaseră mama. Scroafa scotea niște grohăituri înfiorătoare, urlau și ei, buluciți în jurul gropii.

Deși noaptea tîrziu, tot satul s-a strîns în jurul capcanei. Vorbe, păreri, discuții aprinse,

toate isprăvindu-se cu întrebarea: „Ce-i de făcut?" Soluția împușcării captivei fu exclusă. „Dar nici s-o ții în groapă, Marine, pînă mîine dimineață, nu se poate! Cu larma asta, scoți din minți toată comuna." Săpară un fel de tunel în pantă, care unea terenul de „sus" cu fundul gropii. Scroafa ghici îndată portița salvării. Din două salturi fu pe imaș. Două grohăituri scurte însemnară, probabil, în limbajul mistreților, „după mine, înainte!" În cîteva clipe, scroafa și puișorii ei cei gingași se mistuiră în codru. Oamenii, de bucurie, făcură acolo, lîngă groapă, un foc, la care își încălziră mîinile și inimile. „Cea mai bună treabă rămîne totuși să strîngem cît mai repede bucatele din grădină și de pe cîmp," gîndi cu voce tare un bătrîn. Sălbăticiunile or să-și caute alt vad și or să ne lase în pace!"

PAGINA DE LECTURĂ

telefonul Valentinei

De cîtva timp, Ioana era veșnic obosită. Simțea cum oboseala îi intrase în toate fibrele, împiclindu-i și trupul, și mintea. Lucrătorul atent, evidențiat în permanență de toți șefii, se tîra acum în urma tuturor. Prima care îndrăznise să-i atragă atenția fusese Andra. Deși o cunoștea de puțin timp, avea o simpatie deosebită pentru micuța roșcată. Andra era foarte tînără, totdeauna vioaie, aducînd voie bună în jurul ei.

... „Nu crezi, dragă Ioana, că ar trebui să te duci la doctor, să-ți faci niște analize, sau să-ți iei măcar cîteva zile de concediu? Uite, aș putea să te recomand unchiului meu, un

Întîmplări adevărate

medic foarte bun. În cîteva zile o să te pună pe picioare" ...

În ziua aceea, după lucru, Ioana, în timp ce mergea pe stradă, simți cum totul se clătina în jurul ei. Clădirile și trecătorii deveniseră o masă amorfă, tulbure, în care i se părea că se scufundă. Cum o să ajungă acasă? Pînă în strada Teilor, unde locuia, era drum lung. Trebuia să coboare și să urce scările metroului, apoi să traverseze parcul ...

Să caute un taxi? În timp ce, amețită, încerca să socotească în gînd dacă i-ar ajunge banii din portofel, văzu lîngă trotuar un taxi liber. Nu-și aminti cînd urcase și cînd spusese unde vrea să meargă. Se trezi privind, din mașină, o defilare stranie de imagini. Automobilele care veneau din sens opus păreau că se măresc, iar cînd ajungeau în dreptul ei se micșorau brusc.

Da, Andra avusese dreptate, se întîmpla ceva cu ea...

Achită costul cursei și se îndreptă, puțin mai înviorată, spre blocul în care locuia. Avu, însă, ghinionul să se întîlnească cu una dintre vecinele de palier.

„Ce mai faceți? La ora asta veniți de la serviciu? Vă este rău ... Nu?! Dar atunci de ce ați luat taxiul?"

Întrebările curgeau cu nemiluita. Ioana abia se abținea să nu rîdă, deoarece, așa, deodată, ochelarii vecinei se coloraseră în roz și crescuseră, în timp ce capul acesteia se micșorase, făcîndu-se cît pumnul.

„Bine, vecină, eu îți povestesc cum și-a rupt nepotu-meu, la fotbal, blugii nou-nouți, cumpărați de mine din pensia lu' bărbate-miu, și matale rîzi... Păi așa vecini...", comentă furioasă interlocutoarea, îndepărtîndu-se cu pași repezi. În cele din urmă, din nou amețită, Ioana reuși să ia liftul și să ajungă în apartamentul ei. Valentina, fetița, nu venise de la cursuri (astăzi avea, după-amiază, oră de pian). Știa că Gigi, bărbatu-său, întîrzie la o ședință, drept care hotărî să se culce. Intrînd în dormitor, o izbi un val de aer fierbinte: uitase să tragă jaluzelele, dimineața.

„Poate că la Valentina în cameră e mai răcoare", se gîndi ea, în timp ce-și îmbrăca rochia de casă. Într-adevăr, în camera Valentinei, situată spre nord, și cu storurile lăsate, parcă era mai răcoare.

→

PAGINA DE LECTURĂ

Se întinse în patul cam mic pentru ea, încercînd să adoarmă. Nu izbuti. Începu să numere. Cînd ajunse la 27, auzi ușa de la intrare trîntindu-se, apoi vocea lui Gigi: „E cineva acasă?"

Ioana nu avu putere să răspundă.

„Hai, Dane, mai auzi ea, văd că Ioana nu veni de la birou. Bem și noi un pahar de vin? Am trei sticle de „Fetească" în frigider". Deși nu putea face nici o mișcare, Ioana auzea perfect ce discutau cei doi: șansele pe care le aveau echipele de fotbal în noul campionat; piesa de teatru pe care o văzuseră la televizor cu o seara înainte; ce mare se făcuse Valentina și ce bine cînta la pian. Încet, încet discuția aluneca spre capitolul amintiri. Amintiri din anii studenției ... Chefurile din cămine, vacanțele din tabere ... Apoi primele iubiri, primii fiori de dragoste ... Ioana nu și-ar fi putut imagina niciodată cum ar fi putut doi bărbați să sporovăiască și să bîrfească mai rău decît fiicele Evei ... Dar, deh, de vină era și „Feteasca"...

La un moment dat, Gigi îi mărturisi lui Dan cum fusese „îndrăgostit" și mai de curînd. „Era o brunetă înaltă, masivă... Nu o slăbănoagă de pe care să curgă toate hainele. Lucra aici, lîngă noi, la pîine. Acum au mutat-o la alt centru. O chema Margareta... Să vezi cum ne-am cunoscut. Am luat pîine și am vrut să-i las restul, doi lei. Ea mi-a zis: «Mă jigniți, tovarășe» și m-a privit drept în ochi. Atunci am simțit, așa, că mă cutremur și că prind o putere... cum să zic? ca de tigru!"

„De tigru în cușcă"... comentă Dan. „Da, de tigru în cușcă. M-am uitat să-i văd numele de pe ecuson. Dar n-avea ecuson. Dar, să vezi ce noroc! A strigat-o vînzătoarea de la lapte: «Margareto, mai ai pîine fără sare?». Mi-a plăcut și numele. Auzi: Margareta... Ce nume frumos, de floare! Și uite-așa, azi o pîine cu sare, mîine niște chifle... Ne-am împrietenit. Cînd mă vedea, se înroșea și-mi alegea pîinea cea mai frumoasă, cea mai bine crescută. Iar acum trei săptămîni... ehe!, se auzi rîsul lui Gigi. „M-a vizitat!" „Cum adică? Și nevasta-ta?" se impacientă Dan. „Păi nu știi că s-a dus la țară cu Valentina, să mai ducă cîte ceva pe-acolo?" răspunse, enervat de întrerupere, Gigi. „A fost un vis. O cafea, un pahar de vermut... I-am arătat casa... Se bucura ca un copil. A fost grozav de fericită cînd a îmbrăcat un capot galben de mătase de-al nevestei-mii..."

„Dar cîți ani are?" „Păi vreo patruș'doitrei... cam așa". „Cam mare «copilul» ăsta, măi Gigi", comentă ironic Dan. „Tu nu știi, măi, ce surprize e în stare să-ți ofere viața!" încercă Gigi să-și pună prietenul la punct.

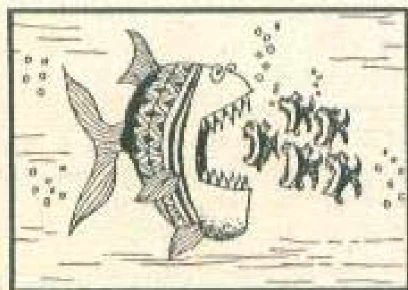
Confidențele poate că ar fi continuat, dacă Valentina n-ar fi sunat la telefon, rugîndu-l pe Gigi să vadă dacă nu-și uitase caietul de muzică pe biroul din camera ei. Gigi răspunse pe un ton plin de dulceață: „Imediat, fetița tatei. Acuș' se uită tăticu!"

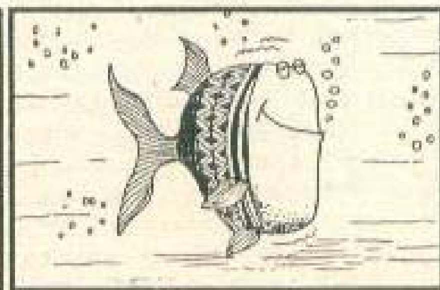
Plin de voiciune, deschise ușa și, stupefiat, o văzu pe Ioana. Aruncă o privire pe birou și alergă într-un suflet la telefon. „E pe birou. Pa!", și trînti receptorul în furcă. După care îi șopti ceva lui Dan, se auzi ușa de la intrare trîntindu-se, apoi pașii lui în odaie. „Ai venit de mult? Dar de cînd dormi tu la Valentina? Te-am trezit cumva cu discuțiile noastre?" Răspunsul Ioanei veni mai tîrziu: „M-am trezit cînd ai intrat în cameră." „Draga mea, mai odihnește-te și tu. Eu mă duc să pun masa și după amiază dau cu aspiratorul."

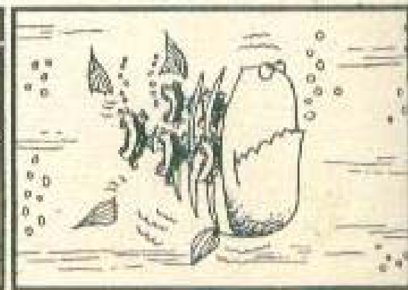
„Cît de puțin îi lipsește unui om, ca să devină un soi model", gîndi Ioana plină de amărăciune. Amețeala o prindea iar în mrejele ei. O mulțime de stele îi jucau în fața ochilor. Deodată inima începu să-i bată cu putere, părea că voia să-i iasă din piept. Simțea că se sufocă. Încercă să se ridice din pat, dar nu reuși... Treptat, treptat, își mai reveni. Cînd intră Gigi, într-un tîrziu, ca s-o cheme la masă, se prefăcu că doarme. Îl auzi ieșind în vîrful picioarelor...

„Da, mîine o s-o rog pe Andra să mă trimită la unchiul ei. La urma urmei, în viața mea există și Valentina."

VICTOR BEDA

Stația meteorologică Babele, văzută de pe vîrful Cocora

Întîmplări cu un singur personaj

METEOROLOGUL DE MARE ALTITUDINE

Să-i numim, generic, meteorologi la stații de mare înălțime, deși unii sînt operatori sau tehnicieni. Îi leagă pe toți muntele, care nu este o pasiune, ci un mod de viață. Sînt excelenți schiori, alpiniști, salvamontiști. Munca lor se numește veghe meteorologică, un fel de foc continuu, 24 din 24 de ore; ziua și noaptea; ziua cînd, prin limpezimea seninului, vezi cam jumătate din țară, noaptea cînd, aici, la peste 2500 de metri, sub puzderia de stele de care aproape ți-e teamă să nu dai cu capul, fiecare își imaginează începutul lumii altfel. Meteorologul face totul cu mîna lui: spală, gătește, dă zăpada. Cînd e de serviciu nu doarme, iar ziua sparge lemne. Pentru că, cel puțin în primii ani, somnul, la 2500 de metri are un secret greu de dibuit. Cine îi vede vara bronzați îi invidiază, își închipuie cîte și mai cîte, fără să știe un lucru esențial: zile liniștite, cu soare și tihnă, nu sînt mai multe de 30 într-un an. Iarna care a trecut a fost iarna cu vînturile cele mai puternice. Au depășit 144 de kilometri la oră, au rupt de trei ori placa giruetei, au smuls bucăți din acoperișul cabanei Babele și al stației telecabinei. Noaptea revelionului a fost la fel. Vîntul parcă turbase. Unul dintre ei era să rămînă în telecabina care se izbise de pilonul numărul 5, iar altul n-a mai coborît spre casă și a rămas să-și încheie lucrările lunii decembrie. Și toate acestea pentru ca buletinul privind starea vremii să se apropie cît mai mult de realitate.

Așadar, meteorologii de la mare înălțime.

DOUĂ ECHIPE DE FORMULA 1

Stația meteorologică de pe **Vîrful Omu**, din masivul Bucegi, este una dintre cele mai înalte asemenea stații din Europa, cu „echipaj uman la bord". Prin poziția ei geografică este lovită de toate masele de aer în trecere, fiind deosebit de importantă pentru observarea fronturilor atmosferice, necesară în aprecierea evoluției vremii. De aici, de la 2507 metri altitudine, pe timp senin, se vede jumătate din țară: pînă dincolo de Olt, prin dreptul Parîngului, flacăra Combinatului petrochimic din Pitești, rafinăriile Ploieștiului, luminile Bucureștiului, noaptea, Carpații de curbură și orientali, iar la nord, Carpații răsăriteni.

În acest moment, la Stația Omu echipa de observatori meteo se află, după spusele membrilor echipei, într-o formulă ideală. Sînt cu toții prieteni, se înțeleg, se ajută, se respectă, au încredere unul în celălalt. Se spune că →

Aproape ca la Polul Nord!

METEOROLOGUL DE MARE ALTITUDIN

n-a fost întotdeauna așa. Cu foarte mulți ani în urmă, incredibil, dar așa era, dintr-una din camerele cabanei care adăpostește stația, deci de la 2510 metri, porneau spre cîmpie anonime care vizau munca și viața celor ce locuiau în camerele vecine. Invidii și ranchiune pe care nu ți le poți imagina în pustietatea muntelui se năpusteau ca un torent spre diverse instituții, e drept, fără ca vreun buletin meteorologic să înregistreze și astfel de anomalii. Dar vremea a trecut, atmosfera muntelui este din nou pură, și faptul se datorează echipei de care aminteam. Aceștia sînt: Teodor Chiciu, 33 de ani, responsabilul stației, Gheorghe Porancea, 33 de ani, Gheorghe Găvenea și Vlad Alistar, amîndoi de 29 de ani. Sînt născuți în munte, la Moeciu, Zărnești, cu excepția lui Vlad, care e din Fălticeni; sînt schiori, alpiniști, salvamontiști.

□

Stația meteorologică Babele se află la o altitudine de 2200 metri și este o stație de creastă cu program de radioactivitate privind mediul înconjurător. Urmărindu-se evoluția unui fenomen meteorologic la Stația Babele, unde, datorită poziției geografice, manifestarea elementelor meteo se face în mod cu totul deschis, la stația de vîrf Omu și la una de versant, cum este Sinaia-Cota 1500, se pot face observații comparative asupra aceluiași fenomen: vînt, temperatura aerului, precipitații atmosferice. Astfel, dacă la Babele este o rupere de nori, la Omu poate să plouă puțin, iar la Cotă deloc. Îndeobște, spun observatorii meteo, plafonul se formează cam la 2500 de metri, la Babele aflîndu-te frecvent la baza norului, nor care se dezvoltă rapid. Turiștii sînt adeseori surprinși și, unii, trăzniți mortal. Dacă e înnorat, e bine să nu pleci pe munte. Ca să nu mai spunem că plecînd de la Babe în plină iarnă, lăsînd o zăpadă de doi metri, la Cotă poți descoperi un alt anotimp. Vîntul trecînd peste creastă, spre Valea Prahovei, își intensifică viteza, așa încît în dreptul cabanei Caraiman sau al pilonilor 4-5 ai telecabinei Bușteni-Babele atinge intensitatea maximă. Așa se explică faptul că acoperișul cabanei Caraiman a fost smuls în cîteva rînduri, iar telecabina nu poate funcționa deși la stația superioară sînt condiții de circulație. Toate aceste detalii lămuresc fără îndoială rostul stației meteorologice de la Babele.

Și aici, la Babele, echipa de meteorologi este o echipă de prieteni. De caractere. De oameni ai muntelui la care vocația, performanța și profesionalismul vizează perfec-

Dimineață la Babele

INTÎMPLĂRI CU UN SINGUR PERSONAJ

POSIBILE DEFINIȚII

Prietenia. Ideea că s-ar găsi cineva care să creadă că nu are prieteni e mai rea chiar decît realitatea de a nu avea prieteni. Gina scoate de la gît o piatră frumoasă, ciudată, prin care trece un șnur. „O vezi? — mi-a dat-o un prieten, un inginer, care a găsit-o pe coasta Angliei, la Dover". Ținea enorm la ea, dar, cînd a venit în țară, i-a dat-o ei, gîndindu-se că se va bucura. Prietenia e atunci cînd cineva îți dăruiește ceva la care ține foarte mult, zice ea și își aranjează la loc piatra de care nu s-a despărțit nici o clipă în cei zece ani de cînd a primit-o.

Singurătatea. Fiecare are locul lui. Așa cum tu te simți bine în Herăstrău, ei sînt în largul lor fie la Omu, fie pe vîrful Cocora, fie la Castelul Piticilor, dinspre refugiul Scara. Ceea ce ție nu-ți spune nimic, lor li se destăinuie. Imensitatea le vorbește, norii devin personaje, iar floarea de colț, puternică dar și plăpîndă, le dă curaj. Muntele nu este poezie, ci spațiul lor locativ. După cîteva zile în oraș, la Bușteni, la Sinaia, în București sau aiurea, simt o dorință nebună să urce la stație. Îi cheamă muntele, dar și vocile colegilor de la alte stații. Vocile astea! exclamă Eugen; uneori uităm cum arată cel ce ne vorbește. Nu ne vedem cu lunile sau cîte un an întreg, ori, cine știe, rar, pe la cîte-o ședință, la Buzău, dar ne simțim extraordinar de aproape. Vă dați seama, aceleași voci în fiecare zi; după ce transmitem datele, ne mai întrebăm de-ale noastre. Dacă am fi legați la ochi pe cea mai aglomerată stradă din lume, ne-am recunoaște după glasuri, deși s-ar putea ca la Bușteni să trecem unul pe lîngă celălalt fără să ne recunoaștem.

țiunea. Iată-i: Alexandru Brumărescu, meteorolog, șef de stație; profesor de geografie, alpinist de înaltă performanță, fost coleg de echipă cu regretatul Emilian Cristea, la Armata Brașov. Gina Chițănescu, tehnician; cu ani în urmă, campioană a țării la schi fond, junioare. Eugen Chițănescu, tehnician, alcătuiește cu Gina cea mai veche familie de meteorologi la mare înălțime; schior desăvîrșit și, de asemenea, salvamontist. Dorin Constantin, de 15 ani în meteorologie și de 5 pe munte, schior și salvamontist.

ÎNTREBĂRI LA COTA MAXIMĂ

— Cum ați ajuns meteorolog la peste 2000 de metri?

Gheorghe Porancea: „Pe la 17 ani vroiam să mă fac marinar. Nu scăpam nici un film cu vapoare. Dar mi-am dat seama, într-o singură vacanță la mare, că fără munte nu pot trăi".

Gina Chițănescu: „În 1982 m-am căsătorit cu Eugen și am plecat împreună la Buzău, la conducerea direcției. I-am spus directorului: vă rog să mă angajați și pe mine, vreau să plec cu soțul meu la stația de pe vîrful Omu. Directorul m-a măsurat din cap pînă în picioare și era cît pe-aci să bufnească în rîs. Eram în mini, cizme italienești pînă sub genunchi și cu o marmotă superbă. Ce să cauți dumneata la Omu? m-a întrebat el. I-am spus că plec unde e soțul meu. Cu el și cu Hilda, cîinele nostru lup."

Alexandru Brumărescu: „Ca alpinist, am visat Himalaia. N-a fost să fie. Ca meteorolog, mi-am dorit muntele. Eram profesor de geografie la o școală din Ploiești și orele cu copiii le făceam în natură. Cu clasa aceea, la expedițiile Cutezătorii, am luat premiul Sfinxul Carpaților. În timpul orelor, mă uitam pe geam la munte. Spre norocul meu, am prins un post la Omu".

Eugen Chițănescu: „Eu mi-am început meseria la zero metri altitudine, la Sulina. Delta mi s-a părut un miracol. Într-o zi, un coleg îmi spune: fii atent cînd vin berbecii! Eu, de la munte, așteptam berbeci-berbeci și înțepenisem cu spatele la apă, așteptîndu-i. Era vorba însă de valuri. Muntele apă nu se face, mi-am zis, și am plecat din deltă"

METEOROLOGUL DE MARE ALTITUDINE

CUM SE APĂRĂ CAPRELE NEGRE

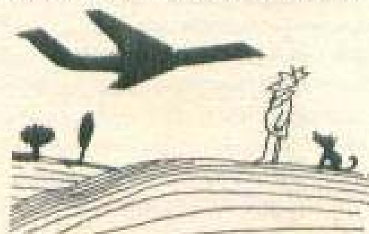
Farmecul întîmplărilor marinărești nu poate fi egalat decît de farmecul întîmplărilor muntelui, povestite de oamenii săi. Eroii noștri sînt convinși că întîmplările lor și ale altora din aceste locuri se pierd — și e păcat. Ele ar putea alcătui un îndrumar care ar spune fiecăruia cîte ceva. Rîndurile noastre sînt un început.

Alexandru Brumărescu: „Eram la Cabana Caraiman. Lume multă și, în special, studenți. Zarvă mare. Unul a căzut, încercînd să urce la Monumentul Eroilor. Am luat o coardă, un piolet și, după o oră, am ajuns acolo. Sub buza platoului, pe versant, cel căzut se oprise în niște smocuri de iarbă. O șansă de unu la mie: sub el se căsca hăul. M-am lăsat jos, l-am legat și l-am tras. N-am ajuns bine sus cu studentul, cînd disting cîteva sunete slabe. Cam într-o situație asemănătoare, lateral, un bărbat și o femeie. Era uluitor: el, în costum, cu pălărie, cravată și, desigur, pantofi; ea, în palton, pantofi și, de asemenea, pălărie. Nu se mai puteau mișca. Era de neînțeles cum nu căzuseră. Am coborît la ei și i-am scos. Erau galbeni și aveau privirea rătăcită. După vreun sfert de oră și-au revenit și au trecut la asalt: minute în șir m-au pupat cînd unul, cînd celălalt, femeia mă umpluse de ruj."

Gina Ghițulescu: „Știți cum se apără caprele negre de dușmani? Eu am aflat-o anul trecut. Eram pe brîna mare a Coștilei și am văzut o grămadă de capre cu pui. Simțindu-mă, au luat-o la fugă. Caprele cu pui într-o parte, cele fără pui în partea opusă, iar țapii exact pe mijloc, aruncînd cu copitele bolovani. Cînd o afli singur și nu din cărți, e cu totul altceva. Sau — eram la Omu, ani în urmă. Nu văzusem pe nimeni de trei săptămîni. Într-o zi, pe la prînz, la 300 de metri de cabană, la vîrful Bucura, zăresc o mogîldeață. Eu, cu Hilda, după ea. Era un turist și eram fericită că întîlnesc un om. El, obosit de drum, era iarnă, eu, cu o căciulă cu urechi îndesată pe ochi. Omul s-a speriat, a aruncat rucsacul și a început să strige: lasă-mă, îți dau totul, ia și rucsacul, numai lasă-mă! Și fugea că te băga în sperieți, oricînd putea nimeri alături, în prăpastie. L-am placat ca la rugby și el, mai departe, lasă-mă, dau tot, dau tot! Astăzi sîntem prieteni, nu urcă odată la Babele să nu ne viziteze".

PREA MULTĂ FRUMUSEȚE...

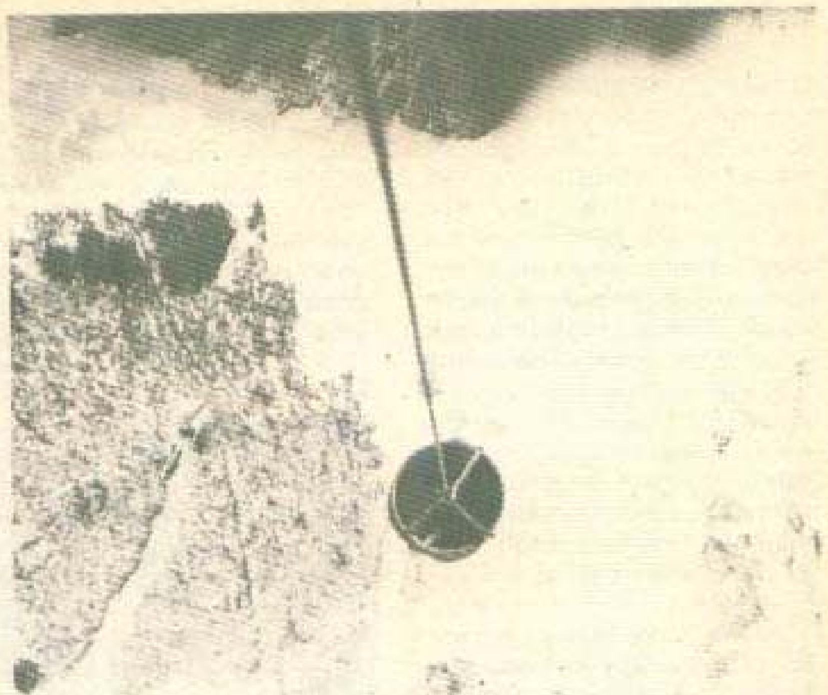
Au avut momente cînd și-au blestemat meseria sau ziua cînd și-au ales-o. Atunci cînd, epuizați de efort, aproape că renunțaseră la tot, cînd nu mai aveau puterea să lupte nici pentru viață, cînd viața le apărea vag, ca printr-o perdea, și o dulce moleșeală le punea stăpînire pe minte și pe trup, semn că moartea cîștiga teren. Cine poate spune că își cunoaște puterile dacă n-a fost aproape de pragul acesta? Dar cine își dorește o asemenea experiență? Și totuși, ea face parte din viața lor, din meseria lor. Căzuți în zăpadă, la mii de metri de restul lumii, în vîrtejul unui vînt care transformă fulgii în gloanțe, se ridică într-un ultim efort, o zvîcnire de revoltă împotriva neputinței, un semn al disperării dar și al demnității — și merg, merg kilometri întregi, adeseori aproape pe loc, avînd în minte **un singur gînd**, acela că doar mișcarea îi poate salva, și **un singur reper** că nu se află pe altă planetă — vocile ce se aud din stația portabilă. În urmă cu cîțiva ani, unul dintre cei mai buni, alpinist, schior, salvamontist și, firește, meteorolog, a fost găsit înghețat în zăpadă, la 200 de metri sub stația telecabinei. Muntele nu-i iartă nici pe cei foarte buni. Cînd vii la „tură", după cele cinci zile ale tale, cîte se strîng într-o lună, cu SRL cu tot, trebuie să ajungi pe orice vreme, să nu pierzi observațiile, orele la care ești așteptat, iar vremea, în 24 de ore, se poate schimba de cîteva ori. Drumurile observatorului meteo, ca și ale alpinistului, sînt undeva între sublim și cumplit. Între uluitoarea culoare a florilor după viscol sau văzute prin griul norilor („prea multă frumusețe pentru unul singur", spunea cineva) și lupta cu zăpada, teama că piciorul se afundă fără să găsească poteca. Adeseori, ei se zbat în ceața lăptoasă în care nu-ți vezi nici măcar degetele mîinii. Nu văd nimic în jos, nimic în sus, stau agățați la 2500 de metri și nu știu unde începe și unde se termină muntele, lumea, cred că sînt la 10000 (visul oricărui alpinist) sau într-un submarin. Iar toate acestea fac și ele parte din viața la 2500 de metri, din conștiința datoriei ce se cere împlinită.

RĂZVAN BĂRBULESCU

Alți temerari ai înălțimilor

„Cînd am plecat era senin, lună plină. Ne strînsesem zece inși, aproape o echipă și jumătate. Am luat-o pe Valea Urzicii, Poiana Coștilei... Deodată s-a pornit potopul. O rupere de nori care în cîteva minute ne-a udat pînă la piele; noroc că era vară. Am găsit o stîncă, dar nu ne-a folosit la nimic: avea acoperișul spart. Cînd am ajuns către zona pe care trebuia s-o scormonim se făcuse miezul nopții. Am ales un punct unde să așteptăm potolirea ploii, iar nea Nelu cu un băiat au plecat să cerceteze locurile. Pe peretele stîncii curgea o apă murdară — exact unde ne adăpostisem noi. Ce să vezi, noaptea la lanternă!" (Jean Bocu)

Telecabina, ajutorul neprețuit al salvamontiștilor, nu exclude totuși acțiunile îndrăznețe.
(În imaginea de jos: la 120 de metri deasupra prăpastiei)

SALVAMONTIȘTII DIN BUCEGI

Nelu Bratu: „Am dibuit strigătul către dimineață. Nu ne mai dădeam seama de cît timp umblam. Cînd pleci în căutare, ai un singur reper: strigătul celui accidentat. Cu cît întîrzii mai mult, cu atît e mai slab. Cauți ca năucul; ploaia ca ploaia, noaptea la fel, dar lupți cu timpul. Noroc că auzisem strigătul mai devreme, pentru că spre dimineață era o liniște deplină. De-abia stinsesem lanternele cînd sub o surplombă, într-o săritoare, am zărit o mogîldeață — o fată. Era epuizată. Nu căzuse, dar rămăsese blocată pe săritoare".

Ne-am întîlnit în Bușteni, cam la mijlocul distanței dintre Consiliul popular și Întreprinderea de hîrtie. Nelu Bratu e șeful lor. E tîmplar la fabrica de hîrtie, așa cum sînt și o bună parte din ceilalți. →

→

Sînt 25 la număr; unii lucrează la „Hîrtie", alții la „Consiliu". Toți sînt din Bușteni și-și cunosc Bucegiul ca pe propriile buzunare. Se strîng vreo trei, cei mai vechi, cei doi plus Traian Sîrbu. Cu ei a pornit la drum Salvamontul Bușteni în urmă cu exact 20 de ani. Tot de atunci le este șef și Nelu Bratu, fost alpinist de performanță la Asociația Caraiman și la Dinamo Brașov. Scunzi, vînjoși, serioși, modești — sînt ultima ta șansă cînd te „înghite" muntele. Prima condiție e să-ți placă muntele și să-l cunoști, spune el. Te naști cu schiurile în picioare așa cum în deltă te naști în barcă. La început aveam niște schiuri „populare", două scînduri îndoite la cap, legate cu sîrme, schiurile IPROFIL. Azi e o plăcere să schiezi cu schiurile

Alți temerari ai înălțimilor

făcute la Reghin. Dar și destui mari fotbaliști au început cu o minge de cîrpă. Important e să fii sănătos, să ai îndemînare și curaj. Încă mai e ceva: știu bine ce înseamnă să rămînă un om „în perete"; îl simt, îmi dau seama ce-i trece prin cap; cunosc deznădejdea și disperarea din momentele acestea. Cînd salvăm un om, avem o bucurie pe care n-o putem explica exact. O viață e o viață, și aici, la noi, e zona cea mai dificilă, pentru că e foarte frecventată. Oricine ajunge în Bușteni e turist. Apoi, cabina. Să știți, telecabina a lenevit turistul. Ajungi în costum și cravată pe vîrful Babele. Bere, mici... Unii își beau toți banii la cabană, se întorc pe jos și aici începe drama. Sau, uite, acuma, iarna. N-am în buzunar atîția bani cîți ignoră pericolele. Sînt de o inconștiență că rămîi uluit. Nu-i mai interesează indicatoarele care-i opresc pe timpul iernii să aleagă un traseu sau altul. Ajunși pe platou, se zbengu-ie. Cît știm noi muntele ăsta, fiecare piatră, fiecare cută, dar nu plecăm niciodată fără să ne facem un plan. În februarie, în vacanța studenților, un grup de tineri se întorcea de la Monument. La un moment dat însă, în urma unei discuții, o fată s-a desprins de grup și a luat-o singură pe bîrnă spre Caraiman. Nici noi nu o luăm pe acolo, decît dacă trebuie și avem colțari și piolet. La trecerea unui fir de vale, pe zăpadă (acolo de multe ori e zăpadă și vara), a alunecat. A căzut vreo șase sute de metri. Pe bîrnă nu avea nici o șansă de fapt, cădea la Caraiman, unde era un indicator: traseu interzis pe timp de iarnă. Fata nu cunoștea deloc acest traseu pe timp de iarnă.

Sus: lîngă cabana Caraiman sînt căutați doi studenți surprinși de o avalanșă. Dreapta sus: copii pierduți prin munți, cărați în spate pînă la vîrful Omu. Dedesubt: accident pe Jepii Mici (un copil rostogolit de pe creastă), isprăvit cu bine

Copiii, echipați ca pentru oraș. Timp frumos. Au urcat pe platou cu profesoara. Sus era zăpadă. Profesoara cunoștea drumul pe Jepii Mari doar pe timp de vară. La Scări, două fetițe au alunecat pe zăpadă, iar profesoara, încercînd să le salveze, a alunecat și ea. S-au dus vreo sută de metri pe zăpada moale. Nemaiputînd să urce, profesoara a chemat toți copiii la ea și i-a grupat pe o porțiune cu iarbă. A trimis doi băieți la tabără, care au ajuns acolo seara, la ora șase. Cel mai simplu era să-i trimită la Piatra Arsă. Alarma s-a dat imediat. Noi am venit de jos, alții au trimis ajutor de la cabană. La unu noaptea am ajuns la ei. Îți dădeau lacrimile: copiii cîntau. I-a pus să cînte, ca să

nu adoarmă. Erau 23 la număr și aproape complet epuizați. Unii erau în sandăluțe. Trebuiau făcute 23 de drumuri, omul și copilul, fiindcă pe ajutorul lor nu se putea conta. Fiecare copil trebuia cărat în spate. La Piatra Arsă se afla lotul de schi fond care a doua zi avea concurs. Antreno-

□

Cea mai dramatică acțiune de salvare a anului trecut s-a petrecut în Valea Mieilor. Iat-o, povestită de Nelu Bratu și de Jean Bocu. Pe Zamora era cazată o tabără de elevi micuți, clasa a patra și a cincea. Vacanță de primăvară.

SALVAMONTIȘTII DIN BUCEGI

rii ne-au ajutat și am adus toți copiii la cabană. Fetița pe care o luase Nelu Bratu, era în clasa a patra, îi spunea tot timpul: Hai, nene, să ne aruncăm în vale, că nu mai scăpăm. Omul era uluit, copilul nu mai lupta deloc. Era beznă și spaima pusese stăpînire pe ei. Cînd am ajuns la cabană s-a schimbat vremea, nu mai vedeai nimic și nu rezistai vîntului. A fost norocul

lor; patru ore mai tîrziu, nu mai era mare lucru de făcut. A doua zi dimineața, o grămadă de părinți erau la cabană, la Babele.

Am încercat să ne imaginăm acel șir extraordinar spre Piatra Arsă, 23 de oameni cu 23 de copii în spate, acea fetiță în sandăluțe, acel cor din miez de noapte, acea profesoară disperată, care-și plătea imprudențele, bucuria și revolta părinților a doua zi.

Traian Sîrbu: „Cînd ajungi acasă, ești stors. Singura satisfacție este succesul. Dacă nu ne reușește, nu sîntem oameni cîteva zile. Apoi o luăm de la capăt. Vara, n-avem o clipă de liniște, dar nu de liniștea noastră e vorba. Valea Jepilor Mici, Valea Spumoasă, Valea Seacă a Caraimanului, Valea Albă — sînt tot atîtea capcane. În munte e loc și pentru profesioniști, și pentru amatori. Important este să nu se încurce lucrurile".

Au stații și telefoane. Cam într-o jumătate de oră de la apel, salvamontiștii sînt gata. La nevoie, cei 25 se împart în trei grupe, mai ales sîmbăta și duminica, sau de sărbători, cînd Bucegiul e chiar bulevard. Au rucsacuri cu alimente, corzi, pitoane, ciocane, targă demontabilă, trusă de medicamente, stații. De multe ori nu mai au timp să-și ia cu ei de mîncare și stau flămînzi, și trei zile, în munte. Caută cu înverșunare, scotocesc. Cine anunță nu știe exact despre ce-i vorba: știe doar că în Valea cutare este un accidentat. Și întorci valea pe dos. Dacă e vară și n-ai avut timp de mîncare, treci pe regim de supraviețuire, ca în armată: zmeură, afine. Dar te omoară setea. Un salvamontist la începutul carierei își ia un furtunaș cu care soarbe apa din crăpăturile stîncii, cum făceau și Jean Bocu sau Traian Sîrbu, dar cu timpul renunță. Acum stau o zi și o noapte nemîncați și fără apă. Dorm pe apucate, sub copaci, lipiți unul de celălalt, făcînd „trenul", să nu înghețe, și schimbîndu-se la cinci, zece minute, cel din față trecînd în spate, ca să se încălzească cu toții. Sînt curajoși, dar curajul lor este unul pregătit: antrenamente adecvate, condiție fizică, echipament. „Primul ajutor e cel mai important, zice Jean Bocu. **E noapte, nu-l vezi pe cel în suferință, îl pui să cînte, ca să n-adoarmă, îl cari cu akja, dar și în spate, iar pe Valea Jepilor de mare ajutor e cabina. Îl aducem pînă sub linia telecabinei, îi acordăm primul ajutor și îl ridicăm cu sacul de salvare".** Nu își asumă riscuri, pentru că nu pleacă neasigurați. Ceea ce fac ei este meserie, și nu turism. Emoții au doar nevestele și copiii lor, sau rudele accidentaților. Salvamontiștii din Bușteni au salvat, în 1988, 113 oameni. Activitatea lor, ca, de altfel, a tuturor salvamontiștilor, este obștească. Iar dincolo, în cealaltă jumătate a existenței lor, au sarcini de serviciu, plan, răspunderi. Dar tot timpul sînt cu fața spre munte și cu urechile atente la telefon, mai ales cînd Bucegiul ajunge un fel de Strada Mare.

RĂZVAN BĂRBULESCU

TECHIRGHIOL după 90 de ani

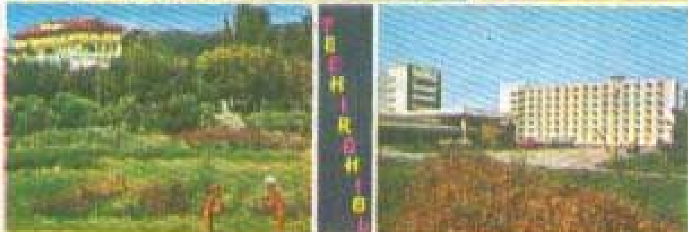
La 20 septembrie 1899 intreprinzătorul Ion Movilă deschidea, printr-un „stabilment" inzestrat cu tot dichisul (dichisul epocii, se ințelege), BAILE TECHIRGHIOL-MOVILA, inaugurind, de fapt omologind public o stațiune ale cărei virtuți curative, dăruite de lacul din preajmă și de nămolul lui, erau de mult cunoscute. Intre oaspeții ghiolului cu nămol tămăduitor se aflaseră, consacrindu-i miraculoasele proprietăți, destule celebrități, intre care, se zice, și Sinan Pașa; ceea ce mai lipsea era doar o firmă, care, odată pusă, a făcut ca afluența vizitatorilor să bată din plin. Nu existau, in epocă, Eforiile, nici cea de Nord, ca să nu mai vorbim de cea de Sud, nu existau nici alte stațiuni, locurile care le numesc astăzi fiind niște sate mărunte, puncte de vilegiatură duminicală pentru constănțenii amatori de retrageri anahoretice in natură, sau uneori, nici atit.

O așezare modestă, in ciuda noii firme, a rămas, decenii la rind, și Techirghiolul. O așezare pitorească, cu vile cochete, dar și cu case albe și scunde, invelite cu olane roșii și invadate de nalbă și măghiran, somnolind, in aerul torid al verilor, de-a lungul străduțelor pavate cu calcar. Cit a trecut de atunci? Pentru cei ce n-au uitat farmecul de odinioară al Techirghiolului, stațiunea de azi apare altfel, ca o fotografie pusă in altă ramă. Au dispărut, sub impetuoasa inaintare a arhitecturilor și amenajărilor ultramoderne ce definesc litoralul acestor zile, și atmosfera, și infățișarea de tirgușor de provincie, totul e nou (chiar dacă unele clădiri de interes istoric și artistic s-au păstrat, supuse unor restaurări care le-au sporit strălucirea), astfel că cel ce vrea să știe cum a fost Techirghiolul de ieri va trebui să apeleze la documentele de arhivă, precum cărțile poștale ilustrate pe care le reproducem in pagina noastră.

Două cărți poștale ilustrate (sus și dedesubt) din 1910, de cind stațiunea număra 11 ani de la inaugurare. Imagini cu care Techirghiolul de azi (ilustrata de jos) nu mai dialoghează decit prin mijlocirea documentului de arhivă

Ilustrațiile ne-au fost puse la dispoziție de directorul Sanatoriului balnear, dr. Vlad Moraru, un pasionat și un reputat al profesiei, dublat de un indrăgostit declarat al locurilor, care ne-a oferit, in chip de comentariu al imaginilor, citeva date ale zilei de azi. Sanatoriul cuprinde mai multe unități (secție permanentă de adulți, secție permanentă de recuperare copii deficienți motori, policlinică sezonieră, sanatoriu sezonier de reumatologie pentru copii), prin care trec anual nu mai puțin de 14000 de adulți și 4000 de copii. Unitățile sint slujite de 14 medici (totalul personalului de ingrijire: 470 de persoane), care, in afara obligațiilor terapeutice curente, dirijează patru așa numite „școli" („școala bolnavului de coloană", „a bolnavului de umăr", „a bolnavului de șold", „a bolnavului de genunchi"), in cadrul cărora elevii-pacienți invață să-și ințeleagă suferința și să ajute lupta impotriva ei. Activitatea medicilor sanatoriului, mulți dintre ei nume de largă recunoaștere profesională, e notabilă și in planul muncii de cercetare, rezultatele observațiilor lor privind protecția apelor și nămolului ghiolului (care, grație unui complex de salutare măsuri, iși conservă nealterate virtuțile) fiind expuse, recent, aici, la Techirghiol, in cadrul unui simpozion național.

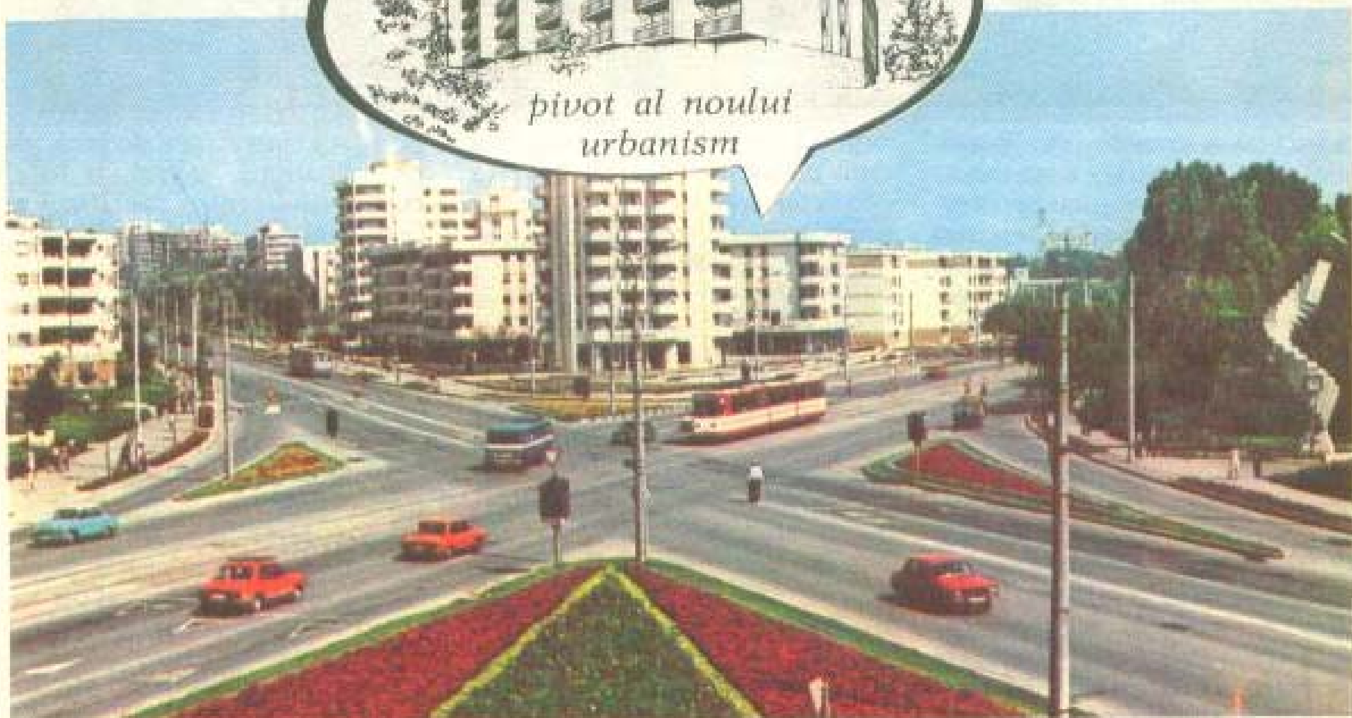
Techirghiol — o stea din constelația vacanței, un leagăn al sănătății.

PAUL ALEXA

Tradiție — modernitate

CENTRUL LOCALITĂȚII

Cine ar mai recunoaște, astăzi, Constanța de acum un sfert de veac!

Istoria unei țări se scrie prin faptele ce-i alcătuiesc devenirea, prin ceea ce aceste fapte adaugă valorilor existente.
O epocă rămîne, în ultimă instanță, prin ceea ce propune viitorului, prin ceea ce durează.
În lumina acestui adevăr, epoca în care trăim azi în România încoronează o întreagă istorie, dîndu-i dimensiuni de neimaginat altădată.
Marile construcții economice și social-culturale sînt strălucitul simbol al acestei epoci, al modului în care răspunde ea comandamentelor zilei de azi și de mîine.

Etapa contemporană a dezvoltării orașelor din România, declanșată în anii socialismului și, la proporții spectaculoase, în ultimul sfert de veac, a pretins realizarea unui fond construit care depășește tot ce s-a edificat pe teritoriul țării de la începuturi pînă astăzi. Acest fond modifică radical raportul dintre vechi și nou în arhitectura orașelor (peste 80 la sută din populația țării trăiește astăzi în locuințe noi) și acționează puternic asupra specificului acestora. Se poate afirma că o nouă →

trăsătură a orașelor din România este existența unor vaste cartiere de locuințe, cu precădere colective, ridicate pe terenuri libere sau slab construite și legate cu vatra istorică, cu vechiul centru urban și vechile cartiere, prin raporturi funcționale și plastice. Noile cartiere au sporit considerabil perimetrul orașelor, iar în București ele depășesc, sub aspectul capacității, numărul de locuitori al celor mai mari orașe ale țării.

Înzestrarea noilor ansambluri de locuit cu o rețea ierarhizată de dotări de tot felul a condus, în cazul unor orașe, la crearea de noi centre obștești sau la definitivarea altora, rămase neîncheiate din trecut.

În cazul unor orașe dens construite, conturarea — pe la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru — a unor noi centre obștești în afara centrelor istorice, prefigurînd o organizare policentrică, a indicat direcția deplasării funcțiilor obștești din zona centrului vechi către noi extensiuni urbane. Dacă noi piețe reprezentative sînt în curs de concepție sau de realizare la Cluj-Napoca sau Brașov și Sibiu, în orașe ca Deva, Bistrița, Satu Mare sau Baia Mare, înzestrate cu prestigioase ansambluri centrale medievale, închegarea lor este definitivă, statuînd o soluție bipolară, corespunzătoare dimensiunilor acestor orașe. Astfel, la Deva, noul centru obștesc, înzestrat cu clădiri rezidențiale și dotări social-culturale, dezvoltat în continuarea și pe aceeași axă a vechiului centru civic, a preluat raportul plastic al acestuia cu cetatea care domină, de pe o înălțime, orașul, transferînd noului centru specificul acestei corelații plastice. La Bistrița, vechiul centru și noul ansamblu reprezentativ în curs de dezvoltare, situat în afara incintei istorice, sînt corelate din punct de vedere funcțional, se intercondiționează în succesiunea perceperii lor, constituind, din punct de vedere plastic, componente ale unui organism urban unitar. La Baia Mare, dezvoltarea noilor cartiere de locuit, aflate și ele în afara incintei istorice, a fost potențată de translarea, în zona acestora, a unor funcții primordiale ale centrului obștesc urban, întruchipate de clădiri monumentale.

Dacă edificarea unor ansambluri obștești reprezentative în afara incintei istorice a unor

Ce i se cere unui arhitect al zilelor noastre, angajat într-o operă de o anvergură și un dinamism fără precedent! „Dimensiunea omului trebuie să fie unicul reper", spunea, cu niște ani în urmă, marele arhitect Octav Doicescu, el însuși angajat cu fervoare în această operă, adăugind: „Tehnologiile ce decurg din științele actuale se pot schimba, pot cere noi adaptabilități, dar nimic nu este imposibil de adaptat în structura unui oraș atunci cînd baza de gîndire rămîne, mereu, omul. Omul de aici, de la noi, cu nevoile și aspirațiile lui". E ceea ce vedem practic, azi, în noul chip al orașelor României

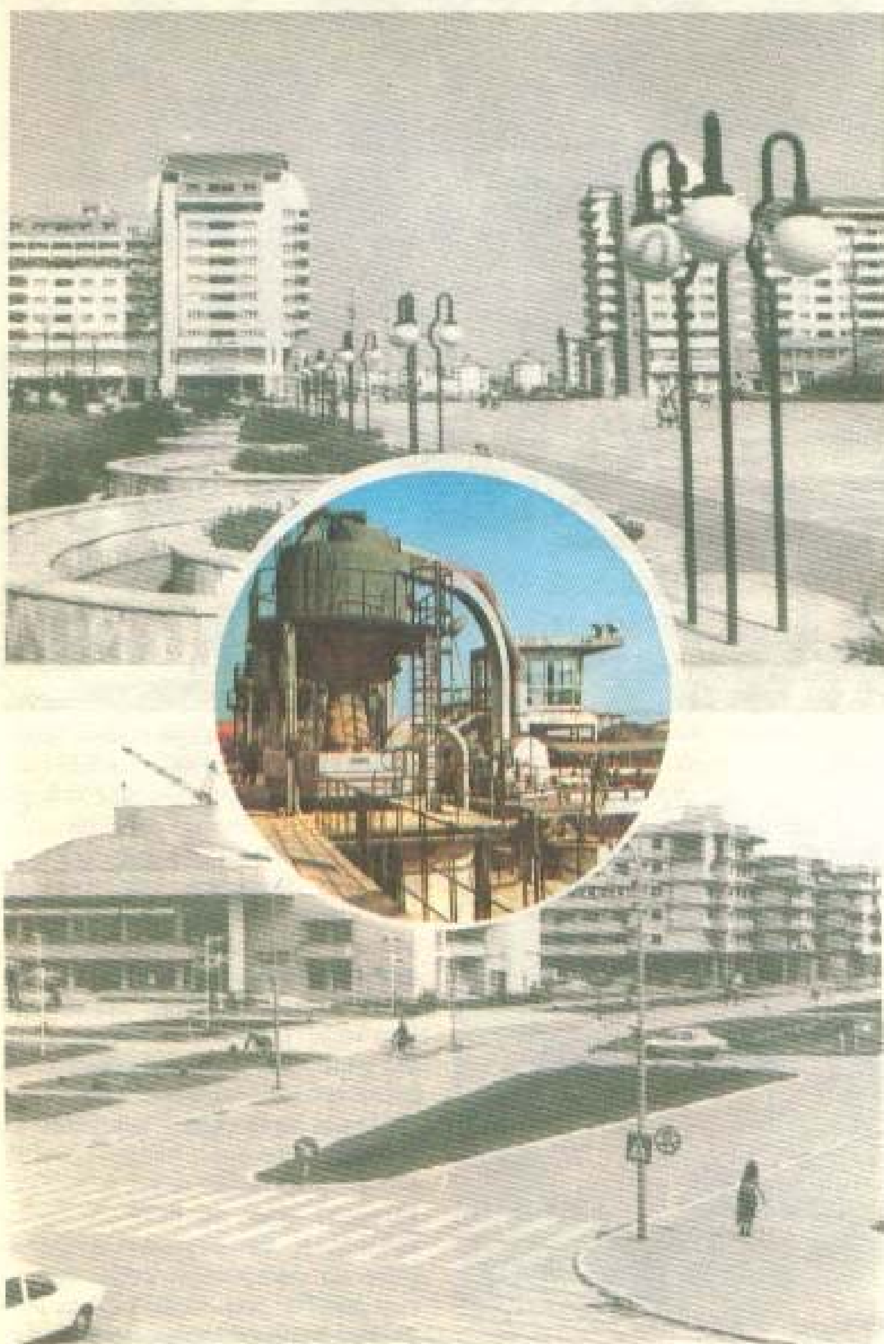
orașe a ridicat o serie de probleme — ingenios rezolvate — de corelare funcțională și plastică, implantarea unor ansambluri noi, monumentale, cu caracter obștesc-reprezentativ, în însăși structura vetrelor istorice, a reprezentat un examen probatoriu pentru arhitectura și urbanismul contemporan românesc. Ultima soluție adoptată cu precădere în orașe cu o așa-numită „structură afinată", s-a materializat și ea în chip fericit, examenul de care vorbeam fiind susținut în mod exemplar.

La Tg. Mureș, de exemplu, esplanada centrală a orașului, în formă de estuar, numită Piața Trandafirilor (de fapt, vechea albie a Mureșului, asimilată de către oraș după ce rîul și-a strămutat matca), s-a constituit ca un ansamblu urban reprezentativ în perioada care cuprinde secolele XVIII — XIX. Urmînd exemplul oferit de un ansamblu monumental conținînd Primăria și Casa de cultură, ansamblu de factură secesionistă, organizat într-o alveolă a acestei esplanade, în zilele noastre s-a inclus — într-o alveolă special creată pe una din laturi — un ansamblu alcătuit din Teatrul Național, diferite dotări comerciale și de alimentație publică, precum și din locuințe.

Un ansamblu care, prin caracterul său specific și prin structura sa organică în raport cu compoziția centrului orașului, ilustrează pe deplin ideea obținerii, printr-o soluționare judicioasă a raportului între vechi și nou, a unor inedite valori urbane, care înnobilează peisajul orașului. →

1	2
	3

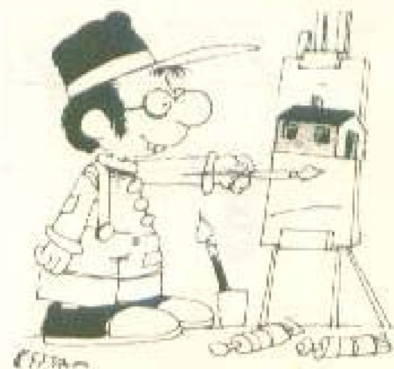
E greu, într-adevăr, așa cum spune autorul articolului de față, să alegi, din înfățișările noilor centre ale așezărilor patriei, acele imagini care, sugerînd ansamblul, să se constituie ca emblemă sau ca simbol. Cele pe care le prezentăm în aceste pagini aparțin unor localități istorice, care, restructurîndu-și centrele, ca de altfel întregul tablou, și-au sporit frumusețea, devenind demne și de tradiția, și de noile lor aspirații de viață. Așa este Bistrița (1), așezare menționată încă din hrisoavele veacului al XIII-lea, așa este Vasluiul (2), orașul lui „Peneș Curcanul" și al ctitoriilor lui Ștefan cel Mare, așa este Iașul (3), bătrîna cetate de scaun, fala Moldovei de ieri și de astăzi

Noi şi reprezentative ansambluri urbane s-au constituit în numeroase alte oraşe ale ţării — la Ploieşti, Piteşti, Tîrgovişte, Focşani, Vaslui, Iaşi, Botoşani, Tulcea etc. — prin atenta utilizare a unor terenuri libere şi prin cuprinderea într-o nouă compoziţie a unor edificii de oarecare monumentalitate din perioada 1880-1940, a căror amplasare nu a urmărit întotdeauna o finalitate legată de construirea unei compoziţii închegate. Deşi, ca factură funcţională şi plastică, ele reprezintă, în mod evident, structuri noi, grefarea lor, de cele mai multe ori, pe direcţiile de forţă ale reţelei stradale urbane le conferă un caracter de organicitate în raport cu structura de ansamblu a oraşelor respective. Înzestrate, mai toate, cu palate politico-administrative, noile pieţe centrale au, în aceste cazuri, caracterul unor agore pietonale, legate de fluxurile principale de circulaţie pe traiectele vechilor artere de penetraţie, cu rol de coloană vertebrală a tramei stradale. Utilizînd intenţiile de construire, în însăşi inima oraşului, a unui centru obştesc, conturate cu decenii în urmă, aceste noi ansambluri vor avea un rol organizator în restructurarea treptată, în continuare, a unor organisme urbane.

Ieşind, fie şi numai pentru o clipă, din cadrul subiectului nostru — centrul obştesc al oraşului — să amintim, cu titlu de necesară şi peremptorie ilustrare a preocupărilor actuale ale urbanismului românesc, că, la ora de faţă, una din cele mai

**„Mulţi cred că o călătorie înseamnă neapărat un drum lung — scria Nicolae Iorga în 1936. Dacă e vorba de a-ţi face recolta pe cale, nu e nevoie să-ţi iei în piept lumea, să străbaţi mările şi să-ţi însemni paşii pe multe, felurite şi necunoscute locuri. Şi în apropierea imediată e ceva de adunat care nu merită dispreţul". Călător prin numeroase aşezări ale ţării, cărora le-a închinat multe şi pline de dragoste rînduri, marele savant patriot nu se putea însă opri să nu nutrească (în oraşe ca Iaşul, de pildă, al cărui nou şi strălucitor tablou l-am văzut în pagina anterioară), hrănite de „decăderea" locurilor, „evlavie pentru trecut, milă şi groază pentru vremile nouă ..."
Cît a trecut de cînd au fost scrise aceste rînduri!**

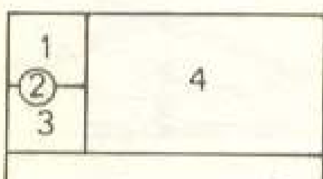

Alte centre, alte imagini dintr-un șirag care învăluie, practic, întreaga țară, ridicată pe verticalele noului urbanism la cotele cele mai exigente ale civilizației și progresului: Miercurea Ciuc de azi (1), oraș în care, ca pretutindeni, condițiile noi de muncă și viață asigură egalitatea deplină, în fapt, a tuturor cetățenilor; Zimnicea (3), orașul distrus de cutremurul din 1977, azi una dintre cele mai moderne așezări ale patriei; Satu Mare (4), vechiul și marele oraș de pe Someș, și el amplu restructurat sub semnul noului. Factorul motor al dezvoltării: industria, gîndită ca un proces cu multiple conexiuni sociale (imaginea 2: Combinatul de celuloză și hîrtie — una din cele mai moderne unități ale branșei — de la Drobeta-Turnu Severin)

→ sugestive și mai spectaculoase dintre imaginile ce definesc amplul proces de remodelare și de modernizare a așezărilor noastre o înscrie satul, al cărui centru a devenit și devine altul. Edificii de interes obștesc, importante dotări (economice, sociale, culturale), ansambluri de locuințe colective destinate specialiștilor devin, pe zi ce trece, o prezență tot mai marcantă în peisajul rustic, revelînd un grad nou, mai avansat, de civilizație, în consens cu exigențele epocii. Ținînd cont de particularitățile geografice și istorice ale locurilor, de valorile lor culturale tradiționale, perene, pe care le înglobează în sinteza noii alcătuiri urbanistice, aceste centre sînt o expresivă reflectare a tendințelor de modernizare a satului, proprii întregii lumi civilizate, tendințe care, la noi, se afirmă astăzi cu o deosebită pregnanță, deschizînd accesul către un statut citadin. Nu mai departe decît în aprilie 1989, în baza Legii privind îmbunătățirea organizării administrative a teritoriului Republicii Socialiste România, adoptată de Marea Adunare Națională, un număr de douăzeci și trei de așezări rurale au obținut statutul de orașe agroindustriale, statut care urmează să fie atribuit, în continuare, și altor comune din țară.

Revenind la centrul obștesc al orașului, vom încheia, firesc, cu Bucureștiul, teatrul unor preocupări în domeniu de o unică anvergură, gîndite și puse în operă, ca pretutindeni, sub îndrumarea și veghea secretarului general al partidului, în cadrul marii acțiuni de edificare a unei noi și moderne civilizații, demne de epoca pe care o străbatem. Lucrări ca regularizarea cursului Dîmboviței, element natural important al orașului, sau construcția Metroului, ce s-au constituit ca adevărate podoabe urbanistice ale Capitalei, se continuă, sub ochii noștri, prin înfăptuirea noului centru politico-administrativ, lucrare temerară, de proporții gigantice, vizînd nu numai soluționarea la un nivel superior, sub aspectul slujirii arhitecturale, a funcționării organelor centrale ale partidului și statului, dar și restructurarea unei zone uriașe din centrul Bucureștiului, rămasă în urma altor zone centrale ale orașului. Situată pe o înălțime naturală, în centrul unui ansamblu de clădiri publice reprezentative (ministere, Casa Științei, Biblioteca Centrală de Stat, Muzeul Național de Istorie, Centrul Național „Cîntarea României"), accesibilă printr-un monumental Bulevard al Victoriei Socialismului, Casa Republicii, sediul organelor centrale ale partidului și statului, va îmbogăți Capitala cu o nouă valoare arhitecturală specifică, de o marcantă pregnanță.

Prin aspectul lor plastic, noul centru politico-administrativ al Capitalei, ca și centrele obștești din alte orașe, reprezintă expresia concentrată a mesajului arhitecturii contemporane — elocvent și explicit mesaj al unei epoci de maximă afirmare a creației românești.

prof. dr. arh. GHEORGHE CURINSCHI VORONA

Fotografia de sus a fost luată în centrul unei vechi așezări din nordul țării, Valea lui Mihai, investită, în aprilie 1989, cu statutul de oraș agroindustrial. Și aici, ca în toate așezările noastre rustice ridicate la statut citadin, imaginile noului, relevînd o civilizație pe cît de recentă, pe atît de robustă, se împletesc intim și strălucitor în țesătura întregului, accentuîndu-i datele de esență.

Valea lui Mihai — așezare cu peste 11 000 de locuitori — beneficiază de o industrie și o agricultură moderne, de ritmurile de muncă și viață ale unui adevărat oraș

Din nou despre etnofizică*

O IPOTEZĂ ASUPRA TIMPULUI ROMÂNESC

În multe texte arhaice ale poeziei noastre populare, mai ales în colinde, apare un motiv incitant prin enigmatica sa frumusețe, și care intră în consonanță cu pasajul arhicunoscut din *Miorița*: „măicuța bătrînă" își caută fiul, pierdut din diverse motive, de la variantă la variantă, și oferă ca semne de recunoaștere tuturor celor întrebați o descriere pe cît de minuțioasă, pe atît de tulburătoare, a costumului cu care e îmbrăcat: „*Al meu fiu e cunoscut/C-un veșmînt pînă-n pămînt/Și pe ai lui umerei/Strălucesc luceferei,/La cămașă, la teotori* (cheutori — n.n.), */Scrise-s mîndre sărbători,/Mai în jos, pe la mîneci,/Scrise-s mîndre dumineci.*" În alte variante, pe cămașa lui apare „închipuită lumea", soarele e „scris" pe piept, luna pe spate, iar cei doi luceferi, pe umărul drept și stîng.

Cămașa de sărbătoare — calendar străvechi!

Al meu fiu e cunoscut
C-un veșmînt pînă-n pămînt
Și pe ai lui umerei
Strălucesc luceferei,
La cămașă, la teotori,
Scrise-s mîndre sărbători,
Mai pe jos, pe la mîneci,
Scrise-s mîndre dumineci.

Dincolo de strălucitoarea frumusețe a acestui costum cosmogonic care ni-l înfățișează pe cel pierdut ca pe un tînăr cosmonaut purtînd însemnele astrale ale originii sale, rătăcit în spații străine, departe de planeta natală — „măicuța bătrînă", — motivul acesta poetic al cosmosului antropomorfizat, ieșind în diverse zone ale culturii noastre populare ca vîrful unui aisberg ce refuză să-și dezvăluie restul masivei, originarei sale semnificații, se pretează la o serie de interpretări care nu vor putea să epuizeze niciodată strălucirea sa pur literară, ci doar s-o sporească, adăugînd sensuri și înțelesuri noi unuia dintre cele mai enigmatice fragmente ale străvechimii culturii noastre populare.

Într-un alt text, la fel de vechi, întîlnim o variantă casnică a motivului, în sensul în care nunta și întemeierea de familie erau sărbătorite în destinul uman ca echivalent cosmogonic:

„*Cămașa de cununie*
Duce-oi în cătunie.
Măiculiță, maica mea,
Pe mîneca de-a dreapta
Să se scrie soruca,
Pe mînecă de-a stînga
Să se scrie mireasa,
Pe stănuțu dinapoi
Scrie-mi plug cu patru boi,
Pe stănuțu dinainte
Scrie-mi de-a maicii cuvinte."

Lăsînd la o parte supozițiile ce s-ar putea formula pornind de la sugestia puternică a unei arhi-scrieri existente în cultura noastră populară și circulînd prin ideograme cusute pe costumul popular (dar și prin intermediul altor suporturi materiale, la fel de durabile și retrascriptibile ca pagina), să remarcăm deocamdată că fragmentele poetice menționate sînt aproape complementare: primul — traduce pe cămașa de ritual universul, la dimensiunile și sensurile sărbătorești ale corpului uman; al doilea — transcrie aceeași cosmogonie în registru pur casnic, terestru, agrar.

Se știe că portul popular românesc, în neasemuita sa diversitate de forme de la o zonă la alta — în special prin culoarea sa albă, prezentă masiv în piesele de vară și de iarnă, împotriva evidenței că nu era practică la muncile pămîntului — avea semnificație precisă în cultul soarelui, ca simbol al curățeniei spirituale: „Culoarea albă îi era specifică zeului Apollon ca simbol al lumii spirituale și fizice. Adoratorii săi pur- →

* *Vezi Almanahul „Flacăra" 1989*

→ tau straie albe, obicei ce s-a păstrat nealterat pînă azi în vestimentația țăranilor români. Straiele albe, atît de nepractice la purtare, nu-și găsesc nici o altă explicație decît ca îmbrăcăminte de cult" (Radu Nițu, „Cultul Soarelui în nume de locuri românești").

Semnele sărbătorilor „scrise" la mîneci și la cheutori, în primul fragment citat, ne trimit fără nici un dubiu la motivele geometrice purtate și azi pe cămășile de sărbătoare ale țăranilor din Maramureș, cum și din alte zone ale țării, obligîndu-ne să ne punem întrebarea, absolut tulburătoare, dacă nu cumva aceste motive, dincolo de frumusețea lor strict decorativă, nu aveau inițial o semnificație calendaristică? Țăranii din comunitățile tradiționale aveau, în afara hainelor de lucru, un rînd de haine de sărbătoare pe care le purtau toată viața și care erau moștenite de urmași și purtate pînă la deteriorare, cînd treceau în rîndul straielor de lucru. Nu cumva vechii noștri pămînteni își *îmbrăcau* calendarul în zilele de sărbătoare, numărînd trecerea săptămînilor, a lunilor, a anilor după semnele geometrice atît de statornic prezente în forma și culoarea lor de-a lungul timpului pe benzile cusute de la mînecile cămășilor, de pe umeri, din jurul gîtului sau de la cheutori? Nu cumva cămașa aceasta, cu semnele calendaristice cusute pe ea și îmbrăcată pe corp în Zilele Mari ale trecerii timpului, le dădea pămîntenilor noștri sentimentul, atît de specific românesc, al „tinereții fără bătrînețe și vieții fără de moarte"?

Cămăși de sărbătoare noi din zona Putnei, păstrînd motivele și izvoadele arhaice, ca pe veritabile „dumineci" ale artei

„*Mai în sus, pe la teotori/Scrise-s mîndre sărbători,/Mai în jos, pe la mîneci/Scrise-s mîndre dumineci*": formele acestea geometrice, avînd fiecare un nume în milenara practică a cusutului, „soare", „stea", „dinte", „greblă", „floare", „apă" (realizarea unui costum de haine poate fi considerată una dintre îndeletnicirile primordiale ale omului pămîntean încă din primele faze ale civilizației sale spirituale), ar fi putut foarte bine simboliza, într-o inițială și inițiatică fază arhaică, zilele lucrătoare și cele de sărbătoare, Zilele Mari ale anului, însăși ciclitatea anotimpurilor și a fenomenelor naturii, cu atît mai mult cu cît formele geometrice care se cos pe costumul popular românesc, din Maramureș și din alte zone ale țării, atît la bărbați cît și la femei, sînt foarte simple, esențializate pînă la vocația matematică a semnului plastic și întru totul asemănătoare cu cele prezente pe furcile de tors pe care feciorii le „împistreau" pentru fete, dar mai ales cu cele de pe răbojurile pe care se țineau socotelile laptelui la stîne, în zilele de sîmbră și de-a lungul anului, pînă toamna, cînd se „osîmbreau" păcurarii și fiecare sîmbraș își primea fără greșeală partea de brînză și lapte după această contabilitate arhaică.

Forme similare, structurate de funcționalitatea specifică a obiectului purtător de mesaj pe care apar, se cos pe „săcuții de perină" („dorul inimii/scris pe fața perinii"), pe fățoi și fețe de masă, pe ștergure, pe țoluri și cergi, și în toate aceste semne oamenii arhaici s-ar fi putut să „citească" cifre și socoteli ale timpului, vremea aratului și culesului, vremea urcatului la munte și a mulsului, vremea căsătoriei și nașterii, cel puțin din raționamentul simplu că timpul însuși era prezent permanent în jurul și în ființa omului, la masa lui, în patul, pe ruda de zestre, pe pereții ca-

Straie de sărbătoare, dar și de lucru, cu originale și măiestre podoabe, din două zone etnografice de marcă: Rădăuți și Gorj

sei, pe hainele însoțitoare de destin ale portului.

Mai mult decît atît, unele pieptare vechi (cojoace) din satele Maramureșului au cusute pe ele forme atît de stranii, asimetrice și îndepărtate de alte forme cunoscute (cum sînt pieptarele din comuna Săcel, de pe valea Izei, sau cele „cu oglinzi" din satele de pe Mara), atît în față cît și pe umeri și în spate, încît îți dau mai degrabă senzația de complicate hărți cosmice (sau bioenergetice — de ce nu?) decît că au fost cusute doar sub impulsul unei gratuite necesități strict decorative. Se știe, însă, că omul arhaic n-a lăsat nici o zonă atinsă de semnele spiritului său fără o semnificație inițială exactă, și cu atît mai mult se pune problema cînd e vorba de o piesă semnificantă care însoțește întregul destin al omului matur, înaintînd *în timp*, de la nuntă

pînă la reintegrarea în cosmosul natal:

„Podoabele toate
Pe piept și pe spate:
Soarele cu razele
Cerul cu stelele
Luna cu luminile
Pămîntul cu florile."

N-ar fi, de asemenea, exclus ca o piesă a portului popular cum e pieptarul, ale cărui forme complicate, din piele și motive cusute cu uimitoare migală și precizie se transmiteau absolut identice de la o generație la alta, din moși strămoși, să măsoare timpul în întinderea sa pe secole și milenii!

Dar iată o altă tulburătoare dovadă (din nenumăratele selectabile) că semnele de pe cămașa de sărbătoare trebuie citite cel puțin ca arhi-scriere sacră, aducindu-ne în plină actualitate mesaje exacte dintr-un timp imemorial, tutelat de strălucitorul și vitalul cult solar al strămoșilor noștri:

„Su'tufă de mălin verde
Da'acolo cine șede?
— Doi surași
De porumbași.
Și de-acolo și-o zburat
La apa de lîngă sat,
Apă-n pene și-o luat,
Pietricele-n
Clonțurele
Ca să-și facă curticele.
— Da-n curtiță cine șede?
— Marie, fată-albineață.
— Da' de lucru ce lucrează?
— Împistrește,
Popistrește
Guleraș frățîne-so,
Cămeșă tătîne-so.
— Ce ț-aș da Marie ție
Să-mi împopistrești și mie?
Da-ț-aș oi.
O' da-ț-aș boi,
Da-ț-aș cară
Cu odoară?
— Mie nu-mi trebe nimică
Numa voinicu de-asară
Ce-o ieșit pe poartă-afară,
Cu păruțu rătunzat,
Cu cizme negre-ncălțat,
Cu clopu cu șinori multe,
Cu păru-ncrețit pă frunte.
Cînd intra voinicu-n tindă,
Clopu lui giuca pă grindă
Tăt în cercuri de oglindă.
Cînd intra voinicu-n casă
Strutu lui giuca pă masă
Tăt în cercuri de mătasă."

Motivul de la începutul acestei colinde este cunoscut din legenda

(consemnată de Densușianu în „Dacia preistorică") potrivit căreia a existat pe pămînturile carpato-danubiene, în timpuri imemoriale, un templu solar magnific („dalba mănăstire" sau „biserica albă") care era îngrijit de păsări cîntătoare. Faptul că „Marie, fată-albineață" stă în aceste curticele și coase ne face să credem că era o vestală în templul soarelui, atributul (inexplicabil) „albineață" neavînd alt sens decît: „aparținător cultului solar". Ea era, probabil, una dintre puținele persoane alese, care, în vechime, cunoșteau operația magică de a coase pe cămășile de sărbătoare semnele vechilor calendare solare: „Împistrește / Popistrește / Guleraș frățîne-so / Cămeșă tătîne-so." În aceste versuri, cuvîntul a *popistri* pare a fi rezultatul unei contrageri: a *împistri* ca popii cei bătrîni, ca preoții vechiului cult solar despre care este vorba și în fragmentul următor, extras și el dintr-un străvechi și frumos colind:

„Colo-n sus și mai în sus,
Doamnei bune, doamne,
E o dalbă mănăstire
Și-i gătită de sfințire.
Pe la praguri
Tot de marmuri
Și-năuntru-i plin de prapuri.
— Da-n ea oare cine sunt?
— La altar — Ion cel sfînt
Și cu nouă popi bătrîni
Rugă fac de săptămîni..."

Operația de „împistrire" și „popistrire" (exact aceleași forme geometrice se fac și pe „ouăle împistrite" din Bucovina și Maramureș) e atît de im-

portantă încît vestalei i se propun oi și boi, „cară cu odoară" în schimbul dezvăluirii ei, dar ea refuză atît aceste daruri cît și pe cel care i le propune, pentru că e în slujba definitivă și sacră a soarelui — voinicul al cărui clop joacă în cercuri de oglindă.

Cel puțin pînă la elucidarea acestui motiv enigmatic și necercetat din cultura noastră populară, cred că n-ar trebui să excludem, măcar ca ipoteză de lucru, considerarea formelor geometrice de pe hainele vechi de sărbătoare ca indicii și reminiscențe ale unor calendare autohtone străvechi, hărți cosmogonice sau bioenergetice ale trupului pămîntean și deopotrivă cosmic. S-ar putea foarte bine ca, în timp ce alte civilizații arhaice își monumentalizau, în speranța unei durate cît mai lungi în timp, calendarele în construcții colosale de piatră, pămîntenii de la Carpați să-și îmbrace străvechile calendare transmițîndu-le din generație în generație și din moși strămoși, ca „port popular", prin intermediul celui mai fragil și, în același timp, nemuritor material al lumii: corpul uman. „Clipa cea repede ce ni s-a dat" și viața veșnică să fie, astfel, adevărata noastră moștenire națională, pe care ne-au trimis-o strămoșii din generație în generație și din om în om, pînă în clipa de față, prin aceste semne tulburătoare ale portului nostru popular, care merită să fie cîndva descifrate.

ION ZUBAȘCU

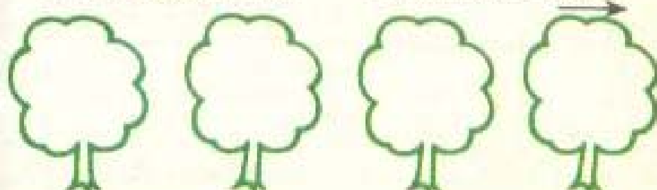
SILVICA

FERICE DE PĂDURAR

Odată, își amintește, tocmai dădea să plece de-acasă, cînd aparatul de radio în preajma căruia se jucau cei doi copii ai lui a început să cînte: „Ferice de pădurar". Un cunoscut cîntec de muzică populară. Dar cuvintele acelea l-au descumpănit nițel, mărturisește, și-a rămas parcă fără nici un gînd în prag, echipat ca și acum. Afară, zăpada era de vreo jumătate de metru și ninsoarea încă nu se potolise sub vînt. Ferice de pădurar? O fi, și-a zis, și-a plecat la drum.

Acum, cînd merge înaintea mea, croind pîrtie prin zăpadă cu bocancii lui greoi, vifornița s-a îndepărtat și-a îngăduit să se coboare în urma ei, peste Valea cu Apă, o mare liniște albă. O liniște neclintită, aici, mai sus de Scheii Brașovului, stăpînind peste un peisaj alcătuit din nuanțe delicate, parcă imateriale: rămurișurile gri-albăstrui ale arborilor, desenate pe hotarul alb al zăpezii. Ne aflăm pe drumul vechi către Poiana Brașov și pîrîul care șerpuiește în adîncul văii pare o alee de gheață acoperită și ea, ici-colo, cu zăpada adunată de viscol pe la coturile malurilor. Alături de firul apei, cum urci, se înalță pe neașteptate pădurea, ca un zid de omăt în incinta căruia pătrundem, printre stîlpii trunchiurilor de stejari, ca prin porțile unei cetăți imaculate. O cetate locuită de stejari, într-adevăr, dar și de mesteceni, carpeni, fagi, plopi, frasini și aluni. Streșini și arcade înzăpezite, ale căror contururi se pierd în cerul alb și el, pun la încercare întreaga putere de rezistență a ființei vii a pădurii. O teribilă încordare, un uriaș efort susțin poezia iernii cu toată povara frumuseții ei. Zice Ioan Dan, șeful Ocolului silvic Brașov: un fag a cărui grosime atinge deasupra pămîntului 90 de centimetri și a cărui înălțime ajunge cam la 40 de metri ține în rădăcinile lui o greutate →

de aproximativ 13 tone și jumătate. Cam atît cîntărește „masa lemnoasă" a trunchiului și a coroanei. Cînd în crengi s-au troienit zăpezi peste zăpezi, evident, greutatea este și mai mare. Pe alocuri, sub presiunea învelișului de zăpadă, cîte o creangă s-a rupt și-a lăsat dezgolit lemnul, gălbui în priveliștea albă, opacă, asemeni unei flăcări fără viață, înghețată și ea.

Deasupra covorului moale, așternut de ninsoare, urme întretăiate duc spre hrănitoarea pentru căpriori. Hrănitoarea: cîțiva pari legați sus printr-un acoperiș sub care oamenii au grijă să se găsească întotdeauna cîteva brațe de fîn și niște bulgări de sare. În ultimii ani, zicea Ioan Dan, de aici și pînă la Rîșnov sau pe culoarul Timișului, pînă la Azuga, aproape toate speciile de vînat au crescut numeric și, potrivit observațiilor făcute de cei 17 pădurari din subordinea lui, s-a ajuns acum la ceea ce se cheamă „efective optime". Dar faptul acesta se leagă direct de un mod de a gospodări fondul forestier exact așa cum el, Ioan Dan, l-a învățat de la profesorii săi de la Facultatea de silvicultură din Brașov. Ca șef de ocol, avea dreptul și chiar obligația de a opri tăierile nesăbuite, ceea ce a și făcut, oprind „tăierile rase" din masivele Piatra Mare și Postăvarul. A introdus, în schimb, „metoda codrului grădinărit", singura prin care poți ajunge să exploatezi „posibilitatea pădurii", adică să tai într-un an doar atît cît crește într-un an. Dar ca să obții 5000 de metri cubi, de exemplu, acum trebuie să faci tăieri pe 1200 de hectare, nu doar pe 200, ca înainte. E mai greu pentru cei de la exploatările forestiere, dar altfel nu se poate. Și netăind pădurea de la un cap la altul, adaugă Ioan Dan, nici plantările nu se mai fac de la un cap la altul, ceea ce înseamnă că statul e scutit, în felul acesta, de o mulțime de cheltuieli. Căci poate unii știu, dar poate nu știu toți, mai adaugă el, statul plătește toate cheltuielile, de la plantare și pînă la vîrsta cînd plantația respectivă ajunge să fie considerată pădure în toată puterea cuvîntului. În țară, aceste cheltuieli ajungînd, într-un singur an, la multe miliarde de lei.

Ce altceva ar mai putea să spună Ioan Dan, omul care duce grija a 13 847 hectare de păduri, între care și această pădure îngropată pe trei sferturi în zăpadă?

Cînd trecem iarăși, pe vechile urme, dincolo de aleea de gheață a pîrîului Valea cu Apă, Ioan Dan își aduce aminte că într-o carte, „Viața secretă a plantelor", se zice că plantele alcătuiesc o lume necunoscută încă, în bună măsură, oamenilor, că ele suferă: dovadă că au emoții, descifrează gîndurile omului, încearcă să comunice cu el, că percep sentimentele omenești și au memorie. Să fie adevărat? Ecoul întrebării lui călătorește, fără răspuns, poate chiar către inima vie a acestei păduri ce se desenează, în urmă, ca o pată de culoare albă pe orizontul alb ca hîrtia.

D. CONSTANTINESCU

— N-am știut niciodată cu precizie cîte oi am: de cîte ori încep să le număr, adorm...

— Cred că încearcă să te facă atentă, Lenuțo, că semaforul e pe verde de vreo cîteva minute!

— Tăticule, dumneata știai că radioul cu tranzistori nu merge sub apă?

— Mamă, ce strănut!

— Așa... Aveți la îndemînă toate ingredientele pentru tortă? Foarte bine, în emisiunea viitoare vă voi explica modul de preparare!

salon flacăra '90

10 MAEŞTRI în arta tapiseriei

O dată cu obiectele de artă, artistul creează nevoia pentru acestea. Mai bine zis, produce resurecţia ei. Fiindcă, latent şi parcă dintotdeauna, în public există năs-cînd o infinitate de nevoi întru frumos. Altfel spus, cel mai original dintre plasticieni nu-i niciodată absolut original. În public, somnolînd de veacuri, aşteaptă să se impună nevoia; căreia, de fapt, artiştii îi ies în întîmpinare. Creatorul stimulează gustul public şi e, în egală măsură, controlat de gustul public. Artiştii nu-şi dau seama în ce fel sînt ei controlaţi de nevoia spirituală generală, de acea dorinţă care, rareori exprimată ca atare, îndreaptă anume categorii de public spre anumiţi artişti. Puţini creatori se gîndesc la asta şi, dintre esteticieni, abia cîţiva. La nivelul unui gen artistic însă, chestiunile sînt mai clare. E suficient să ne întrebăm de ce tapiseria s-a resimţit atît de puţin de revoluţiile artistice ale secolului al XX-lea. E o realitate că, exceptînd o seamă de avangardişti, de plasticieni care au încercat să trateze tapiseria ca obiect tridimensional şi să realizeze în materiale textile ceea ce alţii au izbutit slujindu-se de varii materiale (carton, ciment, oţel, aluminiu, fibre de sticlă etc.), masa mare a creatorilor de tapiserii a păstrat şi a rafinat tehnicile şi, evident, năzuinţele tradiţionale. În arta tapiseriei, tradiţia s-a manifestat mai autoritar şi, la urma urmei, mai stimulator decît în multe arte. Schimbări s-au produs, dar numai acolo unde se puteau petrece fără să afecteze tehnicile şi, fapt deosebit de important, elementele de relaţie cu publicul. Altfel spus, tradiţia a operat ferm în creaţia de tapiserie pentru că publicul beneficiar ţine la tradiţie. Faptul nu cere o argumentaţie sofisticată. O tapiserie e şi o considerabilă investiţie. De aceea, de regulă, creatorii de tapiserii lucrează pe comenzi. Foarte puţini dintre ei fac expoziţii — precum pictorii, bunăoară — aşteptînd să se ivească un cumpărător. Şi dacă le fac, asta se întîmplă la tinereţe, cînd e necesar să răzbată din cercul condiţiei de debutant. În expoziţiile vîrstnicilor, în retrospective, aproape că nu apar deloc lucrări din aşa-zisa „colecţie a autorului". Tinerii prezintă, de obicei, lucrări în expoziţii colective, în trienalele şi quadrienalele artelor decorative. Tot aici sînt prezentate unele piese cu caracter inovator. De regulă, în selecţiile de autor apar lucrări ce se încadrează, îndeobşte, prin tehnica ţesutului şi prin materiale, în tradiţia genului, consolidînd-o. Dacă în pictură şi sculptură se cunosc nume ce ilustrează condiţia celui ce experimentează continuu, în tapiserie experimentele sînt citate împreună cu momentul care le-a favorizat. Destinul unui creator de tapiserii are nenumărate condiţionări specifice, de care pictorii şi graficienii sînt eliberaţi. Din care cauză, dintre absolvenţii secţiilor de arte decorative de la Institutele de artă puţini reuşesc să activeze toată viaţa în genul pentru care s-au pregătit. Adeseori, pictori sau graficieni — şi cîteodată şi decoratori — obţin comenzi pentru tapiserii. Dintotdeauna s-au executat cartoane (de transpus în tapiserii) după picturi vestite. De-a lungul vremurilor, pictorii au conceput imagini special pentru a fi prelucrate în atelierele de tapiserie. În grupajul pe care-l înfăţişăm cititorilor noştri, prezentăm artişti ce s-au afirmat în chip definitoriu ca autori de tapiserii, care, în timp, au impus o operă şi un stil. Artişti de interes sînt mulţi. Din păcate, puţini luptă să-şi consolideze cu operă majoră statutul în domeniu. Există pictori care au produs un număr considerabil de tapiserii. Nu i-am solicitat pentru acest grupaj, întrucît în conştiinţa publicului ei contează ca maeştri ai şevaletului. Realizări remarcabile semnează Cornelia Ionescu, Daniela Gruşevschi, Berta Mrazek Benkö, Ana Lupaş, Maria Ciupe, Ileana Dăscălescu, Aurelia Ghiaţă, Graţiela Stoichiţă, Ileana Teodorini Dan, Dumitru Constantina, Sanda Bucur, Aspazia Burduja, Filaret Oloier, Geta Brădescu.

Nu putem încheia, fără a aminti numele lui Mimi Podeanu (1927 — 1975), o artistă care, în scurta şi dramatica ei trecere prin viaţă, a clasicizat un tip de simţire şi o măiestrie ce vor rămîne întotdeauna de referinţă.

TUDOR OCTAVIAN

ILEANA BALOTĂ

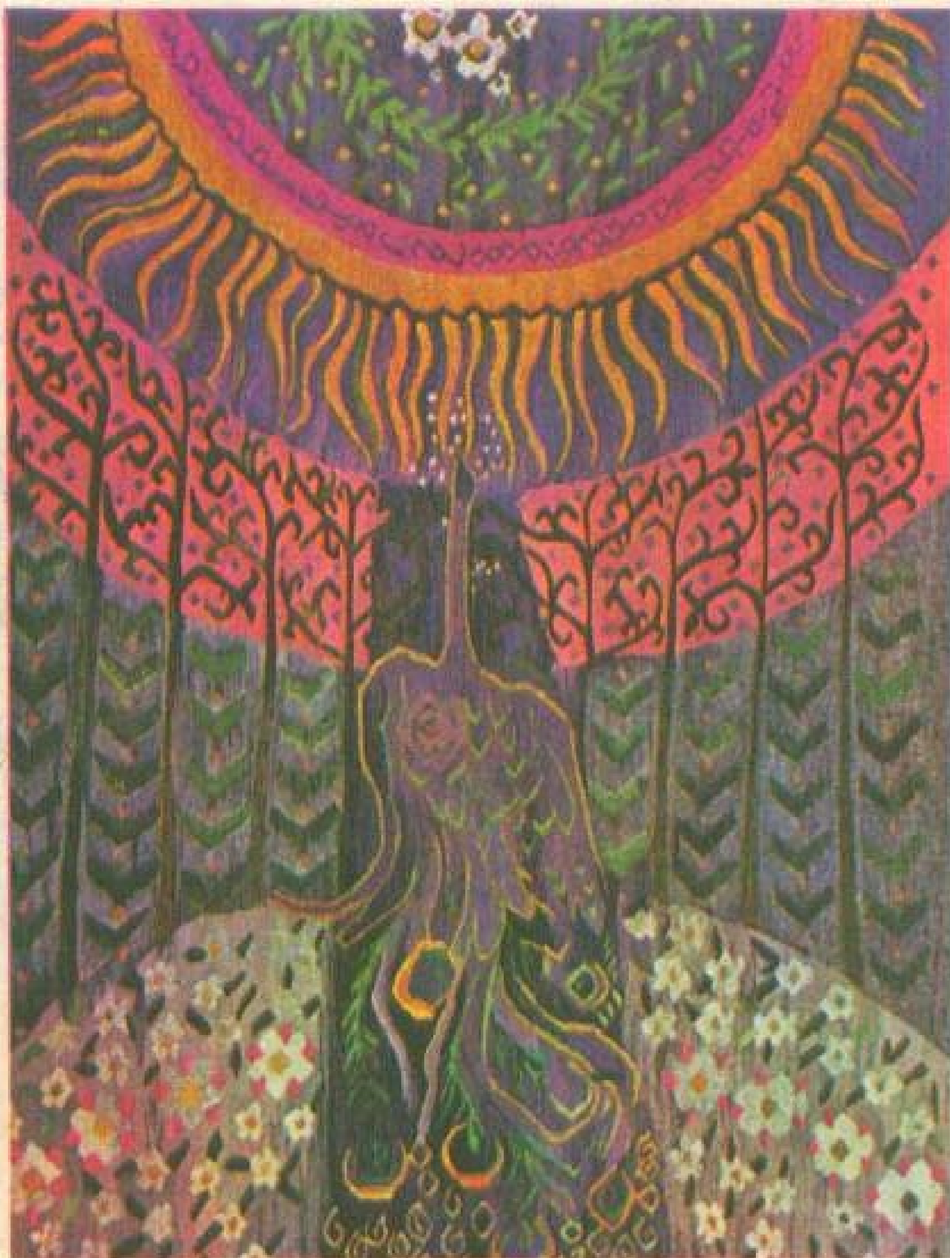
Născută în 1929, la Cluj-Napoca, Conf. univ. la Institutul „Nicolae Grigorescu", București. Debut: 1955. 12 expoziții personale — la București, Baia Mare, Oradea, Cluj-Napoca, Timișoara, Salonta. Premii la „Cîntarea României", Premiul U.A.P., 1964, Mențiune la Erfurt, Plachetă la Valparaiso, Premiul „Flacăra", 1987. Ordinul „Meritul Cultural" clasa a IV-a. Participări la expoziții de grup și internaționale începînd cu anul 1955 și la majoritatea expozițiilor de artă românească în străinătate. Participări la saloanele și expozițiile naționale curente și reprezentative. Lucrări în colecții particulare și de stat din țară și din străinătate.

TITINA COMŞA

N. 1927, Slăvuţa, jud. Gorj. Absolventă a Institutului „Nicolae Grigorescu". Debut: 1954. Expoziţii personale: Suceava, Bucureşti, Roma, Bruxelles, Köln, Bonn, Darmstadt, Bad Neuenahr, Sebeş, Alba Iulia, Craiova. Premii: 1970, Vichy, Franţa, 1972, Clermont Ferrand, Franţa. Expoziţii de stat, bienale şi trienale de arte decorative din anul 1954, participări la marile expoziţii de artă românească din străinătate. Numeroase călătorii documentare în ţări europene. Lucrări în colecţii de stat şi particulare din ţară şi de peste hotare.

LENA CONSTANTE

N. 1909, București. Studii: Belle Arte (absolvite în 1933), cu Ipolit Strîmbu și Cecilia Cuțescu Storck (pictură și arte decorative); studii de pictură la Paris (1933—1934). Debut: expoziție personală de pictură, Dalles, 1934. Alte expoziții personale de pictură: 1937 și 1945, Sala Dalles. Între anii 1932—1940 participă, sub direcția lui Dimitrie Gusti, la campaniile monografice din comunele Runc, Drăguș, Șanț, Cornova, Domnești-Muscel. Studii despre icoanele pe sticlă. Expoziții personale de tapiserie: București (1966, 1974, 1982), Oradea, Paris, Rennes. Lucrări în colecții de stat și particulare din țară și din străinătate. Premiu la Erfurt.

ŞERBANA DRĂGOESCU

N. 1943, Craiova. Absolventă a Inst. „Nicolae Grigorescu". Debut: 1968. Expoziţii personale: 10 (la Bucureşti, în galerii şi la Muzeul de artă al României, la Uppsala, Finlanda, Oradea, Galaţi, Constanţa). Participă la expoziţii ale artelor decorative în ţară, precum şi la un număr important de expoziţii de tapiserie şi arte decorative de peste hotare, începînd cu anul 1969. De asemenea, la cele mai mari expoziţii de artă românească organizate în afara granițelor ţării. Diplomă la Erfurt, 1978, premiul U.A.P., 1979. Lucrări în muzee şi colecţii particulare din România, Suedia, Elveţia, Portugalia, S.U.A., Noua Zeelandă, Australia, R.F.G., Canada.

DIMITRIE GRIGORAŞ

N. 1934, Cirligi, jud. Bacău. Absolvent al Inst. „Nicolae Grigorescu", secţia pictură, 1960. Asistent univ. 1961—1965. Debut: 1957. Expoziţie personală în 1968. Lucrează pictură de şevalet, grafică, tapiserie, mozaic. Participări la expoziţiile colective, anuale, republicane, la numeroase expoziţii de artă românească peste hotare. Lucrări de artă monumentală şi ambientale la Iaşi şi Piteşti. Autor al unor tapiserii de dimensiuni mari şi foarte mari: „Unirea", Iaşi, Palatul Culturii (4,20 m × 6,20 m), „Ştefan cel Mare" (6 m × 4 m), „Culesul fructelor", „Fete dobrogene". Două mozaicuri monumentale (3,22 m × 6 m) la Muzeul Militar Central.

GEORGIA LAVRIC

N. 1949, Cîmpulung Muscel. Absolventă a Inst. „Nicolae Grigorescu". Expoziții personale de tapiserie, miniaturi textile și vestimentație la Constanța, București, Mamaia, Cernavodă, în anii 1983, 1985, 1987, 1988. Din 1978 participă la expoziții de artă decorativă cu caracter republican și la manifestări de grup, precum și la expoziții de tapiserie din străinătate. Lucrări în muzee și colecții de stat și particulare din România, Austria, Belgia, Franța, Grecia, Elveția, R.D.G., R.F.G., Peru, Turcia, S.U.A., Anglia, Canada, Columbia, Israel, Australia, U. R. S. S., R. P. Ungară, Japonia.

N. 1936, Galați. Absolventă a Inst. „Nicolae Grigorescu", 1961. Debut: 1964. Expoziții personale: 1974, București, 1975, Viena, 1975, Klagenfurt, 1976, Galați. În anii 1974 — 75 a urmat un curs de specializare în Austria. Participă, din anul 1964, la expoziții colective în țară și peste hotare. Medalia Ordinul Cultural în 1968, Premiul 1 la „Cîntarea României" în 1977. Lucrări în colecții de stat și particulare din România, Bulgaria, U. R. S. S., Polonia, Austria, R. F. G., Elveția, S. U. A.

ELENA HASCHKE MARINESCU

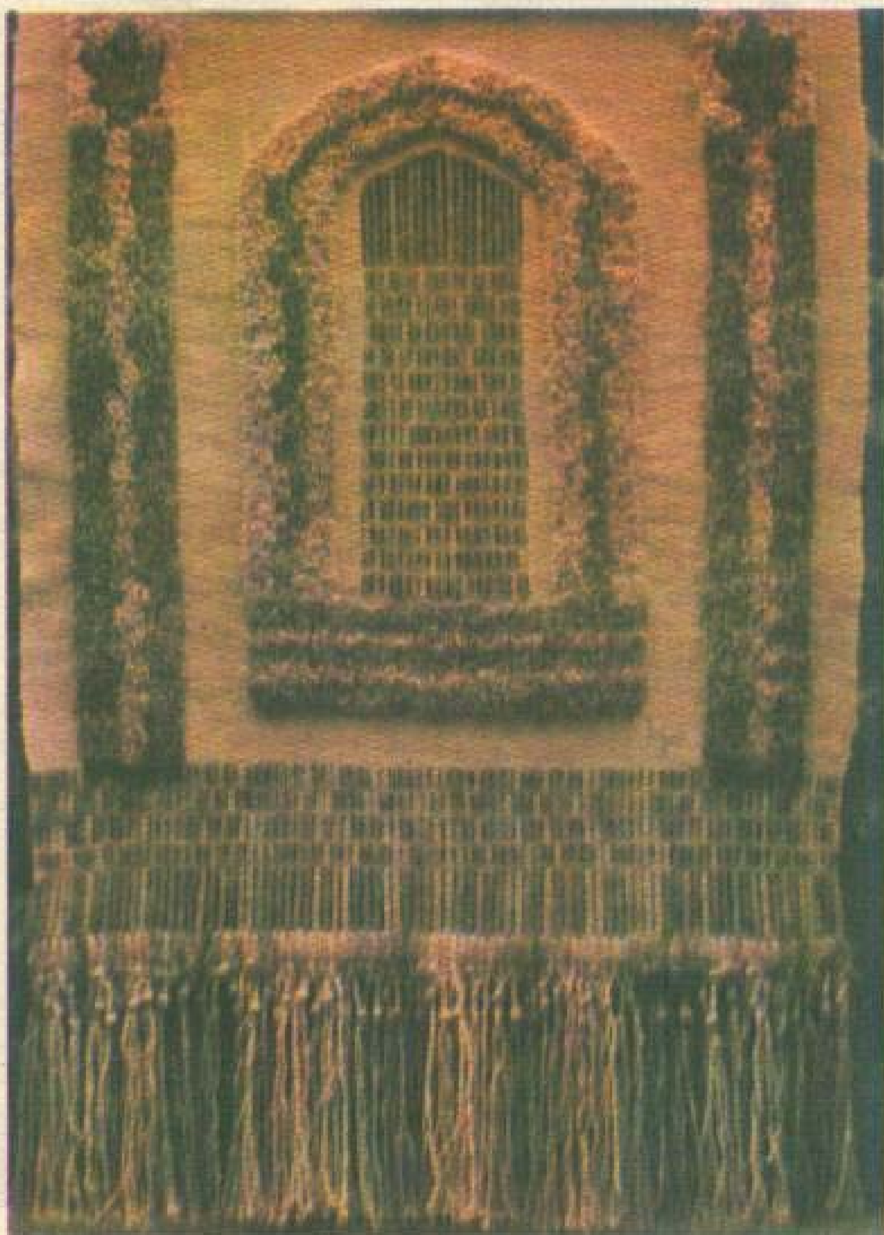
N. 1941, Iaşi. Absolventă a Inst. „Nicolae Grigorescu", 1966. Din 1966, participă la toate expoziţiile colective, municipale, republicane şi omagiale precum şi la toate marile expoziţii de arte decorative din ţară. De asemenea, la cele mai importante expoziţii de artă românească trimise peste hotare. Expoziţii personale: Bucureşti [1969, 1973, 1976, 1982, 1988], Iaşi, Botoşani, Roma, Düsseldorf, Velbert, Hilden, Krefeld, Bad Oyenhausen [R.F.G.]. Studii şi călătorii de documentare în multe ţări europene. Lucrări în colecţii de stat şi particulare din România şi de peste hotare.

CELA NEAMŢU GRIGORAŞ

LUCREȚIA PACEA

N. 1924, Santi Quarantta, Albania. Studii la Academia liberă de pictură „Gugulanu", cu Ressu și Ciucurencu. Debut: 1956. Expoziții personale (1971, București) și de grup (Linköping, Suedia, Paris). Diploma de onoare la Erfurt, 1974, Premiu la „Cîntarea României", 1977. Participă la expoziții de artă românească organizate la Moscova, Praga, Alexandria, Berlin, Leipzig, Roma, Düsseldorf, Leningrad, Budapesta, Brno, Philadelphia, precum și la o serie de expoziții internaționale de tapiserie la Budapesta, Erfurt, Stockholm, Plovdiv.

THEODORA MOISESCU-STENDL

N. 1938, București. Absolventă a Inst. „Nicolae Grigorescu", 1963, an în care debutează cu o tapiserie de mari dimensiuni. Expoziții personale și de grup la București, Torino, Stockholm, Paris, Bremen, Köln. Participă la numeroase expoziții de artă românească organizate peste hotare precum și la un mare număr de expoziții internaționale de tapiserie și arte decorative. Premiul U. A. P., 1967, premii la Bienala Tineretului, Paris, 1969, Concursul internațional de desen „Joan Miro", Barcelona, 1971, Erfurt, 1974. Un număr de tapiserii au fost realizate împreună cu pictorul și graficianul Ion Stendl.

Sub cupola circului

De unde începe

FABULOASA*

Alee, hap! Cu mişcări graţioase, fără mofturi, leul porneşte pe bîrnă. Doar un răget răguşit, parcă zgîriat în ascuţimea colţilor, reaminteşte că undeva, în străfundurile genei, jungla nu e doar o amintire tocită de vreme.

Brusc, paşii îi devin mai moi, ca de gumă. În faţă, pe bucata îngustă de lemn, ca o riglă, stă culcată o femeie. Fiara calcă aproape imponderabil pe trupul ei. Apleacă apoi capul şi rage din nou, mai „artistic" decît varul din renumita emblemă cinematografică. Un tunet de aplauze parcă saltă cupola circului. Ochii puştilor licăresc fermecaţi. Secvenţa se va relua cu încetinitorul, în vis, nopţi de-a rîndul. Uimirea ridică şi sprîncenele părinţilor şi bunicilor.

N-au mai văzut şi auzit ca metrul de prudenţă ce-l desparte de obicei pe dresor de fiară să dispară, ba, mai mult, corpul omului să devină chiar poteca de plimbare a leului de peste o sută de kilograme.

Un basm frumos despre curaj se lipeşte pe sute de inimi fără vîrstă.

și unde se termină

LUME A DRESURII

Elena Țipa se suie de mai multe ori pe zi în tramvai și vine la serviciu și dimineața, și la prînz, și seara. Semnează o condică mai aparte, în cușca fiarelor. În dreptul numelui ei, în tabelul de funcțiuni, scrie simplu: dresoare de feline. Nu ne poate întinde mîna. E plină încă de mîncarea animalelor, cărora chiar acum le-a servit dejunul. Pe degete, o dungă roșie. Vreun leu i-a dat mîna? „Nu! Am pregătit niște tarte pentru fiul și soțul meu și m-am ars la aragaz. Mă împart între familia de acasă și cea a pisicilor uriașe din menajerie." Nu împlinise nici zece ani cînd în cușca vieții ei a intrat acea fabuloasă lume a salturilor mortale și a porumbeilor scoși din mînecă, a paietelor și a altor sclipiri înșelătoare, a tumbelor urșilor și a flăcărilor strecurate în gură, a sutelor de sărituri pentru construirea unei coloane a infinitului din trupuri de acrobați și a necurmatelor balansări ale trapezelor care lustruiesc palmele ca o oglindă. Tatăl, și el circar, îi lăsase o moștenire pe viață: vraja manejului. Pe nesimțite, circul, cu spectacolele lui pentru copiii de la 5 la 75 de ani, i-a devenit nu numai meserie ci și destin. Fără meandre și drum de întoarcere. „I-am dăruit acestui destin tot ce am avut mai bun în mine. Vigoarea mușchilor de adolescentă în numerele de contorsionism, apoi agilitatea și reflexele în cataria acrobatică, concentrarea în reprizele de hipnotism și catalepsie executate împreună cu maestrul Iosefini. Acum, aduc toată experiența mea de viață în delicata muncă de dresaj a felinelor. Este poate cea mai luminoasă bucurie trăită de mine!" Se scuză că pentru moment are treabă. Se apropie spectacolul și trebuie să mai „stea de vorbă" cu animalele. O mîngîiere, un cuvînt de alint, adevărate transfuzii de afecțiune care nu lasă ca peste legătura de inimă atît de greu țesută între dresoare și elevii ei să bată vîntul zgribulit al indiferenței, al răcelii.

Alee, hap! Albert se întinde cuminte pe jos și Elena Țipa se așază pe el, luîndu-l drăgăstos de gît. Pentru moment coama regelui junglei și zulufii dresoarei se alătură într-un gest de caldă prietenie.

„Pe trei dintre ei i-am înfiat de la 3 luni. Erau fioroși, căci mama lor venise deja gestată din Africa și le imprimase puternic ereditatea atacului. Cînd mă apropiam cu carnea în băț, săreau pe gratii să mă sfîșie. După cîteva săptămîni, mă acceptau doar pe mine să le servesc prînzul. Am prins curaj și am intrat în cușcă cu tava cu hrană. Albert s-a apropiat de piciorul meu. A fost singura dată cînd am simțit un frison înghețat în inimă. Dar el doar mă mirosea și am înțeles că dorea o apropiere. De atunci, mi-am mutat apartamentul la ei, după gratii. Petrecînd zilnic cîte 10 ore în tovărășia lor, am căpătat încredere reciprocă. Se roteau în jurul meu și stăteam cu palma întinsă să-i mîngîi pe fiecare. Apoi, țineam o cîrpă udă în mînă și-i spălam. Dacă îi acordam unuia mai mult timp pentru toaletă și pieptănat, ceilalți, invidioși, se enervau. Acum se bucurau cînd îmi auzeau glasul și săreau nerăbdători, parcă ar fi venit Capra cu Trei Iezi. Mijeam ochii, prefăcîndu-mă că dorm. Cromozomii de fiară își →

spuneau cuvintul și se repezeau asupra mea. Săream in picioare ca un resort și astfel i-am convins că sint mai iute ca ei.

Așa a trecut pe neobservate un an. La repetiții mă întorceam cu spatele, lăsindu-mă atacată. Brusc le tăiam elanul agresiunii bătind din picior și ridicind glasul. Dădeau înapoi ca niște pisoi goniți cu zit. Maestrul Iosefini, cel care a avut încredere că o femeie de 45 de kilograme o să strunească dihamai leii, auzindu-mi vocea răstită, le-a spus îngrijitorilor să fie cu ochii in patru, că dresoarea e gata să mănince leii. M-au botezat Pantera Neagră și de atunci mi-am luat in serios porecla, îmbrăcindu-mă in negru."

Alee, hap! De această dată, bîrna a fost desființată. Intre suporți se află doar corpul dresoarei. Cezar se suie cu labele lui uriașe pe făptura firavă, menajind-o însă. Ii linge blind miinile, fruntea, obrajii. El și Elena Țipa au fost personajele unei tulburătoare povești despre nebănuitul univers ascuns in inima unui animal.

„Cezar era cea mai crudă fiară din tot circul. Intr-o zi s-a îmbolnăvit grav, nu mai minca și medicii pronosticau că o să moară. Am stat lingă el zi și noapte, i-am spălat rănile de puroi, i-am dat de mincare in gură. După o vreme s-a ridicat iar spre viață. Deși încă slăbit, plingea cind ceilalți mergeau la repetiție. L-am înțeles și l-am luat și pe el in arenă. Stătea pe scăunelul lui, ca un bunic la televizor. Primea și el bucățica de carne, deși nu executa nici o figură. Intr-o zi, parcă vinovat că nu merita recompensa, a sărit de bună voie prin cercul de flăcări. Nu a uitat niciodată că am fost asistenta medicală care l-a vegheat. Primisem încă doi lei in virstă de un an. Nu le fusesem mamă și mă priveau cu ură. Intr-un spectacol, unul mi-a sfîșiat un deget și m-a rănit la git. Cu singele șiroind am continuat totuși numărul. Știți care a fost marea problemă pînă am ieșit din manej? Cum să-l împiedic pe Cezar să nu-l omoare pe agresor. Nu i-a iertat niciodată pe cei doi. Ii ataca mereu, ca să mă răzbune. A trebuit să renunț la noii veniți. Recunoștința e uneori o floare rară și printre oameni. Eu am descoperit-o in sufletul unui animal feroce. Toți cei care-i văd atit de ascultători cred că au devenit niște motani blinzi, torcind in brațe. Se înșală. Numai față de mine uită identitatea lor adevărată, și asta fiindcă m-am zbuciumat ani de zile să-i înțeleg, să le fiu prietenă și profesoară. Un recuziter imprudent a vrut să-i mingiie și unul din lei și-a înfipt colții in brațul lui. Cind a intrat in arenă, se lingea de singele de pe bot. Toți mi-au spus să renunț la număr, căci era periculos printre animalele cu instinctul de pradă redeșteptat. Eu însă îi cunoșteam și aveam încredere in ei. Nicicind n-au fost mai docili ca in seara aceea. Ochii lor parcă vorbeau: cu tine e altceva, ești mama noastră!" O mamă care a știut însă să-i crească, nici cu rizgiială, nici cu duritate. A pătruns cu răbdare și rafinament in toate cutele sufletului lor. Ii înțelege și o înțeleg din ochi. Elena Țipa stă față in față cu fiarele doar cu un bețișor de plastic in mină. Ca o baghetă de dirijor. Le regizează evoluțiile, le modelează reacțiile. Cu tact și căldură, folosind toată experiența ei de viață. In loc de pocnetul de bici, „Andra, te rog", „Bruno, mă superi". Dacă-i este teamă? „Cind voi simți frica, mă retrag. Emoții? Da, mai ales in turneele din străinătate, cind peisajul e altul. Atunci, leii imi caută mai mult privirea, ca să culeagă din ea încredere!"

Alee, hap! Cu eleganță felinele sar peste capul dresoarei, prin cercul de foc. Cu multe numere in premieră mondială, Elena Țipa și echipa ei au cu-

Elena Țipa și leul ei cel imponderabil

les un adevărat buchet de succese in țară și în străinătate. În spatele aplauzelor se ascunde insă o mare trudă a omului și a animalelor. Înainte de a imblinzi leii, Pantera Neagră și-a dresat propria răbdare, curajul, concentrarea. Fiecare salt a fost repetat luni de zile, apelindu-se la un singur argument: bucata de carne, ca recompensă. Ea reprezintă acadeaua, ciubucul, căci leii intră in scenă după un prinz pe săturate. „Ca să faci dresaj, trebuie intii să iubești mult animalele. Nu ințeleg cum ai putea să le bați, să le infometezi". În fiecare seara Elena Țipa dă cu tifla pericolului, și asta fiindcă a știut sa mingiie cu inima ei inimile animalelor.

Alee, hap! Numărul s-a incheiat. Cu ironie felină, Cezar iese din arenă purtind in gura biciul uitat intr-un colț și anchilozat de nefolosință.

...În arenă demarează acum cu o viteză de raliu un miniautobuz ciudat. La volan, fără teamă de radar, o maimuțică. Pe bănci, călătoresc civilizat, alături, o pisică și cițiva șoricei, o vulpe, vecină cu păuni, papagali, pelicani, un porc, o focă, un țap, ciini, iepuri, ponei. Puștilor din stal li se prezintă o erată vie la poveștile despre meciurile dintre Tom și Jerry și despre raidurile cumetrei vulpi asupra cotețelor. O modernă arcă a lui Noe? Nu! Arca lui Dermenji, cu motor de electrocar. În 50 de ani, Sergiu Dermenji a dresat aproape toată zoologia.

„Mi-au scăpat nevertebratele, felinele, cu o fire mult prea deosebită de a mea, și fazanul, campion al prostiei, ca in proverb. Am simțit gustul dresajului pe la 6 ani, cind am reușit să conving o cioară să-mi stea tot timpul pe umăr, așa cum văzusem intr-un film cu regi și șoimi. Richard, cioroiul brunet cu nume istoric, in loc să ciugulească semințe pe cimp.

Dermenji și o parte din „arca" sa

Primul succes de dresor al lui Sergiu Dermenji: cățelușul-matematician

→ îmi mînca supa cu găluști din farfurie. Am cules atunci cele dintîi aplauze, de la palmele mamei, dar pe ceafă. Primul succes adevărat l-am obținut în ultima clasă de liceu, cu un pudel devenit elev silitor. L-am învățat nițică anatomie, știa să deosebească un femur de porc de unul de cal, dar mai ales matematică. Știa să aleagă rezultatele exacte ale radicalilor, ceea ce l-a făcut pe profesorul de algebră, nemulțumit de randamentul meu în lumea cifrelor, să mă sfătuiască să trimit mai bine cățelul la teză. De altfel, la angajarea în circ, examenul l-am trecut tot cu ajutorul pudelului matematician. A adus în dinți imediat cartonașul cu cifra 2, soluția exactă a ecuației $2x+4-8=0$. Urmam cursurile Facultății de medicină veterinară, dar curînd mi-am dat seama că vocația mea nu era să repar animalele, ci să practic zoopsihologia. Căci, pînă la urmă, dresura este o muncă de psiholog, de pătrundere în labirinturile minții unor ființe necuvîntătoare, dar cu un anumit grad de inteligență. Cel mai mult mi-a plăcut dresura de maimuțe. Ele filtrează acțiunile prin creier, își pun probleme și le rezolvă. Odată, un cimpanzeu a apărut în arenă cu o sacoșă cu banane pe umăr. Am rămas stupefiați, căci îl închisesem în cușcă. Furase însă legătura de chei și le încercase pe toate, pînă a descoperit-o pe cea potrivită lacătului. A subtilizat apoi bananele și le-a pus în geanta de asemenea furată. Era cu obraz subțire! Cu toată receptivitatea lor, unele finețuri de dresură le învață greu, căci reprezintă acțiuni total deosebite de sfera lor de viață. Am făcut apel la toate subtilitățile pentru a educa un cimpanzeu să se poarte la dejun ca un om civilizat. Mîncatul cu lingura, ștersul la gură cu șervetul, fumatul și simularea unui taifas picior peste picior le-a asimilat mai ușor. M-am chinuit peste un an să-l oblig să folosească furculița, să taie cu cuțitul, să aprindă chibritul și să scuture țigara în scrumieră. Mai trăgea cu ochiul și la gesturi nu tocmai de salon, pe care, culmea, le făcea mai cu plăcere. A profitat odată de neatenția mea și a aruncat țigara pe jos, stingînd-o cu talpa. Arsura l-a readus însă la codul bunelor maniere."

Viața de circ a lui Sergiu Dermenji este un roman cu multe volume, de citit pe nerăsuflate. După o jumătate de veac de dresură, afirmă că meseria îi scoate mereu în cale lucruri noi, inedite, că îi reprezintă un teritoriu infinit de investi-

Un porc care sare prin flăcări? De ce nu? — zic dresorii. Tot Dermenji s-a specializat între altele în împăcarea unor adversităţi ancestrale

gaţie şi fantezie. Este îndrăgostit de ea şi acum ca atunci cînd „dădăcea" cu căţelul ecuaţiile de gradul unu. Acum are de rezolvat o problemă urgentă în cabina de alături. O stivă de cufere de lemn ne face să credem că pregăteşte un turneu. Tacticos, ia însă o pastilă dintr-un flacon şi deschide unul din capacele de lemn. Electrocutaţi de frică, executăm un triplu salt în marşarier, aproape de recordul mondial. Înăuntru leneveşte un şarpe boa, încolăcit ca un scul uriaş de melană. Din pielea lui s-ar croi pe puţin 20 de perechi de pantofi, cu poşete asortate. Dresorul îl mîngîie pe cap şi el începe să se deruleze ca un furtun de pompieri, sîsîind peltic. Înghite antibioticul, parcă ghicind că antibiograma i l-a recomandat împotriva virozei digestive. În India, şerpii se descolăcesc după melodii în cheia sol. Dar Sergiu Dermenji nu ştie să cînte la clarinet şi singurul fluier pus în gură a fost cel cu care a arbitrat un meci între colegi în curtea şcolii. Cum cu acesta nu se îmblînzesc nici fotbaliştii, despre pitoni ce să mai vorbim. S-a întrebat ce ar putea să placă sîngelui lor rece de reptilă. Şi-a încălzit întîi mîinile în cuptor şi a încercat să-i mîngîie. Cele cîteva grade Celsius în plus le-au produs o mare satisfacţie. Atunci, şi-a încălzit pieptul în prosoape fierbinţi şi şerpii l-au înlănţuit într-o tandră îmbrăţişare, fără scrişnet de oase, ca în atacul lor obişnuit. Aşa a pregătit un detaşament de pitoni şi boa pentru dansatoarele cu şerpi.

Spectatorii cred, poate, că e suficient să rosteşti „hocus-pocus", şi animalele execută tot felul de acţiuni neîntîlnite în junglă, în pădure sau pe banchizele polare. În spatele paietelor, salturilor, piruetelor se ascunde însă o muncă ştiinţifică. Sergiu Dermenji a studiat tomuri întregi de zoopsihologie, a observat viaţa din jur şi a imaginat mereu căi noi de a deschide inimile animalelor, de a le remodela comportamentul. A pus la punct adevărate tehnologii de dresaj. „N-am vrut niciodată să aud de metodele dure. Cele blînde, ale recompensei şi cuvîntului bun, se potrivesc cu sufletul meu. Sînt mai îndelungate, dar umane şi sigure. Trebuie să ştii să radiografiezi firea animalului, să-i citeşti aptitudinile, să-l foloseşti conform talentului lui. Am observat că animalele capricioase şi lacome sînt mai inteligente, se angajează mai bine la «dialog». Primul pas este crearea reflexului condiţionat, apoi întipărirea şi întreţinerea lui. Drum lung, dar interesant şi mereu altul, căci fiecare elev răspunde conform personalităţii lui."

Cum a reuşit Sergiu Dermenji să devină maestrul coregraf al unor berze coborîte de pe coş în arenă să danseze hora? Le ridica cîte un picior în ritmul muzicii şi imediat le făcea cadou o bucăţică de salam. Şi asta de 50 de ori pe zi, timp de 6 luni. Încet, dar sigur, reflexul dansului se asocia cu cel auditiv şi gustativ . Pentru asta îţi trebuie însă un munte de răbdare şi pasiune. Picioroangele berzelor au ţopăit în acordurile tarafului pînă la ora pensionării. Bătrîne pentru formaţia de dansuri a circului, au fost transferate la grădina zoologică. Au luat cu ele însă şi reflexul condiţionat. Peste un timp, a telefonat directorul grădinii zoologice, nedumerit de o întîmplare stranie. Cînd berzele vedeau pe îngrijitori mîncînd salam, începeau să se rotească într-o horă îndrăcită. →

La fel de adinc s-a ştampilat în mintea unor pinguini reflexul de a merge cu o maşinuţă. La Sao Paolo, au reuşit să iasă în stradă şi, găsind un automobil cu portiera deschisă, s-au instalat pe bancheta din spate. Şoferul i-a dus la poliţie, de unde dresorul român i-a eliberat de sub paza unui ofiţer vigilent.

„Cel mai dificil e să dresezi animale antagonice, care în viaţa obişnuită se suprimă. Mă frămîntam cum să împac şoarecii cu pisica. M-am inspirat de la o secvenţă de realitate. Cîinele nu-l atacă pe biciclist cînd acesta se îndreaptă spre el, ci după ce acesta l-a depăşit. Am aşezat pe o masă cîţiva şoareci, iar pe alta, o bucată de brînză. Au fugit pe scîndură spre meniul preferat. O lună de zile am repetat această goană după hrană. Într-o zi, în locul brînzei, am plasat o pisică. Şoarecii au dat ca de obicei buzna. Pisica, stupefiată de invazia şoricească, nu i-a atacat. Aşa s-a construit numărul meu de dresaj şi prima neagresiune a lui Tom asupra lui Jerry. Cînd a murit pisica, totul a trebuit să fie reluat, cu o altă distribuţie."

O întîmplare care contrazice manualele de zoologie a fost relatată de ziarele franceze. Într-un număr de succes, Sergiu Dermenji demonstra la Olympia cît de bună colegă poate fi vulpea cu diferite păsări. Într-o seară roşcata vicleană a fugit tiptil din music-hall, să cunoască Parisul. Peste două zile, un bărbat a înapoiat-o, închisă într-un geamantan. O găsise dormind în coteţ, cu găinile lui. Parizianul aflase că un dresor român regizase pe scenă o altă versiune a fabulei lui La Fontaine şi şi-a spus că nu poate fi decît artista cu coadă din originala scenetă.

„Şi acum, dresura îmi oferă revelaţii interesante. Foarte tîrziu m-am convins cît de inteligentă e foca. La Viena un spectator întîrziat mi-a speriat eleva venită din oceanele reci. Tot turneul, foca şi-a executat numărul numai după ce se ducea mai întîi în dreptul reflectorului, să se convingă că nu mai apare umbra înspăimîntătoare. Am citit mai tîrziu în reviste că ştiinţa plasează foca pe locul doi după delfin în clasamentul memoriei. Uneori, trebuie să apelezi la toată inventivitatea ca să repari o nedreptate făcută involuntar animalului. Dresasem un crocodil să joace volei cu nasul în timp ce cobora pe o scară. Odată, n-am fost atent, aruncînd prea tare mingea şi lovindu-l peste bot. Cînd vedea balonul, fugea din arenă. Şapte luni am aplicat tot felul de tertipuri să-l reacomodez. Am reuşit doar după ce am uns mingea cu pastă de peşte."

Soţii Katy şi Sergiu Dermenji au ţinut timp de o jumătate de secol afişele spectacolelor din ţară, din America de Sud şi Europa. Acum, dresorul a găsit soluţia să transfere arta lui şi nurorii Luminiţa, şi fiului Doru. Numele Dermenji va continua şi pe viitor să rămînă unul din stîlpii de rezistenţă ai miraculosului univers al circului.

... Un răpăit de tobă anunţă o repriză de senzaţie. Un animal va sări prin foc. Unde sînt însă tigrul, leul, vechii abonaţi ai acestui număr? Ei bine, prin cercul de flăcări, face un salt agil un porc. Aţi citit bine, Ghiţă cel specializat în slănină din fundul curţii! Dezinvolt, fără teama de a-şi face tenul şorici, sfidează flăcările. Regizorii reprofilarii lui de la sedentarism la atletism sînt tinerii Adriana Novac şi Dănuţ Lazăr. Ea, fostă maestră coregrafă, el, fost cascador. Nici nu se putea o simbioză mai reuşită pentru a face aceste patrupede încăpăţînate să danseze vals şi să execute salturi. Şi asta doar cu recompensa unor biscuiţi şi cu „bravo, băiatule", „te rog, dolofanule". Aparent, căci în culise s-a luptat mai mult de un an pentru fiecare centimetru de înălţime al ştachetei.

„Ideea numărului a venit chiar de la Ţirică, care, sforăind enervat după un spectacol, a vrut să ajungă mai repede în grajd, sărind uşor gardul de un metru, povestesc cei doi dresori. Acum, chiar îi place figura cu flăcările. Într-o seară, după încheierea demonstraţiei, mulţumeam publicului. Am auzit rîsete. Ţirică revenise singur de după cortină şi mai executase din proprie iniţiativă un bis prin foc. Şi porcii, şi caprele au devenit acum vedete cu fiţe. Nu se lasă pînă nu fură măcar o jumătate de piruetă cînd nu eşti atent. Le retezăm şmecheriile cu o oră în plus de repetiţie. Am căutat în toată ţara pînă ne-am ales actorii. Au trecut examenul nişte porci din Tulcea, mai vioi şi puternici, căci se descurcau singuri în timpul hoinărelilor prin baltă. I-am învăţat greu igiena personală. La început, în turnee, uitau de spectacol cînd observau o bălloacă. Acum, în ţarcul lor păstrează curăţenia în colţul de dormit, de mîncat, în grupul sanitar"

Cum au reuşit soţii Ioana şi Alexandru Mărgineanu să convingă nişte namile de urşi să se legene într-un balansoar de bunici, să cînte la chitară şi să se învîrtă într-un tangou, elegant, să meargă pe sîrmă, ba chiar să-şi transporte singuri recuzita? Cum s-a realizat acel număr de echilibristică în care unul dintre acrobaţi este dresorul, iar celălalt Moş Martin?

De fapt, de unde începe şi unde se termină fabuloasa lume a dresurii?

FLORIN CONDURĂŢEANU

Nopţile albe ale lui Oleg Danovski

N-am crezut în spusele uluitoare ale unor oameni care sau n-au dormit niciodată, sau le sînt suficiente două-trei ceasuri, restul timpului fiind activi, energici, folosind zecile de minute preţioase. Oleg Danovski, după 12 noaptea, îşi continuă programul de lucru într-o excelentă formă. Respectă acest orar şi acum, la 72 de ani. Celebrul dansator şi maestru coregraf, de cînd se ştie, a dus această viaţă, nu numai pentru că profesiunea sa intră puternic în noapte.

Oleg Danovski: „Dansul este o artă a spaţiului. Depinzînd însă, în aceeaşi măsură, şi de timp. Este o sculptură cinetică? Inclin să cred că da. Pentru că trupul balerinului adună în el toată tensiunea mişcării. Mişcarea lui dezvoltă la maximum expresia"... (In imagine: împreună cu Sanda Orleanu — studiu de dans în „Noaptea veghează", din Faust)

Trei ore le-am pierdut la fiecare 24 de ore, dar numai cînd mijesc zorile — ne mărturiseşte Oleg Danovski. N-am avut, suficient, timp pentru cîte am vrut, şi organismul meu n-a avut încotro, s-a învăţat cu acest regim.

— Dar acum?

Nedelicată întrebare, pentru că cei 72 de ani ai lui Oleg Danovski sînt o glumă a naturii. E acelaşi bărbat fermecător de la 50 de ani, cu clasica siluetă a dansatorului de profesie, îmbrăcat şic, după ultima modă a eleganţei, spiritual şi activ cum a fost în tinereţe. Conducătorul şi iniţiatorul ansamblului de balet Fantasio din Constanţa este un călător neobosit pe meridianele lumii, semnînd coregrafii la spectacolele unor renumite teatre. →

→ Acum, cînd scriu, e martie 1989, se plimbă pe Ponte Vecchio la Florența, de o parte și de alta mărginit cu magazine numai de bijuterii. Dacă ar fi lîngă mine, probabil, m-ar contrazice cu politețea sa desăvîrșită, pînă la urmă lăsînd impresia c-ar fi de acord cu mine:

— Nu sînt un turist în Italia, ci un muncitor al scenei.

De cînd se consideră răspunzător de viața sa, pe care a început-o ca slujitor al scenei la 7 ani, dansează. Întîi pentru plăcerea mamei sale, vestită balerină a timpului, care i-a descoperit talentul ...

— Am uitat să vă spun, voi intitula aceste pagini „Fred Astaire al României."

Mă așteptam să fie flatat, să devină mai dispus la o conversație despre trecutul său, să aibă o explozie de încîntare. Care dansator nu se visează Fred Astaire?

— Vă rog să schimbați titlul! Cine imită chiar un uriaș, nu este artist adevărat. Rețineți, eu am dansat numai cîțiva ani, mi-am păstrat orele cîștigate din nesomn pentru punerea în scenă a dansului, îndeosebi clasic. Am trecut prin toate companiile celebre, unele efemere, ale vechiului București artistic, dar am slujit cu devoțiune, ani de zile, și baletul Operei Romîne din București.

Așa se deschide, sper eu, o paranteză lungă, interminabilă, care ar putea „albi" și cele trei ore de somn. Drumul artistic al lui Oleg Danovski a trecut pe la Teatrul Cărăbuș (și fiecare artist care l-a cunoscut pe Tănase are rezerva sa de întîmplări adevărate), a fost vedetă pe afișul Teatrului Alhambra, condus de N. Vlădoianu, unde au strălucit Ion Dacian și răsunătoarele montări ale operetelor. Oleg Danovski a avut și propria sa companie, care a fost trecătoare, pentru că „talentul fără bani nu ajunge pentru a avea un teatru".

Oleg Danovski a trăit viața tumultuoasă a teatrului, cu repetiții, spectacole, turnee, în-

tr-un galop pe care nu-l poate înțelege spectatorul, care își vede artistul preferat numai bine dispus, machiat, frumos îmbrăcat, trăind pe scenă conform partiturii. După ce se lasă cortina și se sting reflectoarele apare oboseala, se simte stressul; actorul, regizorul, coregraful, mașinistul sînt oameni ca oricare alții. În culise este o muncă organizată după reguli severe, cu program care nu admite vedetisme, cu înainte și înapoi ca orice acțiune umană, cu critici de o duritate neobișnuită, cu triumfuri dar și cu gelozii, cu camaraderii, care se fac și se desfac după tăria de caracter.

— Am trecut prin toate! Am fost cînd copleșit de fericire, cînd în cea mai amară deznădejde, mai ales după ce am ieșit la pensie și mă simțeam în plină putere de creație. Ansamblul Fantasio, pe care l-am creat atunci, a întîmpinat multe obstacole, ca aproape tot ce am întreprins eu. Dar acestea sînt cunoscute de prieteni, de lumea teatrului, și acum le fac publice într-o carte, care urmează să apară.

— Mă trimiteți la ea, ca să fiți sigur că o voi citi?

— Probați continuu că sînteți un reporter în acțiune. Dar dacă Almanahul dumneavoastră apare în același timp cu cartea mea? Amintirile se vor repeta, lumea va spune: iată, Oleg a îmbătrînit, mulți se vor bucura, așa că, acum, îmi impun să tac.

Se caută în buzunare cu un gest familiar. Soția sa, nelipsită de lîngă Oleg Danovski de 40 de ani, îl înțelege din priviri după o atît de lungă conviețuire și o dragoste statornică. Cu un zîmbet inefabil vrea să-l oprească.

— Îngerul meu păzitor nu-mi dă voie! Mă duce la analize, îmi controlează inima și grăsimile din sînge, discută cu doctorii și eu, cuminte, înghit medicamente.

Și tînărul Oleg Danovski suferă, ca noi toți, de o boală? Nesupus, își aprinde o țigară, pe care mi-o explică:

— Am fumat o sută pe zi.

Îl rog să repete.

— În timp ce dumneavoastră dormiți, eu lucrez și am, în țigară, un partener. Acum fumez numai zece, pe care mi le păstrez pentru noapte. Culmea este că sînt un adversar al fumatului. Cine poate să se lase, cine n-a început să nu înceapă. Ziua trece fără să am nevoie de țigări, dar, după miezul nopții, cînd încep să gîndesc coregrafia unor viitoare spectacole și să continui să scriu despre teoria baletului, flacăra țigării mă inspiră. Sînt pe cale să public cărți serioase, care să rămînă și după ce voi fi în lumea umbrelor. M-am regăsit perfect într-un text al lui Mircea Eliade, care ni se destăinuiește în „Gaudeamus":

„În fiecare noapte adormeam cu gîndul la cartea pe care o lăsasem pe masă. În fiecare dimineață mă deșteptam necăjit că pierdusem atîta vreme și cartea rămăsese necitită. Și mereu mă gîndeam la viitor, și mereu doream alte cărți, și tot ce făceam, făceam pentru viitor. Iar zilele treceau una după alta, cenușii, monotone, iluminate de aceeași dorință.

Cînd am văzut eu cea dintîi floare? Și cînd am zîmbit eu urmărind, cu ochii, un fluture alb? Cînd m-am întristat, copleșit de apusuri reci și roșietice, care se preling pe ziduri însîngerînd bulevardele? De aceea ceasurile mele triste sînt trecătoare. Sînt umbre în viața mea puternică și fierbinte, care năvălește din adîncuri. Nimeni nu-mi bănuiește viața.

→

„Baiadera" la „Fantasio", sub directoratul artistic al lui Oleg Danovski (stînga, sus); „Rapsodia română", în coregrafia aceluiași (stînga jos); la vîrsta de 12 ani, împreună cu „prima iubire": Lenuța Ștefănescu (sus); instantaneu la repetiții, sub veghea celui supranumit „Leul" (alături)

MICROSIOANE

REVIZUIRE

La un an după căsătorie, Romeo își luă ciorapii și-i aruncă pe fereastră.

— Ce ai, Romeo? se miră Julieta.

— Ți-am spus să mi-i speli! țipă, așa, dintr-o dată, Romeo.

Julieta pufni în rîs.

— Ce tot vorbești? Dar tu ce cusur ai?

Romeo aruncă pe fereastră și pantofii.

Ca să arate că și ea poate arunca pe fereastră cîte ceva, Julieta dădu brînci unei vaze de flori. Vaza se rostogoli și era cît p-aci să cadă în capul unui trecător.

— Hei, urcă el scările, de ce vă certați?

— Vezi-ți de treburi. Nu te amesteca dumneata în viața noastră personală.

Trecătorul era Shakespeare.

Ajuns acasă, tăie ultimul capitol și își lăsă capul în podul palmei, copleșit de întrebări:

— Ce să fac cu ei? Ce să fac cu ei?

Și știți ce le-a făcut.

VASILE BĂRAN

→

Dar eu nu o voi mai putea ascunde mult".

— Dacă abia spre dimineață vă culcați, la ce oră încep repetițiile dumneavoastră?

— Normal, la ora 10. N-aș renunța la țigară. Pe scenă sînt crunt. Nu admit părerile celor care se află în vorbă, neștiind despre ce vorbesc. Eu gîndesc mișcarea pînă la amănuntul amănuntului, caut pașii nopți în șir, nu urc pe scenă încercînd să improvizez. Nu mi-au plăcut amatorismul, nesiguranța, care se dau drept artă modernă, înnoitoare. Legile baletului sînt cunoscute și severe, precise ca ale matematicii. Ele trebuie învățate clasă cu clasă, nu se pot sări. Nu oricine știe un tango e și dansator, nu oricine știe tabla înmulțirii e și matematician. Nici ciupercile după ploaie nu se culeg toate. Gloria de dansator precoce nu m-a ispitit. Am stat în spatele dansatorilor adevărați pînă ce am fost capabil de „explozia" mea.

Mă uit la ceas. E trei dimineața. Nu pot să cred că am trecut, fără să simt, bariera dintre o zi și alta, și să nu fie 31 decembrie, singura dată din an cînd nu dorm. Oleg Danovski e un vrăjitor nu numai pe scenă. Soția sa îmi cere scuze:

— V-am făcut să pierdeți noaptea.

Eu mă scuz, pentru că hîrtia, pregătită de maestru pentru capitolele cărții, va rămîne albă.

— Nu voi dormi deloc și cîștig orele. Mîine! Mă înfior cînd aud cuvîntul acesta, aducător de voie bună sau tristețe. Mîine!? Ce-o fi mîine? Ah, timpul! E un alt paragraf favorit din Mircea Eliade, cu care de la un timp îmi încep ziua. Îl am continuu în minte de cînd am trecut pragul celor 70 de ani. Mi-e greu să cred că nu mai sînt tînăr, nu pot să admit că nu mai zbor prin aer, că mă așteaptă, poate, bastonul, durerea de șale. Pirueta a fost viața mea!

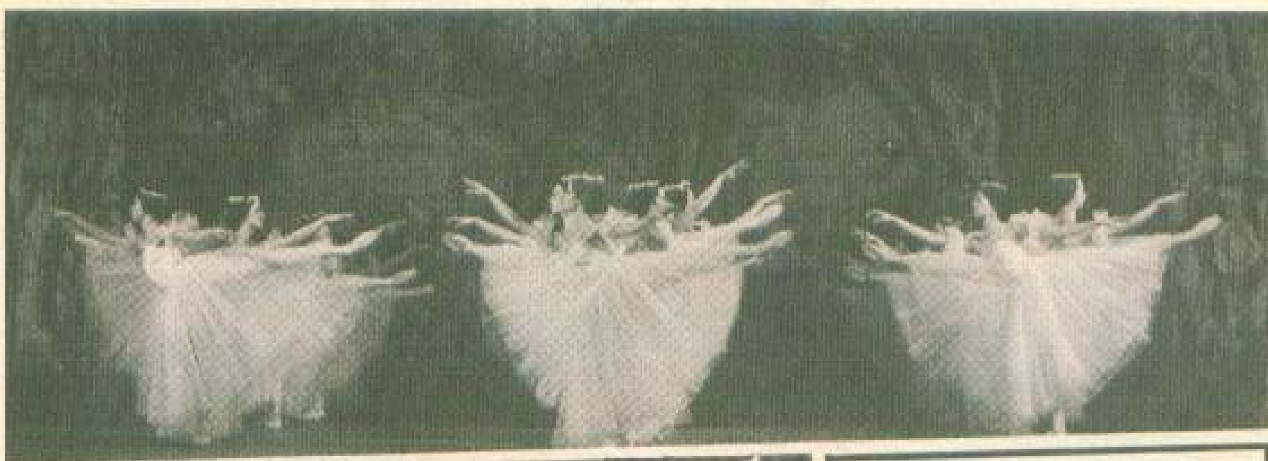
— Sînteți mai tînăr ca niciodată, maestre! Cîntăriți mișcarea cu balanțe necunoscute nouă, după mersul stelelor, de unde vă trageți cantitatea de vis, pe care o treceți pașilor inspirați.

Oleg Danovski a plecat către lumea lui de dans, în care Petipa și Plisețkaia sînt uriașii cu care se simte în largul său, dar a lăsat o ușă întredeschisă să-l privim la o repetiție. Nopțile albe ale lui Oleg Danovski, netrucate, trec din viață în cărți.

CARMEN DUMITRESCU

„Giselle", una din numeroasele creații coregrafice de anvergură semnate de Oleg Danovski (sus); maestrul, la sărbătorirea vîrstei de 70 de ani (mijloc); încă o creație de neuitat: „Cenușăreasa" de Prokofiev (jos)

CHEIE DE SOL
ÎNTRE SCENĂ ŞI STELE

MIRABELA, O VOCE CU O LIMPEZIME DE ZORI

Revelaţia Mirabelei Dauer am avut-o, într-o dimineaţa, în marea sală a staţiei de metrou „Piaţa Unirii". Era lume multă, sosiseră concomitent ambele trenuri în staţie, era om lîngă om, şi, deodată, a început să cînte o voce limpede, pe deasupra tuturor. O voce cu o limpezime de zori, cînd ochiul e încă umed de roua nopţii şi firul de iarbă e împovărat de rouă.

Am văzut-o de multe ori evoluînd pe Mirabela Dauer la televizor, i-am ascultat discurile, am auzit-o la radio; întotdeauna mi-a plăcut, mai mult sau mai puţin; dar abia în acea clipă am descoperit-o cu adevărat, am avut revelaţia vocii ei ca realitate muzicală de sine stătătoare. Cîntecul plutind pe deasupra mulţimii, din difuzoare nevăzute, încorporate cu discreţie în tavanul sălii, lua lumea sub aripa lui ocrotitoare ca o boltă; era el însuşi, dincolo de calitatea lui pur muzicală, o realitate consistentă, ca şi cum sufletul acelor oameni atît de diferiţi, prezenţi în marea sală, s-ar fi developat brusc şi ar fi devenit vizibil, asemenea pulberilor strălucitoare de apă irizată în preajma unei mari cascade.

Cîntăreaţa Mirabela Dauer are această calitate, care face din prezenţa ei în cîmpul muzicii noastre o identitate inconfundabilă, de a vizualiza imaginarul. Cînd cîntă (inclusiv cînd vocea ei din unele emisiuni e puţin răguşită sau are doar scăpărări de răceală), pune atîta pasiune şi trăire firească în sunet încît cîntecul său dobîndeşte corporalitate, muzica e înălţată la acea clipă fericită care se naşte din iubirea trupului de suflet, din suprapunerea lor totală.

Cu unele cîntăreţe, mai ales tinere şi mai ales prea dornice de consacrare rapidă, se întîmplă ceva curios: cîntecul lor pare să nu aibă nici o legătură cu imaginea scenică a fiinţei emiţătoare de sunete, ele cîntă ca şi cum cîntecul ar aparţine altui trup, sau dansează ca şi cum ar face-o pe un cîntec străin.

La Mirabela Dauer nu se întîmplă niciodată aşa, cîntecul ei e o prelungire firească a propriei fiinţe, cea mai intimă emanaţie a sa, suflet muzicalizat cu multă căldură umană şi dăruire. El vine de undeva, din adînc, se rupe cu durere sau voluptate de buze şi, cînd îl auzi plutind singur deasupra unei mari mulţimi, ca şi aceea pe care am văzut-o într-o bună zi în staţia de metrou „Piaţa Unirii", pare să-şi facă un nou trup şi o locuinţă nouă din sufletul acelor oameni, mai bogaţi din clipa aceea cu o frumuseţe...

ION ZUBAŞCU

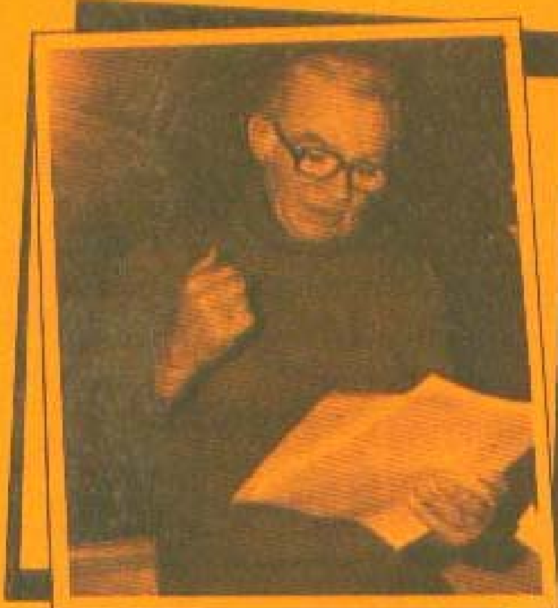
FELICIA FILIP SAU NOROCOSUL 13

În urmă cu trei decenii, la Slatina, se năștea aceea care avea să devină posesoarea uneia dintre cele mai frumoase voci europene: Felicia Filip. Studiind, la început, vioara, pregătindu-se pentru cariera de învățătoare, ea s-a înscris tîrziu la Conservator, absolvind, aici, clasa maestrei Georgeta Stoleru, abia în anul 1985. Dar, cu doi ani înainte, concurînd la Barcelona, obținea două importante premii: premiul Mozart și cel de-al doilea mare premiu al Concursului. În 1986, unul dintre cele mai exigente concursuri internaționale, este vorba de Concursul Ceaikovski, de la Moscova, îi aduce deplina afirmare artistică, decernîndu-i-se premiul al II-lea (premiul întîi nefiind acordat). Un an mai tîrziu, la Viena, obține trei mari distincții: premiul Mozart, premiul Japonez, și cel de al doilea premiu al Concursului Internațional.

Compozitorul preferat al marii noastre soprane este veșnic tînărul Mozart. Rosina (din opera „Bărbierul din Sevilla", de Rossini), Lucia (Lucia di Lamermoor", de Donizetti), Violeta și Gilda (din operele „Traviata" și, respectiv, „Rigoletto, de Verdi) etc. au cunoscut, în interpretarea Feliciei Filip, o muzicalitate și o strălucire aparte, →

Interlocutorii noștri: Mirabela Dauer, Felicia Filip **(fotografii de Elena Ghera)**, *Gheorghe Cozorici* **(fotografie de Vasile Blendea)**, *Dorin Teodorescu* **(fotografie de Elena Ghera)**

MICROSIOANE

DEMARAJ

— Am să conduc eu, spune mireasa după ce ieşi de la ofiţerul stării civile şi se urcă în maşina nouă de la scară.

— De ce tu?, întrebă mirele.

— Pentru că aşa vreau!

— Conduc eu, spuse mirele.

— De ce tu? întrebă mireasa.

— Pentru că aşa vreau!

— Dar eu am spus întîi, îşi ridică mireasa sprîncenele ei negre.

— Nu te înţeleg, se miră bărbatul.

— Nici eu nu te înţeleg, se miră la rîndu-i femeia.

În cele din urmă, luară un taxi.

OPERATIVITATE

Cu o vreme-n urmă prietenul meu a rămas în lift.

— Nu mă lăsa aici! s-a-ngrozit el.

Am chemat vecinii, dar nici unul nu mi-a putut fi de vreun folos: liftul rămăsese între etaje. Atunci m-am hotărît să mă duc la întreprinderea de lifturi, nu înainte însă de a-l sfătui pe prietenul meu să fie calm.

Seara i-am spus acelaşi lucru: fii calm, totul se va rezolva.

A doua zi prietenul meu m-a rugat să-i aduc niscaiva ziare şi reviste. I-am adus.

Peste cîteva zile i-am adus şi un tranzistor şi, în cele din urmă, i-am coborît acolo şi televizorul.

Şi pasta de dinţi, şi peria, şi maşina de ras.

Şi hainele de vară, că venise vara.

Acum nici n-ar vrea să se mai mute: a şi zugrăvit.

VASILE BĂRAN

□

→ competitive pe planul interpretativ internaţional.

— Eşti superstiţioasă, Felicia? Aşa se spune...

— Am fost, dar mi-a trecut. La Viena eram cea de-a treisprezecea concurentă înscrisă pe foaia de concurs şi, ştiţi, mă cam temeam de cifră... Ea mi-a purtat însă noroc, dovadă premiile.

— De ce nu te măriţi, Felicia Filip?

— N-am timp. Sigur, o să mă mărit, dar cînd şi unde... Cine ştie? Poate că între două avioane...

CLAUDIU NEGULESCU

COZORICI-ACTORUL, COZORICI-OMUL

Despre Gh. Cozorici, actorul, Gh. Cozorici, omul, se pot spune — şi n-o spunem doar noi! — numai lucruri bune şi foarte bune.

Cozorici, omul, este, înainte de toate, arhetipul modestiei, al bunei-creşteri, al eleganţei înnăscute, al colegialităţii desăvîrşite. Pentru cei mai mulţi slujitori ai Thaliei, Cozorici, sau „nenea Ghiţă" (cum este alintat de către cei apropiaţi domniei-sale), este marele prieten, bunul sfătuitor, cel ce are întotdeauna o vorbă bună sau una de duh. Cozorici, omul, nu are duşmani. Interesant de arătat este că nici Cozorici, actorul, nu are duşmani. Oare de ce?! Poate datorită faptului că este, în genul său, un unicat, un tip inconfundabil, desăvîrşit în tot ceea ce a realizat pînă acum, fie în teatru, fie în recitalurile de poezie, fie în film; întotdeauna, Cozorici a creat, din tuşe specifice marilor talente, conştiente de forţa lor, personaje memorabile.

Am avut bucuria ca, încă învăţăcel ... ale meseriei, să fiu adesea alături de domnia-sa.

L-am ascultat de nenumărate ori recitînd — absolut extraordinar — „Luceafărul", făcînd să încremenească în admiraţie publicul.

L-am ascultat în nenumărate seri de „şuetă" de după spectacol, făcînd o adevărată antologie „pe viu" a poeziei româneşti şi universale.

Şi, nu în ultimul rînd, am avut bucuria de a-l vedea, zi de zi, creionînd personajul şi personalitatea celui ce a fost Mircea cel Mare, în spectacolul „Moştenirea", în care a realizat o creaţie definitivă. Multă, foarte multă lume, va asocia figura marelui domnitor de creaţia maestrului Cozorici!

Înzestrat cu un deosebit simţ al măsurii, al înţelegerii de mare subtilitate a fiecărui personaj întruchipat şi cu o ştiinţă de disecare, de asimilare profundă şi de recitare perfectă a fiecărui vers rostit, peste toate fiind, aşa cum spuneam, un om deosebit şi un prieten atent şi îndatoritor, Cozorici este unul dintre actorii pe care trebuie să-i iubim, să-i admirăm şi să-i respectăm.

Aflu că, de curînd, vocea sa poate fi auzită pe un disc cu înregistrări ale unor poezii din repertoriul său „de aur". Mi-aş dori un disc pe care maestrul şi, îndrăznesc să afirm, prietenul meu „puţin" mai vîrstnic să-mi scrie doar atît: „Cu drag, nenea Ghiţă!"

EUGEN CRISTEA

D. TEODORESCU ÎNTRE VALS ŞI ROCK

Un june prim are întotdeauna succes, mai ales dacă este şi un bun cîntăreţ-actor. Oare cîte spectatoare nu se vor fi îndrăgostit de frumosul Danillo (din opereta „Văduva veselă", de Lehart), de Barinkay (din „Voievodul Ţiganilor", de J. Strauss), de Marco Polo (din opereta omonimă, de Lopez), de Mista (din „Prinţesa Circului"), de Adam (din „Vînzătorul de păsări", de Zeller), de Ciprian (din opereta „Lăsaţi-mă să cînt", de Gherase Dendrino) şi de atîţia

alţi tineri fermecători întruchipaţi de tenorul Dorin Teodorescu? Şi Dorin la rîndu-i, e un veşnic îndrăgostit, pasiunea lui numindu-se Ştefania, soţia sa, filolog de profesie, cu care s-a căsătorit în urmă cu 21 de ani; iar marea lor dragoste comună se numeşte Andreea Teodorescu, elevă în clasa a XI-a a liceului „N. Bălcescu".

Dorin Teodorescu a absolvit Conservatorul „Ciprian Porumbescu", în aceeaşi promoţie cu marea noastră artistă Eugenia Moldoveanu. L-a avut drept mentor pe artistul Petre Ştefănescu-Goangă, de la care a deprins nu numai tainele măiestriei artistice, dar şi seriozitatea meseriei. Un an mai tîrziu, adică în 1969, intră prin concurs în rîndul colectivului Teatrului de Operetă din Bucureşti. În 1974 obţine Medalia de Aur la Concursul internaţional de canto de la Barcelona. De acum, el devine ceea ce se cheamă un artist consacrat şi efectuează lungi turnee în Austria (patria operetei), Italia, Polonia, U.R.S.S., Bulgaria etc., fiind invitat în toate aceste locuri atît ca interpret de operetă cît şi de operă.

Dorin Teodorescu este şi un foarte bun dansator. Şi nu numai de vals, dar şi de rock! Odată, i s-a întîmplat să abordeze simultan cele două dansuri. S-a întîmplat în Italia, pe o scenă a unui mare teatru în aer liber, cînd, interpretîndu-i pe Danillo, s-a pomenit cu un liliac uriaş, un „Tipistrello", cum îi zic localnicii, care dădea tîrcoale frumosului său păr. Ca să se apere de neaşteptatul atac, Danillo a executat o serie de fandări şi valsul s-a transformat în rock. Publicul a început să bată din palme, iar ceilalţi interpreţi au intrat şi ei în acelaşi ritm ...

CLAUDIU NEGULESCU

„Ia-mă de braţ şi spune-mi..." DORINA DRĂGHICI (... şi Nicu Stoenescu!)

Era spre sfîrşitul celui de al patrulea deceniu al veacului, cînd proaspăta absolventă a Liceului industrial „Negroponte" din Galaţi, adolescenta Dorina Drăghici, stabilită de puţină vreme la Craiova, s-a urcat, la îndemnul prietenilor, pe estrada restaurantului „Minerva" şi a cîntat doar „o parte din ce ştia". Şi ştia destule

cîntece, destule şlagăre la modă ale unor compozitori ca Ion Vasilescu, Ionel Fernic, Gherasé Dendrino. „Olteanca de pe Strada Gării", cum îi place să se prezinte, sugerînd subtil hotărîrea şi tenacitatea reunite în expresia „care ştie ce vrea", Dorina Drăghici şi-a încercat, aşadar, şansa în muzica uşoară, pe care „de la început a iubit-o nespus". Desigur, aceasta după ce începuse să-şi formeze clientela, căci lucra broderie, cusături cu „punct românesc" şi cu „muşte", cu o măiestrie căpătată la şcoala gălăţeană. Şi poate că aceasta ar fi constituit o nobilă sursă de existenţă dacă publicul nu i-ar fi oferit, chiar din primul moment, o semnătură în alb pe certificatul — evident, nescris — al unei convingătoare adopţiuni cu efect reciproc benefice. Au urmat ofertele. Cele trei mari restaurante din capitala Olteniei, „Miner-

→

Adresa unui cuplu fericit, a unui cuplu-vedetă al muzicii ușoare românești, este de fapt, așa cum a fost dintotdeauna, scena pe care cei doi au slujit-o cu risipă de talent, de dragoste și de neoboseală, închinîndu-i publicului întreaga lor viață

va", „Pașa" și „Păstaie", își disputau solista. A optat pentru „Minerva". Și pentru că întotdeauna respectul față de public a urmărit-o ca o obsesie, se prezenta cu cele mai moderne piese de muzică ușoară la zi, ale căror partituri i le reținea o admiratoare, vînzătoare la libraria „Sanit".

Cu o licărire în privire care dezvăluie puternice disponibilități de conservare emoțională a importanței momentului, își amintește: „La cîteva luni după ce m-am angajat la „Minerva", a poposit în urbea noastră «Cărăbușul», cu revista «A propos Tănase». Silly Popescu cînta melodia lui Dendrino «Să nu ne despărțim». După spectacol, maestrul Ion Vasilescu, cu o parte din soliști, a luat masa la noi. În programul meu exista și șlagărul amintit, lansat la premiera revistei. Deși aveam trac știind cine mă ascultă, mi-am revenit repede observînd că, după primele acorduri, masa marilor artiști bucureșteni mă aplauda. La sfîrșitul programului se făcea chetă și masa maestrului a fost ocolită. M-a chemat și m-a întrebat, puțin vexat, de ce? Pentru că sînteți artiști. Și dumneata ești artistă, a replicat. Ai cîntat minunat melodia din spectacolul nostru. De unde o știi? I-am spus de partituri. N-ai vrea să vii la București? mi-a zis ca un îndemn. Poate că... o să vin, am răspuns, copleșită de neprevăzutul situației." Și peste 2 ani a ajuns la București, dar nu l-a căutat pe maestru, ci pe diseurul Nicu Stoenescu, de a cărui voce (pe care o asculta la radioul unei prietene, ce locuia „la a șasea casă de noi") era realmente îndrăgostită. Și cînd l-a cunoscut la restaurantul „Coșna" din piața Buzești, unde cînta cu Rodica Bujor, „le coup de foudre" a fost reciproc. „La «Coșna» aveam ceva vechime, își amintește solistul. Prin 1935 am luat lecții de canto cu un tenor italian împămîntenit aici și, de atunci, vocii i-am adăugat și ceva tehnică. Cîntam la radio în direct cu orchestrele Nicu Stănescu — un virtuoz al arcușului —, Costică Tandin, Vasile Julea, ori în emisiuni programate pe discuri sub genericul «Diseuri și diseuze», în cadrul cărora se repeta foarte des melodia «Să-mi ghicești, bă-buțo, cu ghiocul». Pînă în ajunul dispariției sale tragice în accidentul de avion, Ionel Fernic, în peregrinările sale de boem, trecea regulat, odată pe săptămînă, pe la restaurantul „Drăguș" de pe Dorobanți, să asculte cum îi interpretam romanța «Îți mai aduci aminte, doamnă?», la care ținea foarte mult, și cîntecul de petrecere „Iubesc femeia". Din tangoul «Beau» aplauda întotdeauna versurile „Beau, căci inima mea e pribeagă / Și-n lumea întreagă / Pe nimeni nu am". Nu băutura îl interesa ci pribegia și singurătatea erau cuvintele care-i trezeau nostalgice resorturi.

După ce s-au căsătorit nu i-au cerut sprijin lui Ion Vasilescu, au cîntat împreună 11 ani la diverse restaurante bucureștene. Angajamentul la „Tănase", în 1952, al Dorinei Drăghici a venit după marile succese din spectacolele de la Ateneu și Dalles în care fusese cooptată. În micuța sală de pe B-dul Bălcescu l-a reîntîlnit pe maestru. A prezentat melodia „Drag îmi e bădița cu tractorul", care în alte interpretări căzuse. Surprins de anunțul prezentatorilor, Ion Vasilescu a ieșit în foaier. Nu asistase la repetiții și pentru el era o surpriză. Publicul a primit extraordinar cîntecul și l-a obligat pe autor să iasă la rampă. Uimit, compozitorul a întrebat-o: cine ești dumneata? Solista i-a spus, chiar acolo, pe scenă, că este fata pe care a cunoscut-o cu 14 ani în urmă, la „Minerva". Și, deși ascultase multe „cîntece de local", maestrul i-a probat că n-a uitat împrejurarea, fredonînd „Să nu ne despărțim". Au urmat spectacole, turnee. La Piatra Neamț, direcția unui liceu a aprobat amînarea cursu-

Dorina Drăghici: „Cea mai dragă amintire? Vestea acordării titlului de Artistă emerită„ în pereche cu Gică Petrescu"...

rilor de după ora 16 pentru a permite elevilor s-o aplaude la matineu. Ca recunoştinţă, solista a ascultat citeva voci de liceeni, pe care i-a urmărit o perioadă cîntînd la diferite festivaluri. Cea mai dragă amintire? Vestea acordării titlului de Artistă emerită, „prima şi singura în muzica uşoară", în „pereche cu Gică Petrescu". A aflat întîi la radiojurnal şi apoi i s-a comunicat oficial, ca surpriza şi bucuria să fie mai mari.

În anii aceia îşi făcuse loc, în repertoriul genului, o muzică străină zgomotoasă. Nevoii de linişte a publicului Dorina Drăghici i-a răspuns cu piese de echilibru ca „Cine mi-e drag mă aşteaptă", „Ia-mă de braţ şi spune-mi tu", „Să nu aştepţi vorbe mari de la mine". În cupletele satirice „Marinică" şi „Manole", vocea caldă şi sinceritatea simţirii au pus în valoare profunde sensuri umane, iar interpretarea nuanţată le-a conferit o tentă uşor ironică, sugerînd publicului o fructuoasă „complicitate" şi asigurîndu-le astfel succesul.

Rezumînd, două sînt explicaţiile pe care acest cuplu-vedetă al muzicii uşoare româneşti le atribuie reuşitei de a fi pătruns în gîndul şi inima oamenilor: sprijinul sufletesc pe care şi l-au acordat reciproc în permanenţă, precum şi dragostea şi respectul pe care le poartă statornic publicului spectator. Căci, ce este mai convingător pentru a crede în sinceritatea simţirii transmise prin cîntec de un „duet sentimental" ajuns în pragul sărbătoririi nunţii de aur, decît însăşi această comuniune cu publicul drag, al cărui suport peren se regăseşte în durabilitatea unei exemplare vieţi în doi! Şi să nu ne mire că, atunci cînd cei doi se plimbă „în faptul serii" pe moderna Calea Moşilor, o seamă de necunoscuţi se înclină cu stimă în faţa lor şi, nu rareori, le oferă flori...

MARIAN TEODORESCU

Vila Minovici

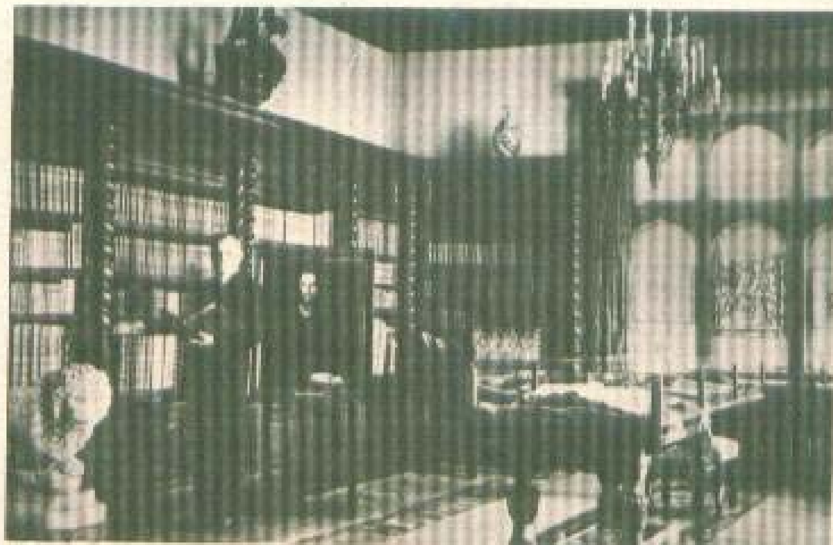
sau luxul amintirilor

Îndreptîndu-te, de pe șosea, către Fîntîna „Miorița", undeva, pe stînga, în spatele unui covor de bujori și trandafiri, ascuns după o masivă perdea de pomi, se zărește un colț al Muzeului de artă feudală „Ing. D. Minovici". Strada N. Minovici, numărul 3...

Adresa uneia dintre cele mai frumoase colecții de artă ale Bucureștiului — secție a Muzeului de Artă al R.S.R., sub a cărui grijă se păstrează și se dezvoltă.

Printr-o poartă cu linii grațioase, lucrată în fier forjat, pășești pe un podeț în genul așa-numitelor „pont levi" din regiunea Norfolk. Între doi contraforți, un cadru de piatră sculptată ce se termină în partea de sus cu un fleron gotic, schițat după Cotlhehe House din Cornwall, străjuiește ușa de la intrare. Deasupra ei, un basorelief reprezentîndu-l pe Hubertus, patronul vînătorilor. În stil gotic, ușa din stejar masiv este copia fidelă a celei de la Hornby Castle din Yorkshire. Fine sculpturi în stil gotic tîrziu împodobesc partea sa centrală și superioară. Un „martello" italian în bronz, reprezentînd-o pe Diana, zeița vînătorilor, completează această ușă, pe cît de masivă, pe atît de proporționată și elegantă, în fața căreia vizitatorul se întreabă, ușor neliniștit, dacă să lovească în lemnul ei cu „martello", sau să apese pe sonerie pentru a-și face cunoscută prezența.

Vreme de 37 de ani, toți cei care au vizitat Muzeul de artă feudală au fost întîmpinați, în pragul ușii, de creatorul său, inginerul Dumitru Minovici. Înalt, totdeauna elegant,

impunătorul personaj te cucerea imediat prin timbrul cald al vocii, prin firescul cu care te conducea într-o lume care grație prezenței lui îți devenea apropiată.

ÎNCEPUTURILE

Aprilie 1941. La temelia viitorului muzeu se îngropa un pergament pe care scria: *„Azi, duminică, 27 aprilie 1941, inginerul Dumitru Furnică Minovici a pus piatra de temelie a casei sale așezată alături de vila-muzeu dăruită municipiului București de prof. dr. Niculae Minovici,*

În pagina din stînga: Dumitru Minovici, creatorul muzeului care-i poartă numele. Sus: „casa visurilor", clădire cu aspect de cetate medievală, concepută de creator într-un stil potrivit colecției și care, în același timp, să înlesnească pătrunderea din belșug a luminii. Dedesubt: „Sala de vînătoare", ale cărei „trofee", împreună cu celelalte piese ale muzeului (din care reproducem cîteva și în paginile de față), alcătuiesc o colecție de o valoare și un farmec aparte, purtînd pecetea unui gust ales. O veritabilă podoabă a Bucureștiului, dăruită orașului de un om pe care l-a iubit și pe care orașul, la rîndu-i, nu-l uită.

bunul său unchi, al cărui cult al frumosului a fost un imbold la hotărîrea sa". Printre semnăturile martorilor, descifrăm pe cele ale prof. dr. Niculae Minovici și celebrului chirurg Ion Juvara, prieten de o viață al inginerului Minovici.

Iunie 1945. Purtînd această dată, în arhiva Academiei Române se găsește un act de donație semnat de inginerul Dumitru Minovici, act din care cităm:

„Subscrisul, ing. Dumitru Furnică Minovici, domiciliat în București, str. Dr.N. Minovici No. 3, declar că dăruiesc, în mod irevocabil, Academiei Române imobilul meu situat în București, str. Dr. N. Minovici, cu toate lucrurile ce se găsesc trecute în alăturatul inventar.

Casa, astfel cum este amenajată, o voi deschide și va servi, încă de acum, drept muzeu de artă veche aplicată.

Subscrisul donator îmi rezerv dreptul ca în timpul vieții mele să adaug alte obiecte — în afară de cele donate prin prezentul act și prevăzute în inventarul anexat — eventual să modific cum voi crede de cuviință interiorul imobilului și să exercit custodia și administrația imobilului donat în interesul cît mai bunei funcționări și prezentări, după cum voi crede de cuviință că este mai bine".

Într-adevăr, va urma o a doua donație, apoi o a treia, în 1957 și, respectiv, în 1975, de astă dată împreună cu Ligia Minovici, soția sa, donația cuprinzînd, practic, toate exponatele actuale ale muzeului.

CEA DINTÎI ACHIZIȚIE

Răsfoiesc un vechi carnet de însemnări din primăvara anului 1980, reținînd din paginile sale o lungă discuție →

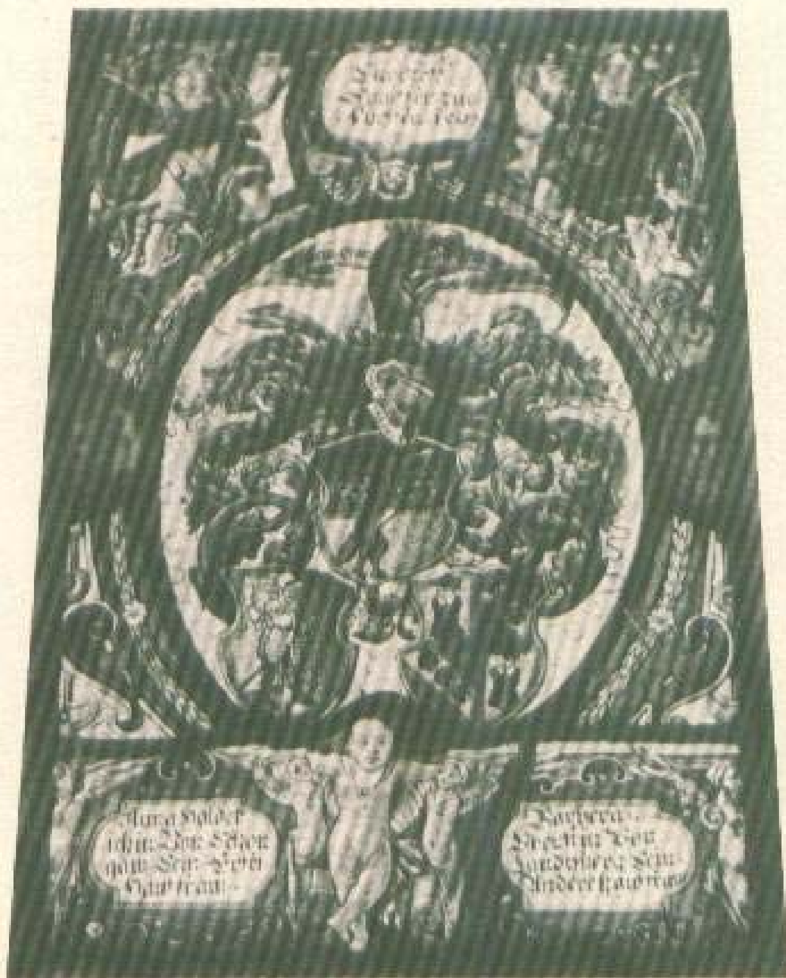
cu inginerul Dumitru Minovici despre istoria acestei valoroase colecții dăruită patrimoniului național.

„Cum a încolțit în mine dorința de a oferi concetățenilor mei un muzeu? În casa părintească, datorită faptului că mulți membri ai familiei erau medici, discuțiile se purtau adesea în jurul medicinei. Tot aici, însă, l-am auzit pe profesorul Mina Minovici vorbind fraților mai tineri și nepoților săi de obligația patriotică a fiecăruia de a contribui la acțiuni de interes național. Cuvintele acestea, auzite de mine în repetate rînduri, exemplele și, mai ales, creațiile fraților Minovici, Institutul Medico-Legal, Salvarea, Spitalul de Urgență, Facultatea de Farmacie, Facultatea de Chimie, m-au determinat să-mi însușesc și eu această atitudine.

Dintre unchii mei, cel mai apropiat îmi era doctorul Niculae Minovici. Pe el l-am auzit vorbind despre vilă, colecție, achiziții. Văzîndu-mă interesat, sensibil și atent la tot ce e frumos, în timpul verii, o bună parte a vacanței mă lua la el, la «Vila cu clopoței» de la Băneasa, unde urmăream cu admirație acțiunile întreprinse pentru crearea Muzeului de artă populară, propunîndu-mi, încă de atunci, să-i urmez exemplul.

Prima achiziție am făcut-o la vîrsta de 8 ani, cînd, cu banii dați de mama să-mi cumpăr un zmeu, am luat o carte poștală ilustrată în culori, care mă impresionase în mod deosebit. Am identificat-o mai tîrziu ca reproducînd din celebra frescă din Santa Maria del Carmine a lui Massaccio, din secolul XIV".

Imediat ce te cufunzi într-unul din marile fotolii din apartamentul personal al familiei Minovici, aflat la etajul întîi al casei, privirile îți sînt atrase de cei „Doi prieteni" ai lui Massaccio, înrămați și aflați la loc de cinste. Sigur, valoarea materială a acestei reproduceri — de altfel, foarte frumoasă — nu se poate compara nici cu cea mai modestă piesă a colecției, în care finețea și rafinamentul gustului artistic al celui care a fost Dumitru Minovici a operat ferm în selecția pieselor expuse în muzeu. De-a lungul vieții, însă, acest colecționar renumit a păstrat mereu lîngă

sine această „primă piesă" a ceea ce avea să devină, în ani, Muzeul Minovici.

„Această înclinație devenită pasiune a putut să se dezvolte datorită faptului că studiile mele universitare și, mai tîrziu, meseria mea m-au purtat prin centrele de cultură și artă importante ale Europei. Cu toate că studiile mele se învîrteau în jurul unor cicluri de formule și teoreme care mă interesau, mă absorbeau chiar, orice moment liber îl foloseam pentru a mă documenta și a-mi completa cunoștințele despre artă, care îmi dădeau atîtea satisfacții. La Paris, în afară de vizitarea muzeelor, colecțiilor și galeriilor de artă, zilnic, la ieșirea de la cursuri, mă abăteam la un magazin de antichități. Aici, pe înserat, ne întîlneam cîțiva amatori de artă, ceilalți mult mai în vîrstă decît mine, toți colecționari. Anticarul ne arăta ultimele obiecte primite și aștepta ca fiecare să-și spună părerea asupra lor. Se înțelege că, în aceste condiții, instruirea „pe viu" era extrem de pasionantă.

Datorită unor împrejurări favorabile, l-am cunoscut pe pictorul Marcel Lenoir și pe

sculptorul Bourdelle, în compania cărora am petrecut multe duminici de vară pe malurile Senei și Garonnei, discutînd, privindu-i cum lucrează și inițiindu-mă, cu ajutorul lor, tot mai mult în domeniul artelor. În timp ce mulți bogătași își iroseau averile în petreceri și lux, mi-am dat seama că se poate alcătui o colecție de obiecte de artă chiar cu mijloace materiale modeste, dacă ai perseverență, competență în alegerea obiectelor, abili-

Dumitru Minovici: „În timp ce mulți bogătași își iroseau averile în petreceri și lux, mi-am dat seama că se poate alcătui o colecție de obiecte de artă chiar cu mijloace materiale modeste, dacă ai perseverență, competență în alegerea obiectelor și, mai presus de toate, dăruire totală"

tate în descoperirea și cumpărarea lor la un preț redus; și, mai presus de toate, dăruire totală."

TROFEELE „SĂLII DE VÎNĂTOARE"

O dată ce ai cunoscut Muzeul de artă feudală, vei reveni în el cu siguranță. Cînd ușa de la intrare s-a închis în urma ta, a rămas de cealaltă parte, împreună cu strada, și secolul XX. Pătrunzi în Sala de vînătoare, un vestibul lung, cu plafon în unghi, pe ai cărui pereți sînt expuse gravuri din secolul XVII, cu scene de vînătoare, precum și trofee, arme vechi, arbalete, puști cu cremene, halebarde.

Camera principală a muzeului impresionează prin dimensiuni (lungă de 12 metri, lată de 6 și înaltă de 8 — echivalentul a trei etaje). În dreapta, un cămin monumental din epoca Renașterii, în fund, o tapiserie flamandă avînd deasupra un superb vitraliu de mari proporții, iar în stînga încăperii, o scară de stejar în serpentină formează trei puncte de interes ce atrag privirea din primul moment. Achiziționarea căminului toscan sculptat în piatră a fost una din dovezile extraordinarei perseverențe a colecționarului Dumitru Minovici.

„Ca să-l cumpăr, a trebuit să merg de opt ori afară din Florența, pe drumul spre Fiesole, la un bătrîn ce locuia într-o casă bătrînă și ea de secole. M-a refuzat de fiecare dată, explicîndu-mi că este o piesă ce aparține familiei lui de cîteva generații, pe care o vor moșteni fiii săi. La a opta vizită, în decursul celor trei ani cît n-am încetat nici o clipă să-mi doresc cu ardoare căminul, s-a hotărît să mi-l vîndă, spunîndu-mi, de astă dată, că a înțeles că fiii lui, interesați numai de lucruri moderne, nu-l prețuiesc, pe cînd eu cu siguranță îl voi păstra, așa cum îi povesteam, în muzeul pe care îl voi construi. Timp de opt ani, apoi, am purtat cu mine, în trei orașe unde am locuit, căminul, lăsîndu-l afară în curte, pînă în ziua cînd și-a luat locul în casa visurilor mele."

În aceeași încăpere principală, sub marea tapiserie flamandă, te oprești uimit de frumusețea unei sculpturi policrome.

„M-a fascinat din prima clipă — povestea Dumitru Minovici — prin frumusețea și sobrietatea execuției, dar mai ales prin expresia cu adevărat excepțională a figurii. Am descoperit-o stînd stingheră în vitrina unui anticar din München, pe un fond de brocat vișiniu. Era spre seară. Am rămas mult timp în fața ei, privind-o. Apoi, m-am îndepărtat grăbit, temîndu-mă că, dacă aș fi întrebat, prețul ar fi fost atît de mare încît orice speranță de achiziționare ar fi fost pierdută. De cinci sau șase ori am revenit, mereu cu teama că nu o voi mai găsi. Pînă la urmă m-am hotărît să intru în magazin. Discuția a fost scurtă. Nesperat, prețul era acceptabil, în acel moment piața antichităților nefiind animată. Negustorul a voit să-mi trimită sculptura la hotel a doua zi; nu am avut însă răbdare să aștept. Am plecat grăbit cu ea în brațe, temîndu-mă — din nou — să nu cumva să se răzgîndească și să mi-o ceară înapoi".

Tapiserii, sculpturi, tablouri, obiecte de mobilier de mare valoare întregesc imaginea epocii feudale. Cărțile rare ale bibliotecii, ea însăși un obiect de mare preț, din nuc masiv, executată în secolul XVIII, provenind din Castelul Weilburg, de lîngă Viena, au drept vecinătate, pe un șevalet, portretul lui Cosimo de Medici, lucrat de pictorul Bronzo. În lume mai există numai două asemenea portrete.

Sînt lucruri pe care trebuie să le vezi, să le privești îndelung. Cuvintele nu pot creiona decît imagini palide, lipsite de consistență.

Odată colecția întregită, a început construirea casei care s-o adăpostească și s-o pună în valoare.

→

„CASA VISURILOR MELE“

„Mult timp mi-a trebuit pînă să mă hotărăsc în ce stil ar fi mai nimerit să construiesc casa în care urma să fie expusă colecția, dorind să realizez o concordanță între stilul casei și obiectele de interior. Ani de-a rîndul, am făcut sute de schițe, după detalii de arhitectură a vechilor construcții. În afara preferințelor de ordin estetic, contau considerentele de ordin muzeografic, dat fiind că imobilul era destinat să devină muzeu de artă feudală. În primul rînd, deci, trebuia rezolvată problema luminii; iată de ce nu puteam urma linia construcțiilor Renașterii italiene, sobre, din blocuri masive din piatră, cu geamuri mici, arhitectură ce corespundea necesităților acelor timpuri de a rezista împotriva atacurilor. De asemenea, nu se preta scopului urmărit nici goticul sau Renașterea franceză, arhitectura sa complicată (cu turle ascuțite, donjoane, chenare, sculpturi în piatră) nefiind în măsură să rezolve satisfăcător problema luminii. Am socotit că goticul terțiar englez este cel mai potrivit, avînd în plus avantajul ca prin simplitatea ornamentelor să nu distoneze cu construcția alăturată, în stil romănesc. Din punctul de vedere al luminii, stilul goticului terțiar era excepțional de favorabil, geamurile fiind foarte numeroase, chiar lipite unul de celălalt și, mai mult, adesea suprapuse. Fațada este îndreptată spre sud, pe de o parte ca să aibă privirea spre parc, pe de alta pentru ca prin cele 47 de ferestre de pe această parte să poată intra cît mai multă lumină“.

Casa, în formă de L, are la îmbinarea celor două laturi, drept element-cheie, un turn coronat cu motive gotice din piatră, care, împreună cu zidul din stînga, cu crenele, dau clădirii, văzute dinspre parc, un aspect de cetate medievală.

În parcul englezesc din fața de sud a casei te încîntă un bazin cu plante acvatice, în mijlocul căruia o sculptură înfățișînd un băiețaș cu un delfin în brațe este copia celebrei lucrări a lui Verrocchio ce se găsește la Florența, în curtea interioară din Palazzo Vecchio.

Am înconjurat, împreună cu Dumitru Minovici, muzeul, pe o cărare de lespezi, trecînd în grădina în stil italian, continuîndu-ne apoi drumul pe o alee bordată cu flori, străjuită de plante piramidale, în centrul căreia se află un vechi puț descoperit în comuna Tunari. Privim fațada vestică a clădirii, cu unul din pinioane, în stînga cu trei coloane din piatră, dintre care una din epoca brâncovenească ce leagă și încheie zidul cu crenele de această grădină feudală. Am revenit la intrare prin frontul de est, pe un drum îngust, rustic, străjuit de plopi înalți, drum care atunci, ca și acum, în primăvară, era complet acoperit de lăcrămioare parfumate, pentru a-mi arăta elementele în stil normand ale fațadei de nord, cu tencuială între grinzile aparente. Imaginea acestei case-muzeu se întregește prin coșurile de fum, fiecare lucrat în alt model, toate în stilul Tudor, constituind singura ornamentație a acoperișurilor.

EPILOG CU FLORI

1989. În grădina inundată de flori, avocata Ligia Minovici, de la moartea soțului său muzeograf și custode al muzeului, prezintă unei tinere familii, oaspeți după tonul conversației, parcul. Mă așez pe banca din fața intrării de sud, admirînd vitraliile prin care lumina soarelui pătrunde în marele salon al casei irizată în ireale nuanțe de albastru transparent. Tînăra familie mulțumește Ligiei Minovici pentru amabilitate și rămîne să se plimbe cîteva minute prin grădină.

Ligia Minovici îmi întinde mîna de bun venit. „Soțul meu și-a primit totdeauna vizitatorii ca pe niște oaspeți dragi. De fapt, toți cei ce calcă pragul muzeului Minovici sînt oaspeți dragi ai casei, întîmpinați cu bucurie. Poate de aceea atît de mulți revin, mai ales primăvara și toamna, cînd parcul întregește prin explozia de frumusețe vegetală dezordonată — frumusețe proprie parcurilor englezești din perioada Renașterii — atmosfera de epocă a muzeului“.

Pe alee se aud pași. Ligia Minovici mă părăsește. La Muzeul de artă feudală ing. D. Minovici au sosit alți oaspeți. Se duce să-i întîmpine.

ROXANA PAICU MANOLESCU

Lawrence
Blok

Onorariul avocatului Erengraf

— Deci dumneavoastră sînteți doamna Kahlen? întrebă, oarecum afirmativ, avocatul Martin Erengraf. Luați loc, vă rog! Și scuzați dezordinea de pe birou. Haosul îmi stimulează gîndirea. E absurd, nu-i așa?

Dorothy Kahlen dădu ușor din cap, ca și cum ar fi fost de acord, și, luînd loc, îl studie atent pe avocatul de statură mijlocie, care rămăsese în picioare în spatele biroului plin de hîrtii. Privirea ei îi examină mustățile subțiri, buzele înguste și ochii negri adînci. Aspectul exterior al avocatului era în totală contradicție cu haosul ce domnea pe birou. O cămașă albă bine scrobită, un costum gri închis, perfect croit, la care se asorta o cravată albastră îngustă ... Cravata îi întunecă gîndurile.

— Dumneavoastră sînteți mama lui Karl Kahlen — continuă Erengraf. Din cîte am auzit, ați angajat deja un avocat.

— Allan Farell.

— Un om de nădejde. Și cu o reputație solidă.

— Astăzi dimineață am renunțat la serviciile lui, suspină doamna Kahlen. I-a cerut lui Karl să se recunoască vinovat. Să spună că ar fi fost într-o stare de iresponsabilitate psihică de moment, sau ceva de felul acesta. Deci i-a propus fiului meu să se recunoască vinovat de uciderea acelei femeiuști.

— Iar dumneavoastră, desigur, nu sînteți de acord...

— Fiul meu este nevinovat!

— Deci v-ați hotărît să mă angajați pe mine, murmură avocatul așezîndu-se, în sfîrșit, în fotoliu. Dar, de fapt, ce știți dumneavoastră despre mine?

— Nu prea multe. Se spune că folosiți metode ieșite din comun...

— Așa este.

— ... Și că aveți numai succese.

— Și asta-i foarte adevărat, spuse Martin Erengraf, așezîndu-și mîinile cu palmele împreunate pe birou, iar în colțul buzelor îi apăru un fel de zîmbet. Da, eu întotdeauna cîștig procesele, stimată doamnă Kahlen, și asta pen- →

→

tru că altfel n-aş avea cu ce să trăiesc. Iar mie îmi place să mănînc bine, cu toate că alura mea sportivă nu v-ar face s-o bănuiţi. Dar să revenim la treburile noastre. Vedeţi, doamnă, eu apelez la metodele pe care alţi avocaţi nu le folosesc. Mai exact, nu ştiu că le-ar folosi. Eu merg la cîştig de dragul onorariului. Iar onorariile mele, doamnă Kahlen, sînt mari. Le încasez însă numai în caz de reuşită. Dacă vreunul din clienţii mei este declarat vinovat, nu-i iau nici un cent.

Avocatul se ridică de pe scaun şi, ocolind biroul, se mişcă puţin.

— În afacerile mărunte, această practică a mea este larg folosită, continuă el. Dar de ce numai în cele mărunte? Şi de fapt ce înseamnă „afacere măruntă"? De aceea, eu sînt de părere că trebuie să folosesc acest principiu în toate cazurile mele: onorariul, în schimbul succesului. Şi, pînă în prezent, toţi clienţii mei au fost mulţumiţi.

— Dacă obţineţi pentru Karl o sentinţă justificatoare...

— Justificatoare? se miră avocatul, zîmbind. Cum să vă spun, doamnă Kahlen, metodele pe care le folosesc eu permit ca problema să se pună cu totul altfel. Eu cred că dosarul nici măcar nu va ajunge în faţa instanţei. Să zicem că vor apărea elemente noi, că adevăraţii făptaşi vor fi descoperiţi, ori se vor preda... Or, în felul acesta, învinuirea adusă clientului meu cade de la sine. Să ştiţi că discursurile scînteietoare în faţa instanţei, interogatoriile încrucişate ale martorilor nu figurează printre metodele mele. Eu sînt, mai degrabă, judecător de instrucţie decît avocat... Iar în cazul nostru, doamnă Kahlen, cel mai bine ar fi ca fiul dumneavoastră să-şi păstreze viaţa, libertatea şi renumele nepătat. Nu-i aşa?

Cu totul involuntar, ochii vizitatoarei se opriră pe cravata albastră a avocatului.

— Da, desigur, domnule Erengraf.

— După cîte cunosc din ziare, doamnă Kahlen, împotriva fiului dumneavoastră există dovezi grave. Femeia ucisă, Olphi Patton, a fost iubita lui. Şi ar fi renunţat la el...

— El a lăsat-o!

— Dar procurorul e de altă părere. Se mai ştie că femeia a fost sugrumată. Şi că lîngă trupul ei s-a găsit un ştreang dintr-o cravată albastră...

Iarăşi cu totul involuntar, ochii vizitatoarei se pironiră pe cravata albastră a avocatului.

—... nu tocmai obişnuită, doamnă Kahlen. Astfel de cravate se fac numai pentru membrii societăţii Cadmon a Universităţii din Oxford şi le poartă doar ei. Şi, nu-i aşa, doamnă Kahlen, că fiul dumneavoastră a urmat, timp de un an, cursurile unei specializări în Anglia?

— Într-adevăr.

— La Oxford?

— Da.

— Şi a fost membru al societăţii Cadmon?

— Da.

Avocatul inspiră adînc.

— Şi avea o cravată a societăţii Cadmon. Este absolut evident că el este singurul membru al acestei societăţi trăitor în oraşul nostru sau, poate, chiar în toată Virginia de Vest. Şi, desigur, el este şi unicul posesor din oraş al unei astfel de cravate. Din păcate, n-a arătat-o nimănui şi nici nu are vreun alibi pentru noaptea crimei.

— Înseamnă că cineva i-a furat cravata...

— Desigur, criminalul, surîse avocatul. Dar pentru ce ar fi făcut-o?

— Ca vina să cadă asupra fiului meu!

— Întocmai! Altă explicaţie nu există, nu-i aşa? Ei bine, sînt de acord să preiau apărarea fiului dumneavoastră. În condiţiile pe care le practic eu de obicei.

— În sfîrşit...?

— Onorariul meu va fi de şaptezeci şi cinci de mii dolari. Este o sumă mare, doamnă Kahlen. Deşi, în final, şi pentru avocatul Farrell cheltuielile ar fi ajuns la aceeaşi sumă. După chinuitoarele proceduri preliminare, stabilirea experţilor şi aşa mai departe, aţi fi primit o notă de plată incluzînd toate aceste cheltuieli. Suma pe care v-am fixat-o eu cuprinde şi acest capitol. Nu veţi mai fi nevoită să calculaţi cîtă vreme, efort şi bani am cheltuit cu afacerea fiului dumneavoastră. Îmi veţi achita suma stabilită, şi atît. Şi nu-mi veţi da absolut nimic, dacă fiul dumneavoastră va fi învinuit. De acord?

Doamna Kahlen tăcu cîteva clipe.

— Bine, răspunse ea. Condiţiile îmi convin.

— Mai este ceva. Chiar dacă, să zicem, peste zece minute — şi avocatul îşi privi ceasul — procurorul, din motive pur personale sau de orice altă natură, va retrage acuzaţia adusă fiului dumneavoastră, eu voi intra în posesia onorariului stabilit. Chiar dacă nu voi mişca nici un deget pentru a cîştiga banii aceştia.

— Nu înţeleg... Nu înţeleg absolut nimic!

— Acestea sînt condiţiile mele, doamnă Kahlen. În principal, eu desfăşor o activitate de detectiv. Prefer să acţionez în culise. S-ar putea să acţionez într-un fel pe care mai tîrziu îmi va fi greu să-l explic. Din această cauză, nu vreau să dau nici un fel de explicaţii sau să aduc dovezi privind participarea mea la rezolvarea cazului. Îmi veţi achita onorariul, indiferent dacă vi se va părea justificat sau nu. M-aţi înţeles, nu?

Doamna Kahlen păru că a

înțeles, deși explicația era destul de stranie. Probabil că avocatul va mitui pe cineva. De fapt, ei îi era indiferent. Important era rezultatul final.

— Da, răspunse ea. V-am înțeles. Dacă fiul meu va fi eliberat, veți primi onorariul stabilit.

— Perfect.

Interlocutoarea se încruntă ușor.

— Probabil că doriți un avans.

— Dați-mi, vă rog, un dolar. Vă mulțumesc. Și vă asigur, stimată doamnă, că, dacă nu voi duce afacerea la bun sfîrșit, vă voi restitui dolarul.

După aproximativ o lună, Dorothy Kahlen se afla din nou în biroul avocatului Martin Erengraf. De data aceasta, avocatul era îmbrăcat într-un costum bleumarin cu dungulițe abia vizibile. Avea o cravată maro, cu model discret. În schimb, cămașa semăna ca două picături de apă cu cea precedentă. Pe fața avocatului se putea citi o expresie pe care nu puteai ști cum s-o iei: de îngrijorare? Dar de ce?!

— Așadar, fiul dumneavoastră a fost eliberat, zise el. Toate acuzațiile au fost retrase. Nici măcar o umbră de îndoială nu vă mai amenință fiul.

— Da, știu toate acestea, zîmbi doamna Kahlen. Nimeni nu-i mai fericită ca mine pe lumea asta.

Deodată, zîmbetul îi pieri de pe față.

— Desigur că povestea cu cele trei femei ucise în ultima săptămînă întunecă bucuria lui Karl și a mea.

— Scuzați-mă, doamnă Kahlen, n-ați uitat înțelegerea noastră, nu-i așa? Trebuie să-mi achitați șaptezeci și cinci de mii de dolari.

— Bine, dar...

— Dar ne-am înțeles întrutotul dinainte, doamnă Kahlen! În cazul terminării cu bine a afacerii fiului dumneavoastră, trebuia să-mi înmînați, fără nici un fel de explicații din partea-mi, onorariul de șaptezeci și cinci de mii de dolari. Bineînțeles, minus dolarul pe care mi l-ați dat ca avans. Sau considerați că afacerea nu s-a terminat satisfăcător?

— Cum să nu, chiar foarte bine, consimți doamna Kahlen. Numai că dumneavoastră...

— Vreți să spuneți că n-am mișcat nici un deget pentru rezolvarea cazului, doamnă Kahlen? Chiar dacă procurorul, din proprie inițiativă, ar fi oprit cercetările, încă înainte ca dumneavoastră să fi părăsit biroul meu — noi am luat în considerare și această posibilitate, nu?

— Desigur, domnule Erengraf. Și totuși...

— Ce vrea să însemne acest „și totuși", doamnă Kahlen?

— Păi cele trei femei... Toate au fost sugrumate la fel ca Olphi Patton... Fiecare din ele era tînără, bine făcută, blondă... Două au fost găsite în oraș, iar a treia după rîu, la Monteclere... Și lîngă fiecare...

— Cîte o cravată, încheie avocatul.

— Identice, preciză doamna Kahlen.

— Aparținînd membrilor societății Cadmon din Oxford, adăugă avocatul.

— Da, suspină lung doamna Kahlen. Probabil, este opera unui maniac... Este îngrozitor să te gîndești că cineva poate să ucidă niște femei, numai pentru că ele seamănă cu mama sa...

— Cu mama? se miră avocatul.

— Da, așa a spus ieri, la televizor, un psihiatru. Deși a recunoscut că nu-i decît o ipoteză pur teoretică.

— Da, da, fu de acord avocatul. Uneori, ipotezele teoretice sînt foarte interesante.

— De fapt, iată, domnule Erengraf, ce voiam să vă propun, reveni clienta. Desigur, țin bine minte ce am convenit. Pe de altă parte însă, dumneavoastră l-ați vizitat pe Karl, la închisoare, o singură dată, ați discutat foarte puțin cu el, iar după aceea, din cîte știu, ați lipsit multă vreme din oraș și nu ați întreprins nimic... Și, absolut întîmplător, a apărut acest obsedat, care a început să sugrume femeile... Și cu aceleași cravate... În această situație, cele șaptezeci și cinci de mii v-ar pica pur și simplu din cer.

— Aveți dreptate. Din cer.

— Din această cauză, m-am consultat cu avocatul meu permanent, care nu este specialist în afacerile criminale, dar are grijă de situația mea financiară. Și el este de părere că dumneavoastră ar trebui să consimțiți la reducerea onorariului.

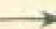
— A ... deci așa consideră el! Iar dumneavoastră considerați normal să-mi faceți o astfel de propunere!

Femeia evită să-l privească în ochi.

— Da... Desigur, voi deconta toate cheltuielile legate de caz, deși cred că ele sînt neînsemnate. În afara acestora, avocatul meu mi-a recomandat să vă propun ca onorariu cinci mii de dolari. Întrucît eu sînt foarte mulțumită de modul în care s-a terminat totul, sînt dispusă să dublez suma. Da, este adevărat că sînt destul de bogată, dar, cu toate acestea, nu-mi pot permite să achit așa, pur și simplu, șaptezeci și cinci de mii de dolari...

— Așa sînt toți oamenii, și mai ales cei bogați, remarcă Erengraf, închizînd ochii și lăsîndu-se pe spătarul fotoliului. Deschise ochii și continuă, uitîndu-se atent la clientă: săracii, chiar și la disperare, nu acceptă condiții pe care nu le pot îndeplini. În schimb, cei cu posibilități își calcă cuvîntul dat.

— Dar eu nu neg înțelegerea noastră, replică doamna Kahlen. Atîta doar că...

→

— Iertați-mă, vă rog, doamnă, o întrerupse avocatul.

— Da?

— Aș dori să vă spun ceva. Nu sînt sigur că voi obține rezultatul dorit, dar voi încerca. Cel mai înțelept ar fi ca imediat să-mi eliberați un cec pentru suma stabilită la început. Desigur, puteți să n-o faceți: mă tem însă că ați putea regreta mai tîrziu.

— Asta ce vrea să însemne? O amenințare?

— În nici un caz, surîse avocatul. Este mai degrabă o previziune, bazată pe o cunoaștere profundă a vieții. Dacă nu-mi dați banii, voi fi obligat să vă povestesc cîte ceva... După care, veți fi nevoită să-mi achitați tot onorariul.

— Nu înțeleg nimic.

— Vă cred, surîse din nou avocatul. V-ați referit mai înainte la cheltuielile legate de cazul fiului dumneavoastră și v-ați exprimat părerea că ele n-au fost mari. Dacă ar fi să mă refer la acest capitol, aș începe cu biletul de tren pînă la New-York; apoi, douăzeci de dolari taxiul de la aeroport, inclusiv bacșișurile, care, e drept, nu sînt prea mari.

— Dar cu ce scop îmi spuneți astea, domnule Erengraf?

— Așteptați... Apoi, biletul de avion dus-întors pînă la Londra. Și aș vrea să vă atrag atenția că, de obicei, zbor la clasa întîi. Mi-am putut permite acest lux, pentru că, la urma urmei, am plătit din buzunarul meu. V-aș mai aminti și închirierea unei mașini pentru drumul pînă la Oxford și înapoi.

Clienta era numai ochi și urechi... Iar avocatul continuă, vorbind rar și calm:

— La Oxford am fost nevoit să colind cîteva zeci de magazine de galanterie și confecții bărbătești. Multe dintre ele nu vindeau cravate ale societății Cadmon. Am cumpărat, din patru magazine, cîte o cravată. Am evitat să cumpăr mai mult de o cravată în fiecare magazin, pentru a nu atrage atenția. Cravatele astea, doamnă Kahlen, sînt destul de originale. Au la mijloc, pe fond albastru închis, o dungă de culoare deschisă, lată cam de un centimetru și, de o parte și alta, două dungulițe subțiri, una aurie și alta verde. Personal, nu mă simt atras de un astfel de model, prefer ceva mai sobru. Și totuși, cravatele societății Cadmon nu sînt lipsite de bun gust.

— Doamne!

— Desigur că am avut și alte cheltuieli; dat fiind însă că le-am plătit din propriul buzunar, voi renunța să le mai enumăr.

Avocatul observă că, încă puțin, și clienta lui va leșina.

— Dar Karl n-a omorît-o pe femeia aceea!

— Bineînțeles că n-a omorît-o, stimată doamnă. Ucigașul este un maniac, obsedat de urmărirea acelor tinere care seamănă cu mama sau poate cu sora lui. Sau cine știe cu cine.

Ea deschise poșeta și își scoase o batistă.

— Am impresia că vreți să vă scoateți carnetul de cecuri, dar vă cam tremură mîinile. Poftim un pahar cu apă; luați cîteva înghițituri, o să vă simțiți mult mai bine. Nu vă faceți griji, doamnă Kahlen, totul este în regulă. Iată că v-ați mai revenit.

Într-adevăr, mîinile doamnei nu mai tremurau și, calmă, ea completă un cec. Suma: șaptezeci și cinci de mii de dolari. Pentru: Martin Erengraf. Semnat: Dorothy Kahlen.

— Vă mulțumesc, doamnă, zise avocatul, primind cecul. Și poftim dolarul primit ca avans. Luați-l, luați-l.

Ea puse bancnota în poșetă.

— Minunat. Sînt convins că nu aveți nici o intenție să povestiți și altcuiva conținutul discuției noastre.

— Desigur, nu voi povesti nimănui.

Doamna Kahlen dădu să se ridice, dar, parcă aducîndu-și aminte de ceva, se lăsă la loc în fotoliu.

— Dar... Ați spus că ați cumpărat patru cravate...

Avocatul se uită la ea cu mirare.

— Și ce ați făcut cu a patra?

— Probabil că este pe undeva, pe aici, zise el — și arătă spre rafturile biroului său, dintre care unele trase afară. Sau, cine știe, poate că aici sînt de fapt toate cele patru cravate, în ambalajul lor original de celofan. Pentru mine, prefer cravatele mai sobre. Așa că, la urma urmei, cumpărătura pe care am făcut-o a fost inutilă. Că doar obsedatul ăla avea cravatele lui cu care-și sugruma victimele. Iar ale mele sînt niște suvenire amuzante.

— O!

— Sau, stimată doamnă Kahlen, poate că toată povestea mea este pură imaginație, rodul unei inspirații de moment, necesară pentru a vă determina să-mi achitați onorariul. Poate că n-am zburat la Londra, n-am fost la Oxford, n-am cumpărat nici o cravată.

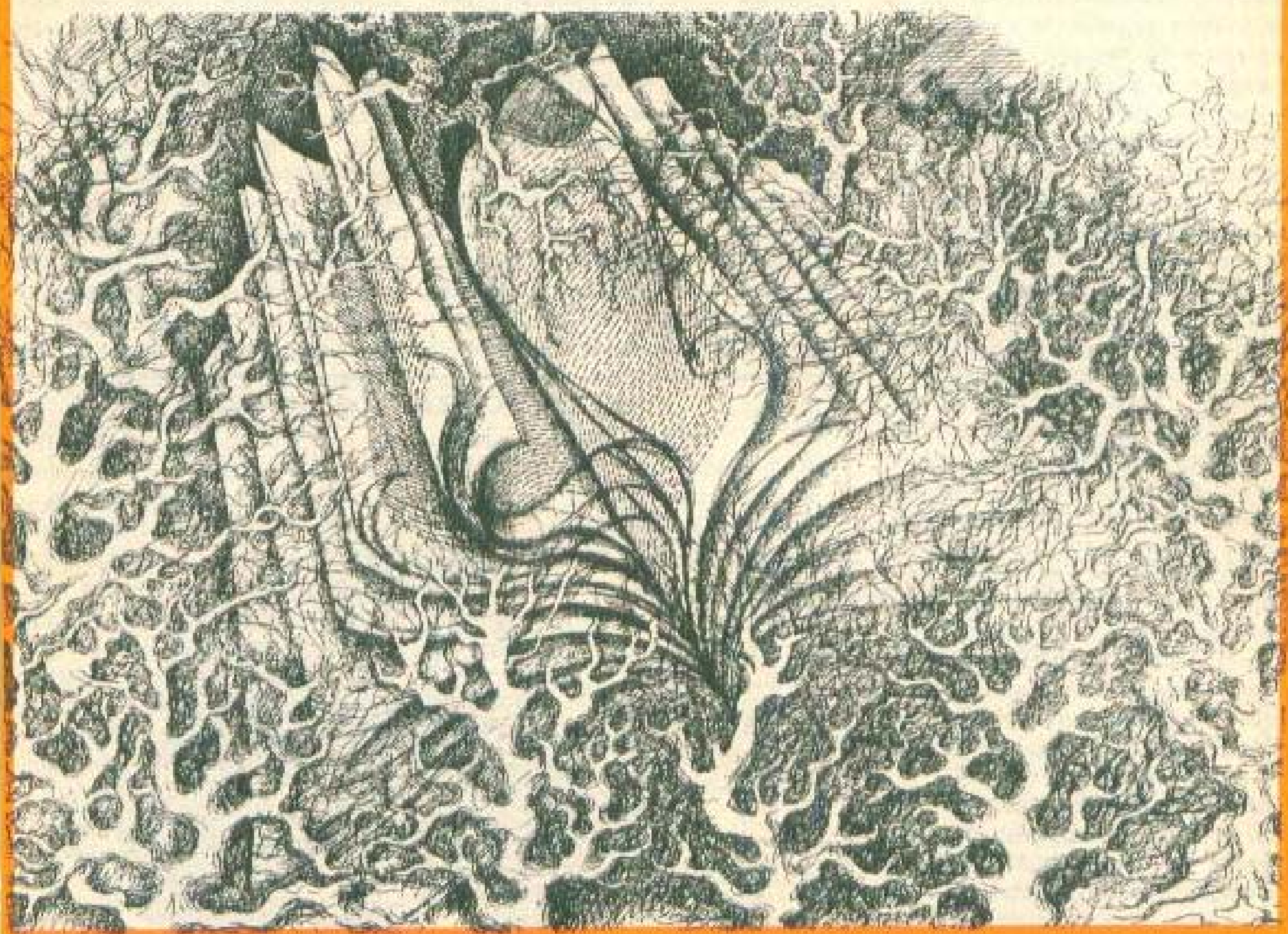
El o ajută să se ridice și o conduse spre ușă.

— Așa, vă rog, pe aici, liftul e acolo, pe stînga. Și, dacă vreodată veți mai avea nevoie de mine, acuma îmi știți condițiile. Și, poate, mă recomandați și prietenilor dumneavoastră; bineînțeles, fără a mai aminti toată povestea.

Umblînd foarte atent, ea ajunse la lift. Apăsă pe butonul de apel și așteptă. Nu și-a mai întors privirea înapoi deloc. Nici măcar o dată.

Traducere și adaptare de VALENTIN GRUBER

File dramatice din cartea Terrei

EFECTUL DE SERĂ

SAHARA SE APROPIE. Soare palid, roci încinse, animale tot mai puține! Acesta este „scenariul" pe care savanții îl întrevăd pentru anul 2089, deci peste nu mai mult de 100 ani, pentru cea mai mare parte a planetei noastre, dacă omenirea nu se hotărăște să întreprindă măsuri urgente pentru combaterea acestei amenințări.

Anul 2089, vara. Un soare palid, învăluit în nori de funingine, înfierbîntă rocile, tufișurile îngălbenite, copacii rari, scunzi și răsuciți haotic, printre ale căror ramuri desfrunzite trec raze palide, dar implacabile. Puțini oameni, case rare, cîteva animale ostenite, cîte un șarpe care se tîrăște pe solul pietros. Și marea care se strecoară peste tot. Devorează ultimele zone de plajă, erodează porturile și zonele locuite din preajma acestora, inundă cîmpiile joase, ștergînd orice urmă de viață. O dezolare sahariană transformă litoralul Mediteranei într-un al doilea Sahel. Peste acest peisaj pustiu și descurajant, unde omul luptă din greu cu o natură dușmănoasă, se abat, periodic, violente furtuni tropicale, măturînd în calea lor oameni și clădiri, distrugînd recolte, ridicînd uriașe vîrtejuri de praf, care răpesc cîmpurilor și puținul humus rămas. Și cînd vijelia s-a îndepărtat, pe cer apare din nou, implacabil, ochiul aproape stins al soarelui, învăluit în nori de funingine.

...Ceea ce ați citit pînă acum nu este un capitol de roman științifico-fantastic. Sînt previziunile unor savanți, aplicate la echilibrul, devenit tot mai fragil, al ecosistemului Terra; posibilele consecințe ale „efectului seră", ale încălzirii progresive a atmosferei planetei noastre. O perspectivă cu ale cărei proporții nu toți savanții sînt însă de acord și care, să sperăm, nu se va realiza în nuanțele dramatice descrise mai sus. Ea s-a născut însă în urma unor constatări reale, alarmante: în ultimele două secole, omul a modificat în mod dramatic alcătuirea atmosferei care înconjoară planeta.

Principalul vinovat al acestui „început de catastrofă" se nu-

→

→

mește anhidridă carbonică: o moleculă compusă din doi atomi de oxigen și unul de carbon, o componentă minoră, dar omniprezentă a atmosferei terestre. În primele milioane de ani ale existenței planetei noastre, anhidrida carbonică exista în proporții mai ridicate: dar pe atunci nu exista încă atmosfera actuală, care este, în parte, o „invenție" a vieții însăși. Prețiosul oxigen atmosferic (care reprezintă astăzi 21% din oceanul de aer care ne înconjoară și pe care-l respirăm, restul fiind constituit din 78% azot și procente reduse de argon, anhidridă carbonică și vapori de apă) este de fapt un „subprodus" al fotosintezei miliardelor de organisme primitive care populau oceanele în „copilăria" Terrei. Viața a ieșit din apele mărilor și oceanelor numai atunci cînd „fîntîna" de oxigen, produsă de acele organisme monocelulare, a saturat atmosfera, detronînd alte componente de pe primul loc.

Anhidrida carbonică, însă, a fost și a rămas, spre norocul ființelor vii. Tocmai proprietății ei, care astăzi o aduce pe „banca acuzaților", i se datorează faptul că viața a apărut pe planeta noastră. „Molecula de anhidridă carbonică", observa Roger Revelle de la Universitatea din San Diego, California, „modifică echilibrul termic, funcționînd ca un ecran unidirecțional. Cea mai mare parte din lumina solară ne parvine în lungimea de undă a luminii vizibile, o foarte mică parte a spectrului electromagnetic. Atmosfera noastră și anhidrida carbonică sînt «transparente» la acea lungime de undă: orice radiație incidentă este deci primită de suprafața planetei și, apoi, reflectată în spațiu într-o lungime de undă diferită, în infraroșu (adică în formă de radiație calorică). Dar moleculele de anhidridă carbonică sînt sensibile la această radiație și o reflectă, întorcînd-o, în parte, către suprafața terestră. Acesta este motivul pentru care Terra nu este un corp ceresc înghețat, ca multe alte planete care se rotesc în Univers".

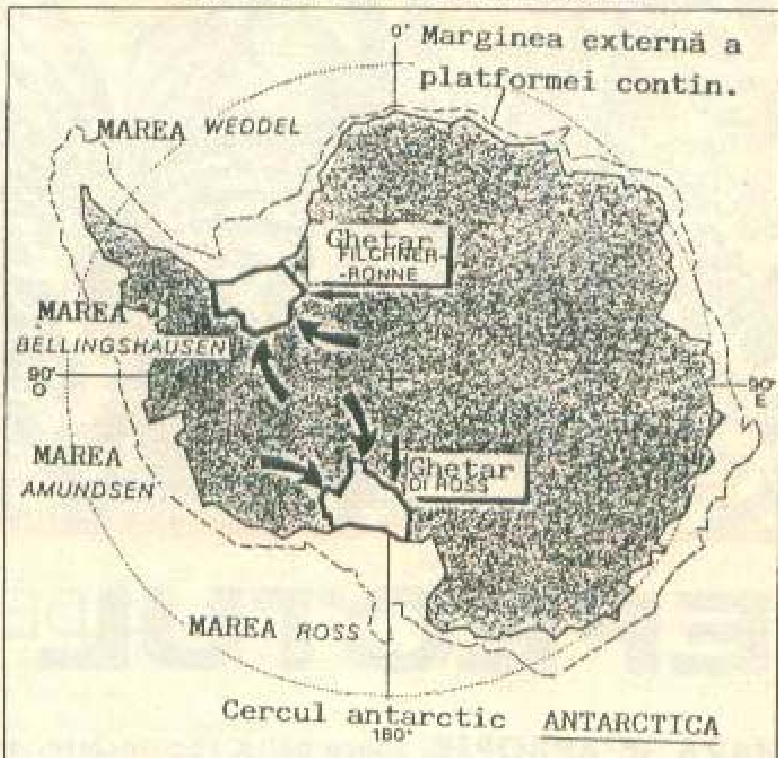
„Dacă Terra ar restitui în spațiu, pe lungimea de undă a infraroșiilor, întreaga cantitate de radiații primite de la soare", explică meteorologul francez Jean François, „temperatura solului ar fi de -18°C. În realitate, temperatura medie, pe cea mai mare parte a globului, este de +15°C: diferența de peste 30°C este «darul» anhidridei carbonice".

Iată deci o condiție privilegiată a Terrei comparativ cu alte planete ale sistemului solar: în momentul formării planetei noastre vulcanii în erupție au emis atîta anhidridă carbonică cîtă era necesară pentru a crea un „efect seră" moderat atrăgînd către suprafața planetei o parte din căldura primită de la soare.

Dar nu prea mult — observă planetologii — altfel am fi pățit ca planeta Venus: o atmosferă alcătuită cu precădere din metan și anhidridă carbonică, ce reține cea mai mare parte din radiațiile primite. Rezultatul este o temperatură la sol de circa 400°C, un infern în care viața, așa cum este cunoscută pe Terra, e absolut imposibilă.

Dar această „reglare de precizie" a structurii atmosferei, atît de prețioasă organismelor vii, este în pericol de a fi vătămată prin acțiunile iresponsabile ale omenirii. Încă de la începutul „erei industriale", cantitatea de anhidridă carbonică eliberată în atmosferă crește lent. La sfîrșitul secolului trecut, ea era deja de 270 părți la un milion; în deceniul al nouălea al secolului nostru — afirmă meteorologii — a crescut la 345 părți la un milion, sporind deci cu 28%. Unul din primele semnale de alarmă a fost dat de plante, cărora anhidrida carbonică le este indispensabilă pentru fotosinteză și pentru creștere. Studiind ierbare vechi, botanistul britanic Francis

ANTARCTICA ZILELOR NOASTRE

Linia întreruptă delimitează ghețurile, iar linia continuă — solul aflat sub ele. Săgețile indică ghețarii cu cele mai mari dimensiuni, factori de risc. Într-adevăr, suprafețe vaste ale Antarcticii sînt, de fapt, straturi de ghețuri plutitoare, dar „țintuite" de roci submarine, ale căror vîrfuri se înalță pînă la baza ghețarilor. Topirea parțială a ghețurilor aflate peste nivelul apei ar determina ridicarea întregului ghețar — devenit mai ușor prin topire — și l-ar „dezancora". Din ghețarul Ross, în 1987, s-a desprins, de exemplu, o „mică" parte, egală ca dimensiuni cu insula Corsica

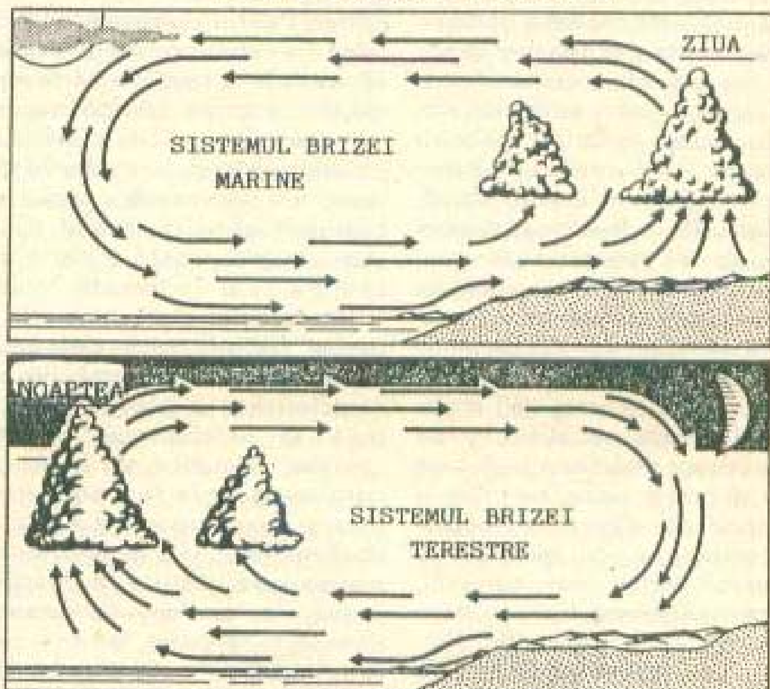
Woodward a descoperit că în ultimele două sute de ani, practic de la începutul „industrialismului", numărul de stomi (organe foliculare cu care plantele fixează anhidrida carbonică din atmosferă) s-a redus progresiv: o adaptare la cantitatea tot mai mare de acest gaz în atmosferă.

Primul vinovat de sporirea anhidridei carbonice este consumul crescînd de combustibili fosili (petrol, metan și mai ales cărbune). „Dar nu-i vorba numai de atît — subliniază fizicianul Guido Visconti de la Universitatea din Aquila, Italia. Adeseori se minimalizează, de exemplu, rolul metanului. Emisiunea de metan în atmosferă are o tendință de creștere chiar mai rapidă decît cea a bioxidului de carbon, atît ca urmare a unor fenomene naturale (descompunerea materiei organice de către bacteriile anaerobe, subproduse ale crescătoriilor de animale, ba chiar și emanațiile furnicarelor), cît și — cu precădere — a imenselor orezării, îndeosebi din Asia, devenite indispensabile ca urmare a exploziei demografice. Crește cantitativ — printre gazele generatoare ale efectului seră — și emisiunea de protoxid de azot: e o urmare a culturilor intensive, a folosirii pe scară largă a îngrășămintelor etc". O mare vină în ce privește eliberarea de anhidridă carbonică în atmosferă trebuie atribuită—continuă Visconti—și proceselor de despădurire excesivă înregistrate îndeosebi în zonele tropicale: unsprezece milioane de hectare de păduri sînt distruse în fiecare an. Despădurirea e responsabilă de cel puțin 20 % din creșterea cantității de bioxid de carbon în atmosferă, deoarece reduce preluarea anhidridei carbonice de către vegetație și deoarece mare parte dintre copacii tăiați sînt destinați arderii.

După părerea unor cercetători, deja, în comparație cu secolul trecut, creșterea cantității de anhidridă carbonică atmosferică a determinat o creștere a temperaturii pe Terra de circa jumătate de grad. S-a calculat că, în prezent, atmosfera „conservă" șapte sute de miliarde tone de bioxid de carbon. Dacă această cantitate se dublează în decurs de un secol și dacă sporesc în aceeași proporție metanul și protoxidul de azot, scenariul devine alarmant, așa cum admit cercetătorii specializați în acest domeniu. „Va fi sporul de temperatură cel mai rapid și cel mai dramatic din întreaga istorie a planetei", anunță fizicianul german Wilfred Bach. Temperatura ar crește în aceste condiții cu cel puțin patru grade Celsius în zonele temperate. „Poate că previziunile profesorului Bach sînt excesive — spune fizicianul Guido Visconti — dar, fără îndoială, ne îndreptăm către o creștere considerabilă a temperaturii, și deci către modificări

Cu alte cuvinte, întreaga Europă ar deveni mult mai aridă, cu ierni mai umede și veri mai uscate. Încă de azi, conform statisticilor elaborate cu privire la treizeci și unu de ghețari din întreaga lume, ne aflăm în prezența unei reduceri generale a volumului ghețarilor, chiar dacă unele date izolate par să contrazică această tendință. Sporește deci nivelul apelor, oceanelor: în ultimii o sută de ani, el a crescut deja cu un milimetru pe an, încetinind cu două microsecunde pe an viteza de rotație terestră.

Și imensa banchiză a Antarcticii de vest, care, după unii cercetători, se află deja într-o fază instabilă, pare să fie în peri-

Un exemplu care ilustrează complexele și sensibilele cicluri din mediul înconjurător de pe Terra: alternarea, în decurs de 24 ore, a brizei marine cu cea terestră

substanțiale ale climei, îndeosebi pentru zonele temperate". De exemplu, una din urmările dublării cantității de anhidridă carbonică, conform simulărilor realizate în 1988 la Princetown, S.U.A., ar fi o reducere drastică a umidității solului; zona de ploi s-ar deplasa spre nord și s-ar înregistra o topire precoce a zăpezilor și o reducere considerabilă a dimensiunilor ghețarilor.

col. Topirea banchizelor ar provoca o creștere catrastofală a nivelului mărilor, o modificare radicală a funcțiunii de reglare și reechilibrare a curenților oceanici, deplasarea zonelor temperate și a precipitațiilor către nord. La deșertificarea zonelor devenite aride din cauza modificărilor climatice s-ar adăuga dispariția sub apele oceanelor a zonelor de coastă, adeseori cele

→

mai fertile și mai populate. „O creștere ulterioară a conținutului de bioxid de carbon în atmosferă — comentează geologul Tjerd Van Andel — poate determina creșterea temperaturii cu cîteva grade și în regiunile polare. În aceste condiții, o mare parte din gheața care acoperă Groenlanda și Antarctica s-ar topi, iar nivelul apelor și oceanelor ar spori într-atît încît să inunde numeroase orașe, aflate azi la nivelul mării". O imagine de groază!

Oare aceasta să fie soarta omenirii într-un viitor nu prea îndepărtat?

OCEANUL AERIAN ÎN PRIMEJDIE. O sferă alcătuită din gaze, cu înălțimea de 30 kilometri, care învăluie Terra, face posibilă viața. Dar această sferă este deosebit de sensibilă. E suficientă o mică modificare a compoziției ei, pentru ca atmosfera să devină de nerespirat pentru ființele umane.

Sînt cel puțin cincisprezece miliarde de kilometri cubi de gaze în sfera cu o înălțime de treizeci de kilometri care învelește, ca un strat de protecție, planeta pe care trăim: nesfîrșitul ocean de aer în care sîntem scufundați, o mare uneori liniștită, alteori furtunoasă. Este leagănul a tot ceea ce trăiește, zboară sau pășește pe Pămînt, este condiția de bază a însăși existenței noastre. Și totuși, cea mai mare parte dintre noi, care navigăm în adîncurile acestui ocean aerian, îi ignorăm existența. Ne limităm să observăm: e frig, e cald, e vînt, plouă, e timp urît. Admirăm răsărituri și apusuri de soare, ne plîngem că cerul văzut din oraș nu-i la fel de limpede și senin ca atunci cînd îl admirăm din vîrf de munte. Respirăm, fără să fim conștienți de uriașa „mașină" în interiorul căreia ne aflăm și de multitudinea de interacțiuni care o fac să funcționeze, ba chiar și de faptul că, deși microscopici în comparație cu proporțiile oceanului aerian, noi, oamenii, sîntem responsabili, în mare parte, de ceea ce i se întîmplă. Și dacă azi el este un mare bolnav, omul este cel care l-a îmbolnăvit.

Dar mai întîi, să vedem în ce constă atmosfera. Ea nu este o masă inertă de azot, oxigen și alte cîteva gaze. „Închipuiți-vă că vă aflați în fața unui organism viu — explică Enzo Boschi, președintele Institutului Italian de Geofizică. Ca și într-un organism viu, și în atmosferă diversele părți componente interacționează, în mod extrem de complex, între ele, făcînd schimb de materie și energie, contribuind la formarea acelui sistem dinamic, pe care îl numim climă".

Așadar, o mașină impunătoare, dar sensibilă, ale cărei componente principale sînt atmosfera, uscatul și oceanele. Și ca orice mașină care se respectă, ea este veșnic în mișcare, mobilizînd cantități enorme de energie. Combustibilul provine din exterior: radiațiile soarelui, care asigură complexului sistem de aprovizionare cu energie, în medie, circa 1367 watt pe metru pătrat. Pentru ca sistemul să rămînă în echilibru, Terra trebuie să restituie în spațiu o parte anume din energia primită: se calculează că e de circa 240 watt pe metru pătrat. În straturile mai joase ale atmosferei, norii, anhidrida carbonică, praful atmosferic interceptează o parte din căldură și o îndreaptă în jos.

Dar aceștia sînt numai cîțiva dintre factorii care determină ceea ce noi numim climă: fiecare caracteristică a planetei contribuie la funcționarea imensei „mașini" climatice, de la poziția continentelor la formarea munților, și ea o consecință a derivei continentelor și a forțelor enorme pe care aceasta le descătușează, la ghețari, la oceane, imense rezervoare termice care prin mișcarea curenților lor determină distribuirea între continente a unei mari părți din căldura furnizată de radiațiile solare. În timp ce calotele polare, uriașe îngrămădiri de ghețuri milenare ale polilor, „rezervoare de frig" ale planetei, provoacă un „dezechilibru termic" între poli și ecuator, o diferență de temperatură de circa cincizeci de grade Celsius, care funcționează ca un piston al „mașinii climei", pune, în esență, în mișcare „fluidul de lucru al motorului termic al Terrei", cum îl denumea fizicianul specializat în problemele atmosferei, Andrew Ingersoll. Adică tocmai atmosfera, acea nesfîrșită masă de gaze, străbătută de curenți de convenție, de permanente schimburi de materie și energie, cu „explozii" neașteptate de violență și curenți regulați și constanți de la anotimp la anotimp, cum sînt vînturile: diferențele de temperatură între sol și suprafața oceanelor pun în mișcare mase de aer cald și rece, provocînd vînturi, cicloane, „unde planetare" care reflectă în ciclurile anotimpurilor diferențele din „colectarea de căldură", provocată de poziția Pămîntului pe orbita sa în jurul Soarelui. Dar dacă acesta este mecanismul general, mai este mult de înțeles în legătură cu fenomenele care se petrec în „cerul terestru".

„Înțelegerea noastră cu privire la funcționarea atmosferei — observă geologul olandez Van Andel — este încă incompletă, așa cum a demonstrat-o, în repetate rînduri, credibilitatea redusă a previziunilor meteorologice. Poate că, în comportamentul ei, factorii întîmplători sînt atît de numeroși încît vor împiedica și în viitor emiterea de prognoze care să poată fi elaborate pe mai mult de cîteva luni". Dar, cel puțin în linii generale, fizica atmosferei a început să descopere, în ultimii ani, dinamica și chimia „cerească": s-a descoperit, de exemplu, că „mașina" climatică este excepțional de sensibilă, că variațiile în compoziția ei, chiar și de dimensiuni minime, influențează profund distribuirea căldurii, mișcarea maselor de aer, constanța și regularitatea vînturilor, formarea norilor, frecvența ploilor. Cu alte cuvinte, ele pot modifica în mod dramatic mediul înconjurător, în care a evoluat specia umană.

Atmosfera, așadar, este un sistem în echilibru și în continuă evoluție. Astăzi, ea e cu mult diferită de cea de la începuturile vieții pe planeta Terra și continuă să se transforme. Pînă ieri era vorba de transformări foarte lente, calculate în milioane de ani. Dar, în zilele noastre, ritmurile acestui proces s-au accelerat: intervenția omului modifică rapid compoziția atmosferei, provocînd reacții neașteptate din partea „mașinii" climei. Principala vină revine emisiunii masive, în atmosferă, de anhidridă carbonică, de metan, de protoxid de azot, de anhidridă sulfuroasă (sulf combinat cu oxigen,subprodus tipic al combustiei cărbunelui).

Fizicienii care se ocupă cu studiul atmosferei au întocmit o „listă" a principalelor cauze care determină degradarea mediului înconjurător: sistemele de încălzire casnică, centralele termice cu combustibili fosili, circulația autovehiculelor, transportul aerian, activitățile industriale, agricultura intensivă, despădurirea nerațională, suprapopularea unor zone de pe Terra, creșterea necontrolată a unor consumuri. Să ne ocupăm, pe scurt, de cîteva dintre ele.

Între 1950 și 1979, consumul de combustibili fosili a sporit de patru ori; clorofluorocarburile (fluidele folosite în sistemele de refrigerare, în aparatura de condiționare a aerului și la spray-urile cu aerosoli), care, odată ajunse în stratosferă, disociază prețioasele molecule de ozon care ne apără de efectele radiațiilor ultraviolete, au sporit cu 5% anual în ultimii zece ani; metanul eliberat în atmosferă a crescut cu cîte 1% în aceeași perioadă; a sporit în proporții masive și protoxidul de azot. Carbonul eliberat anual în atmosferă, ca urmare a activității umane, a depășit cu mult cota anuală de o tonă de fiecare locuitor al Terrei. Și în timp ce, după 1979, se înregistrase o ușoară scădere a consumurilor de cărbune și petrol, începînd din 1986 aceste consumuri au reînceput să crească rapid, îndeosebi în ce privește cărbunele, elementul cel mai dăunător din punct de vedere al climei și al protecției mediului înconjurător.

E vorba oare de un proces ireversibil, care va face ca o mare parte din planetă să devină de nelocuit pentru om? Și este oare adevărat că, în prezent, din vina omului, temperatura medie a planetei a sporit, așa cum demonstrează marile secete din Africa și din Statele Unite ale Americii?

„E necesară o anume prudență" — observă Michele Colacino, directorul Institutului de fizică a atmosferei al C.N.R., Italia. „Desigur, previziunile cu privire la urmările poluării atmosferice ne fac să ne gîndim la o creștere a temperaturii. Dar, în realitate, sistemul climatic este deosebit de complex. De exemplu, este adevărat că anhidrida carbonică provoacă efectul seră și, deci, pregătește o creștere a temperaturii. Dar acest lucru provoacă și o puternică evaporare și, în consecință, îmbogățește straturile de nori; iar norii restituie în spațiu o mare parte din radiațiile provenite de la soare. Este deci greu să putem afirma cu certitudine că procentul actual de anhidridă carbonică va avea drept consecință inevitabilă un puternic efect seră. Desigur că problema se pune altfel în cazul în care cantitățile de bioxid de carbon se dublează în timp mai scurt decît cel necesar sistemului Terra pentru a le putea absorbi".

Și totuși, se vorbește de o creștere, deja înregistrată, de peste jumătate de grad Celsius, de la începutul secolului. „Evaluarea datelor nu este deloc simplă — răspunde Colacino. Temperatura este supusă unor oscilații continue: a sporit pînă în deceniul al 5-lea în secolul nostru, a rămas constantă pînă la sfîrșitul deceniului al 5-lea, a scăzut ușor în decursul următoarelor trei decenii, iar de la începutul anilor '80 tinde din nou să crească. În realitate, pentru a înțelege ceea ce se întîmplă e necesar să cunoaștem și să studiem întreg sistemul, nu numai efectele izolate ale unui singur fenomen, cum ar fi sporirea cantității de anhidridă carbonică. Multe interacțiuni ale însuși bioxidului de carbon cu alte com-

→

DEȘERTUL ÎNAINTEAZĂ

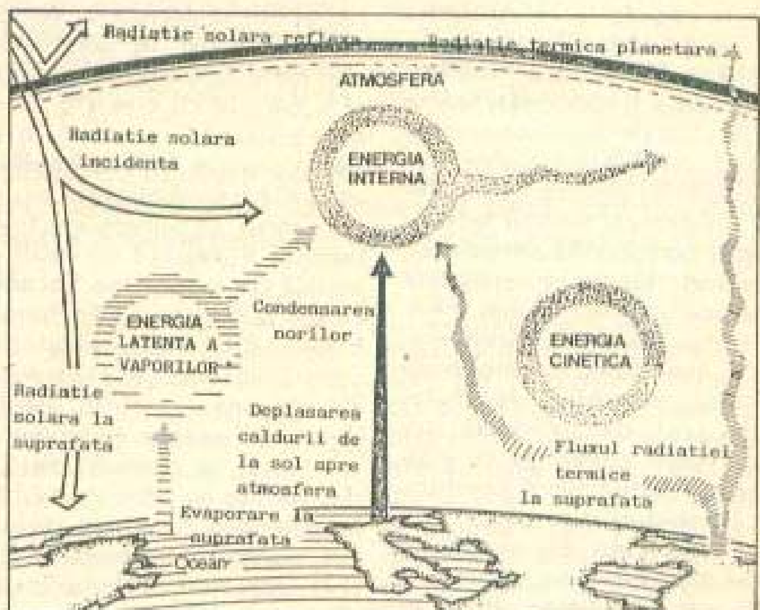
Numeroși savanți avertizează asupra pericolului "saharizării" planetei. Principalul vinovat al acestei stări de lucruri: anhidrida carbonică, emanată în atmosferă în proporții alarmante. În ultima sută de ani, sporul de anhidridă carbonică în atmosferă a provocat o creștere a temperaturii pe Terra de circa o jumătate de grad. Și, pînă azi, încă n-a fost luată nici o măsură decisivă pentru stăvilirea acestui nefast proces!

ponente ale sistemului sînt încă necunoscute: ciclul carbonului este deosebit de complex."

E vorba deci de o alarmă prematură? „În orice caz — spune iar Colacino — ar fi bine să întreprindem o serie de măsuri și să reducem, de exemplu, emisiunea de anhidridă carbonică în atmosferă. Asemenea măsuri pun problema urgentă a formelor de energie care să fie alese pentru a fi utilizate, avînd în vedere că principalele «vinovate» sînt în prezent centralele termice. Pentru a nu face previziuni lipsite de o fundamentare reală, e necesar să se elaboreze modele și proiecte care să țină seama de toți factorii care intervin în determinarea climei. Modele care să țină seama nu numai de componentele gazoase ale atmosferei ci și, de exemplu, de efectele aerosolilor, ale particulelor de praf etc. Modelele actuale, după părerea mea, țin seama numai de unii factori, cum sînt de exemplu emisiunile de anhidridă carbonică. Nu-i suficient pentru elaborarea de previziuni sigure. Este necesar să se elaboreze modele care să țină seama de toate corelările complexe".

TERRA ȘI SOARELE

Complexele interacțiuni între radiațiile solare și suprafața planetei Terra

TEHNOLOGIA POATE REPARA GREȘELILE OMULUI!

Poate că Terra, după cum susțin mulți, se află, din nou, în ajunul unei „dispariții în masă" a vieții pe pămînt: de această dată, vina ar fi a omenirii. Singura soluție pentru evitarea unui asemenea dezastru este reducerea risipei de energie și îmbunătățirea tehnologiilor industriale.

E adevărat că viața este un fenomen atît de multiform încît cu greu ar putea fi făcută să dispară complet, ca urmare a unor modificări ale condițiilor mediului. Dar ne interesează nu „supraviețuirea" vieții în general, ci anume salvarea formelor de viață actuale și, în primul rînd, a omului.

O mare parte dintre cercetători afirmă că soluțiile pentru însănătoșirea planetei, bolnavă din vina omului, ar fi: raționalizarea consumurilor, realizarea de tehnologii care să permită optimizarea randamentului energetic, reducerea risipei.

Conform calculelor întreprinse de I.E.A. (International Energy Agency), un efort în sensul sporirii eficienței energetice ar permite pînă în anul 2000 să se reducă cu 25% consumul de combustibili fosili, principalii responsabili ai degradării mediului înconjurător. „Principalul impediment este prețul petrolului", comentează cercetătorii I.E.A., „deoarece distrage și îndepărtează resursele care ar trebui concentrate în cercetare în scopul îmbunătățirii randamentului energetic al cazanelor industriale, al automobilelor, al sistemelor de încălzire și de condiționare a aerului în locuințe". Conform calculelor efectuate în 1987, investițiile pentru economisirea energiei sînt mult în urma investițiilor pentru noi aprovizionări energetice. În realitate, așa cum stau lucrurile în prezent, ar fi posibilă o economie de energie, în lume, de pînă la 50% din volumul total de consum. Din 1973, consumul de combustibili fosili, care sporise deja de patru ori începînd din anii '50, a crescut în medie cu 2-2,5% anual. În aceeași perioadă, consumul de energie electrică a sporit de 8 ori. Iar după calculele I.E.A., consumul celui mai poluant dintre combustibilii fosili, cărbunele pentru producerea de energie electrică, va crește cu 32% pînă în anul 2000.

Soluția este deci în mîinile noastre: dacă planeta s-a îmbolnăvit din vina tehnologiei omului, tot această tehnologie poate să furnizeze remediile pentru salvarea ei. „Este însă necesară o schimbare drastică în optică și comportare — subliniază Lester Brown, de la Worldwatch Institute din Washington. Sîntem ultima generație care are posibilitatea să hotărască dacă vrea să lase moștenire propriilor fii o planetă locuibilă..."

În fața amenințării unei planete distruse din cauza iresponsabilității oamenilor, singura soluție este un proiect global, care să aibă ca obiectiv asigurarea condițiilor pentru ca viața pe Terra să poată continua normal.

ȘTEFAN UDRESCU

RĂZBOIUL MAREELOR

Iată un alt posibil scenariu, în replică la „Sahara se apropie" (vezi articolul din paginile anterioare): pe Terra se răsfață o vegetație proaspătă și îmbelșugată, hrănită de seve puternice, de ape strălimpezi, de un aer și o lumină ca de cristal. Roadele cîmpiilor, grădinilor și livezilor, explodînd adesea la dimensiuni fabuloase, sînt doar mireasmă și gust ales, sipete de substanțe nutritive în stare pură, nevătămate de nici o imixtiune străină. Un eden? Nu, o posibilă înfățișare a vieții planetei, în condiția în care vrăjmașii ce-i asaltează natura ar fi reduși la tăcere. Cel mai crunt vrăjmaș: poluarea, care afectează deopotrivă scoarța pămîntului, apele și văzduhul. În rîndurile de mai jos: poluarea mărilor și oceanelor.

LEAGĂNUL BOLNAV

Poluarea mediului ambiant a început să capete aspecte și proporții îngrijorătoare abia în ultimele decenii. Pînă la jumătatea secolului nostru natura a putut face față deșeurilor de tot felul doar prin propriile ei mecanisme de purificare. Astăzi, așa ceva nu mai este posibil. Pericolul poluării este foarte mare și el se manifestă în toate mediile — pe uscat, în aer, în apă. În articolul de față vom avea în vedere doar poluarea mărilor și oceanelor. Se-nțelege că, cel puțin în momentul de față, degradarea întinderilor de apă nu este aceeași peste tot, că sînt zone puternic afectate și zone aflate mai la adăpost. Acest fapt nu modifică însă cu nimic datele problemei, nu diminuează răspunderile, necesitatea și urgența unor măsuri adecvate de însănătoșire. Fiindcă dacă savanții ne-au familiarizat de mult cu ideea că mările sînt leagănul vieții pe Pămînt, nu putem ocoli o realitate dură și tristă totodată: leagănul este bolnav.

Ne-am obișnuit să ne gîndim la mări și oceane ca la niște întinderi de apă fără margini și fără fund, care vor trăi veșnic și care pot primi în sînul lor absolut totul. Într-adevăr, mările și oceanele sînt imense — peste 500 de milioane de kilometri cubi de apă, acoperind 70 la sută din suprafața Pămîntului. Necazul constă în faptul că omul n-a putut rezista tentației de a folosi această minune a naturii — întinderile de apă de pe planeta noastră — exclusiv potrivit interesului său de moment, scăpînd din vedere viața apelor înseși, adică universul lui, al omului, pe termen lung. Așa se face că în mări și oceane au fost aruncate milioane de tone de gunoi, de la cutii de conserve la deșeuri radioactive, de la substanțe chimice otrăvitoare și metale grele la conținutul rețelelor de canalizare. Într-un timp foarte scurt, în esență de la terminarea celui de-al doilea război mondial și pînă astăzi, s-a ajuns la o situație gravă, care necesită luarea de măsuri urgente.

Evident, cel mai mult au avut de suferit de pe urma poluării apele din apropierea litoralurilor, întrucît platoul continental este zona în care trăiește cea mai mare parte a faunei marine. Ca urmare, tocmai aici își cîștigă existența milioane de →

→

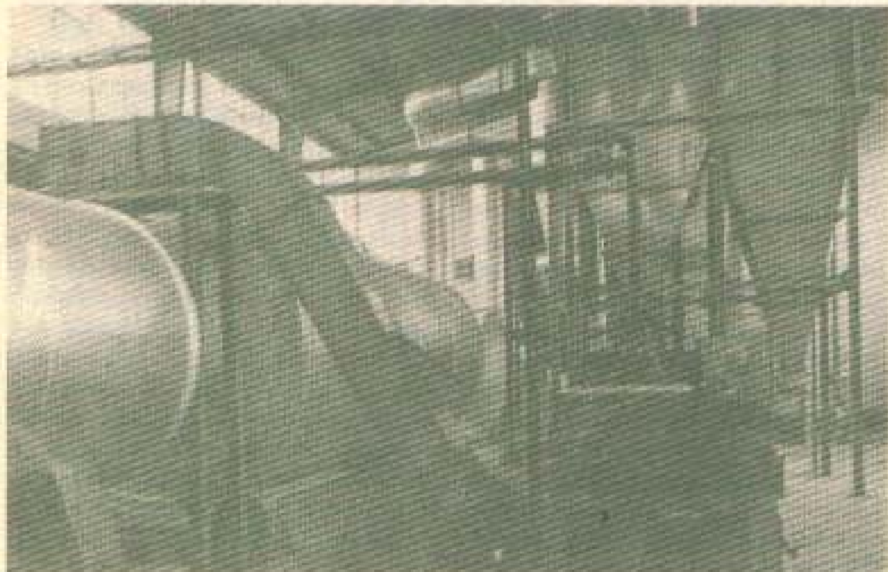
pescari și aici vin în vacanțe milioane de turiști. Totodată, pe litoral sînt situate numeroase orașe mari, ceea ce înseamnă tot atîtea focare de infecție pentru mediul marin, iar în oceane și mări își varsă apele murdare toate fluviile din lume.

Putem spune că la originea poluării întinderilor de apă se află, pe de o parte, suprapoluarea zonelor litorale și, pe de altă parte, deficiențele sistemului de lichidare a deșeurilor. În Statele Unite, de exemplu, după cum s-a apreciat din surse guvernamentale, circa 75 la sută din americani vor locui, peste numai cîțiva ani, în fîșiile situate pînă în 50 de mile (80 de kilometri) de litoral. În Marea Baltică sau în golful Tokio cu greu se va putea face față marii concentrări de fabrici și de întreprinderi comerciale. Țările din bazinul Caraibilor nu trimit, poate, în mare o cantitate extraordinar de mare de deșeuri industriale, dar, întrucît în statele respective canalizare există doar pentru mai puțin de 10 la sută din casele de locuit, gunoaiele și resturile menajere vor nimeri în mare. Publicînd aceste date, cunoscuta revistă americană „Newsweek" trăgea concluzia că la poluarea planetei contribuie într-o măsură sau alta toți locuitorii ei.

MAREEA NEAGRĂ

Pe hărți, mările și oceanele sînt colorate în albastru, dar în realitate apele lor sînt verzi. Sînt verzi cînd sînt curate. Altfel, capătă o culoare bolnăvicioasă, pămîntie, asfaltoasă ori neagră ca păcura. De multe ori e vorba chiar de păcură, de reziduuri petroliere. Acestea se găsesc pe anumite porțiuni, mai ales în apropierea litoralului, în permanență. Uneori însă, cînd vreun tanc petrolier gigant suferă un accident și-și pierde încărcătura, uriașe întinderi de apă sînt acoperite de țiței, care ucide totul în calea lui. Avem de-a face cu faimoasa „maree neagră". Prin extensie, se spune maree neagră la tot ce otrăvește și poluează direct oceanul planetar, provocînd distrugerea faunei acvatice. Așa sînt reziduurile industriale, conținutul rețelelor de canalizare și gunoaiele de tot felul, deșeurile de pe vase, scurgerile de substanțe chimice spălate de ploi (pesticide, îngrășăminte artificiale), ploile acide. Cînd nu se scurg direct, cum este cazul celor provenite din localitățile litorale sau de pe vase (militare, comerciale, de pescuit), substanțele poluante sînt aduse în

mări și oceane de fluviile care se varsă în ele și de vasele speciale de transportat reziduuri.

Așa, de pildă, numai fluviile Rin, Maas și Elba — scrie revista amintită — deversează anual în Marea Nordului sute de milioane de tone de zinc, cupru, precum și mari cantități de arsenic, cadmiu, mercur și chiar resturi radioactive. Vasele aruncă anual în aceeași mare sute de milioane de tone de deșeuri. În Marea Nordului sînt plantate, de asemenea, aproape 4000 de sonde de țiței și 150 de platforme de foraj, care sînt legate de uscat printr-o rețea de conducte, totalizînd circa 9000 de kilometri lungime. După cele mai parcimonioase calcule, din aceste conducte se infiltrează în mare circa 30000 de tone de hidrocarburi anual. Toate acestea au avut urmări nefaste asupra faunei din zonă. Somnul, nisetrul, stridiile și alte specii valoroase de pește au dispărut. Cele care încă mai sînt suferă adesea de tot felul de boli. În ultimii doi ani au început să aibă de suferit și focile. În 1988, în decurs de numai două luni, de-a lungul litoralului suedez au pierit 1200 de foci, dintr-o populație de 5000 de exemplare. După cum au constatat specialiștii, focile s-au îmbolnăvit și au murit din cauză că sistemul lor imunitar a fost slăbit în mod serios de diferite substanțe toxice — pesticide și metale grele.

Nitrații și fosfații ajung în mare pe mai multe căi. Ei se găsesc în primul rînd în apele „epurate", ape care ar trebui deci să nu mai conțină substanțe otrăvitoare. Însă „epurarea", adică purificarea, nu se face peste tot și totdeauna în chip temeinic. Se înțelege că substanțele chimice nocive se vor găsi mai mult în apele neepurate, în apele de ploaie, care, după ce dizolvă și iau cu ele importante cantități de îngrășăminte chimice, mai ales din cele păstrate la ferme sub cerul liber, se varsă în canale, rîuri și fluvii și, de aici, în mare. La aducerea nitraților în mare contribuie și ploile acide (ploile care absorb substanțele chimice din gazele de eșapament și din fumul centralelor termoelectrice și al fabricilor de produse azotoase). Potrivit calculelor, cantitatea de nitrați aduși de ploile acide va

crește în următoarele 3 — 4 decenii cu circa 60 la sută. O altă cale de pătrundere a substanțelor chimice în mări și oceane este deschisă de secarea lacurilor și bălților, atît a celor situate de-a lungul litoralurilor, cît și a celor din vecinătatea apelor curgătoare. Potrivit statisticilor, lacurile și bălțile din apropierea litoralului și a principalelor ape curgătoare au fost desființate în SUA în proporție de 50 la sută, iar în multe țări europene în proporție de 40 la sută; din cele rămase, două treimi sînt amenințate, datorită lucrărilor de construcții și de ameliorări agricole.

Or, lacurile și bălțile sînt filtre naturale, adică obstacole pentru toate chimicalele spălate de ploi. Asanarea bălților indiferent de scop (pentru construcții industriale, orășenești ori pentru agricultură) dă cale liberă pentru scurgerea nitraților și a altor substanțe otrăvitoare în mare (direct sau prin rîuri și fluvii). În același timp, lacurile și bălțile litorale constituie habitatul multor reprezentanți ai faunei marine, cămine ideale pentru aceștia, locul lor de înmulțire.

În sfîrșit, o componentă de mari dimensiuni, deosebit de periculoasă, a „mareei negre" o formează gunoaiele, deșeurile (inclusiv dejecțiile) deversate în mări și oceane ca într-o cloacă ori într-o pubelă. În unele țări s-au înființat stații de prelucrare a deșeurilor de canalizare (a „resturilor menajere", cum li se spune eufemistic), dar nu cu scopul de a nu mai aduce nimic în mare, ci doar pentru a face transportul mai economic, prin aruncarea doar a ceea ce se decantează, a „slamului". Această pastă fetidă se degradează și compromite mari întinderi ale mărilor și oceanelor. Pînă nu demult, șlamul din regiunea New York-ului putea fi aruncat imediat ce se termina zona apelor teritoriale, de 20 de kilometri. În 1988 însă s-a stabilit un perimetru de deversare la 170 de kilometri depărtare. Dar, chiar și așa, pescarii din Rhode Island și New Jersey s-au plîns de scăderea bruscă a cantității de pește și de crustacee pescuite și de faptul că o parte din peștele prins era bolnav. Unii homari și crabi aveau urme de arsuri. Nocivitatea reziduurilor de canal a făcut ca țările din zona Mării Nordului (cu excepția Marii Britanii) să ia hotărîrea de a interzice aruncarea șlamului în mare.

Toate componentele „mareei negre" sînt extrem de păgubitoare prin ele însele, întrucît pun în pericol sănătatea și în ultimă instanță viața oceanului planetar. În același timp însă, unele din aceste componente sînt răspunzătoare de apariția unui nou pericol, după cum se va vedea în cele ce urmează.

MAREEA ROȘIE

Elementele planctonului, precum algele, datează de multă vreme, poate de milioane de ani. Ele fac parte din peisajul marin dintotdeauna și au avut un rol pozitiv, de hrană pentru numeroase viețăți ale mărilor și oceanelor, de purificatoare a apelor, aducînd o contribuție importantă la circulația materiei prin procesul de sinteză a substanțelor organice. Omul folosește algele în mai multe scopuri. Unii savanți susțin că algele pot avea un viitor strălucit în alimentația omenirii.

Dar această imagine cumsecade despre alge a avut mult de suferit în ultimii ani, datorită unei →

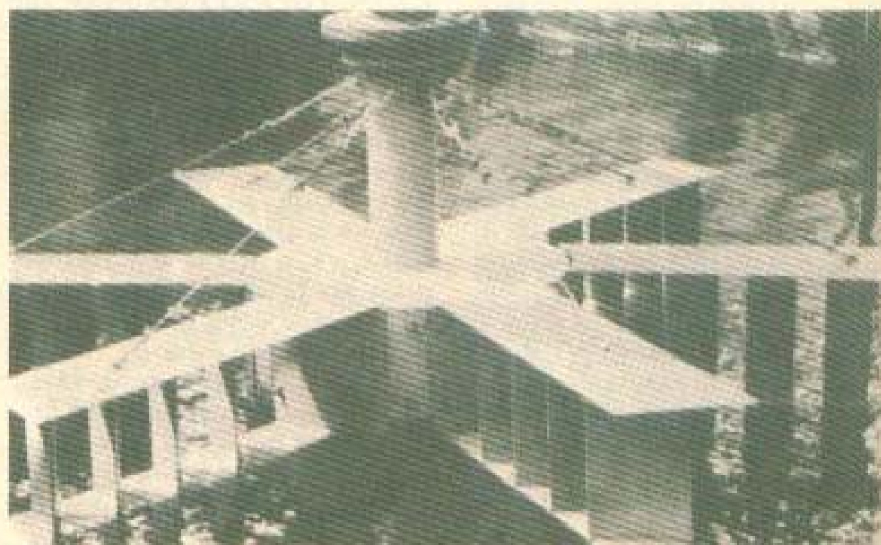

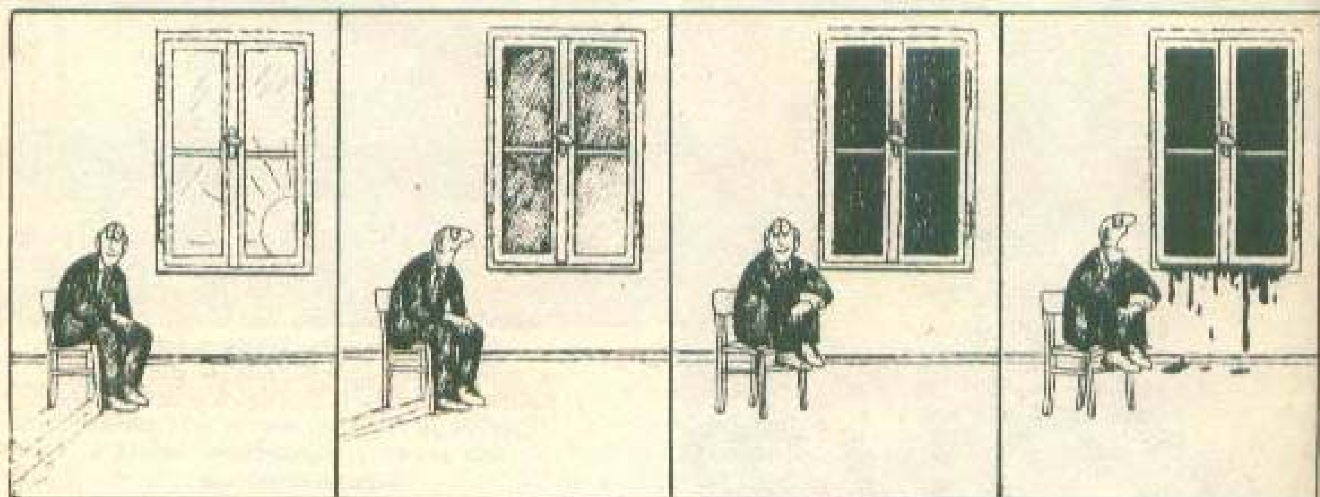
Tehnica modernă în luptă cu poluarea: tambur rotativ în care, prin mijloace termice, se operează deshidratarea nămolului rămas după epurarea biologică a apelor reziduale. Produsul rezultat poate fi folosit ca îngrășămînt agricol (pagina din stînga); instalație de epurare biologică a apelor (sus); centrifugă tip Koppers, în plin proces de aerare și pulverizare radială a lichidului (stînga)

adevărate „invazii" a acestor vegetații. Situația este comparabilă cu cea din filmul lui Hitchcock „Păsările". După cum acolo, la un moment dat, pașnicele și simpaticele — pînă atunci — zburătoare se transformă în agresori feroci, așa și algele, năvălesc peste tot, cotropesc totul, îneacă și înăbușă totul. Nu de puține ori marea, cît vezi cu ochii, este acoperită de alge, care vin în valuri, alcătuind un tablou halucinant (s-au semnalat „covoare" plutitoare cu o lungime de 50 de kilometri, o lățime de 10 kilometri și o grosime de 12 metri). Și cu toate că algele nu au o singură culoare (unele sînt verzi, altele albastre, roșii, galbene, brune), invaziei de alge i s-a spus „mareea roșie". Apariția, înmulțirea și agresiunea acestor alge creează imaginea unui fenomen scăpat de sub control, tumoral. Componentele „mareei roșii" sînt, după cum afirmă oamenii de știință, distincte de algele „clasice", prin multitudinea însușirilor lor nocive. O vreme, nu s-a făcut o legătură între „mareea roșie" și activitatea omului. În prezent însă este larg acceptată părerea că algele roșii sînt de fapt un efect al poluării mărilor și oceanelor, în primul rînd al măririi conținutului în nitrați și fosfați al apei de mare. Aceste substanțe stimulează înmulțirea în chip accelerat a fitoplanctonului. La obiecția că au apărut „maree roșii" în Alaska și în Golful Californiei, regiuni în care nu există nici puternice centre industriale, nici localități suprapopulate, oamenii de știință au dat răspunsuri convingătoare. S-a arătat, mai întîi, că, datorită curenților oceanici, algele pot apărea aproape „peste noapte" la distanțe imense. Așa s-a întîmplat cu circa 8 ani în urmă, cînd algele existente doar în apropiere de litoralul Mexicului au apărut brusc în Spania, unde au adus pagube mari bancurilor de stridii. Ulterior, alge de aceeași proveniență și-au semnalat prezența în Tailanda, Indonezia, Japonia și Italia. Totodată, s-a emis ipoteza că vasele comerciale, și în primul rînd tancurile petroliere, pot duce dintr-un loc în altul sporii algelor în apa de balast. În sfîrșit, s-a subliniat că anumite fenomene ale naturii, cum ar fi creșterea globală a temperaturii, amestecul natural al unor mase de apă, pot favoriza dezvoltarea fitoplanctonului.

Ce efecte dăunătoare au „mareele roșii"? În primul rînd, ele provoacă moartea a numeroase viețăți marine. Se consideră că unele specii de fitoplancton eliberează toxine cînd vin în contact cu bronhiile peștilor. Ne amintim cu toții — s-a scris mult cu privire la aceste întîmplări — de moartea, considerată inexplicabilă, a unor balene cu 2—3 ani în urmă. Cercetîndu-se conținutul stomacului lor, s-a constatat că ficatul peștilor care slujiseră balenelor drept hrană era un adevărat depozit de toxine. Dar „mareele

Montate pe fluvii, pe lacuri, în bazine de decantare cu nivel variabil, centrifugele diminuează concentrația în acid carbonic a apelor și, în același timp, contribuie la creșterea sensibilă a concentrației în oxigen (sus); secția biologică a Uzinei centrale de epurare din orașul Darmstadt (R.F.G.), cu o capacitate de prelucrare zilnică de 96000 mc ape uzate (dreapta)

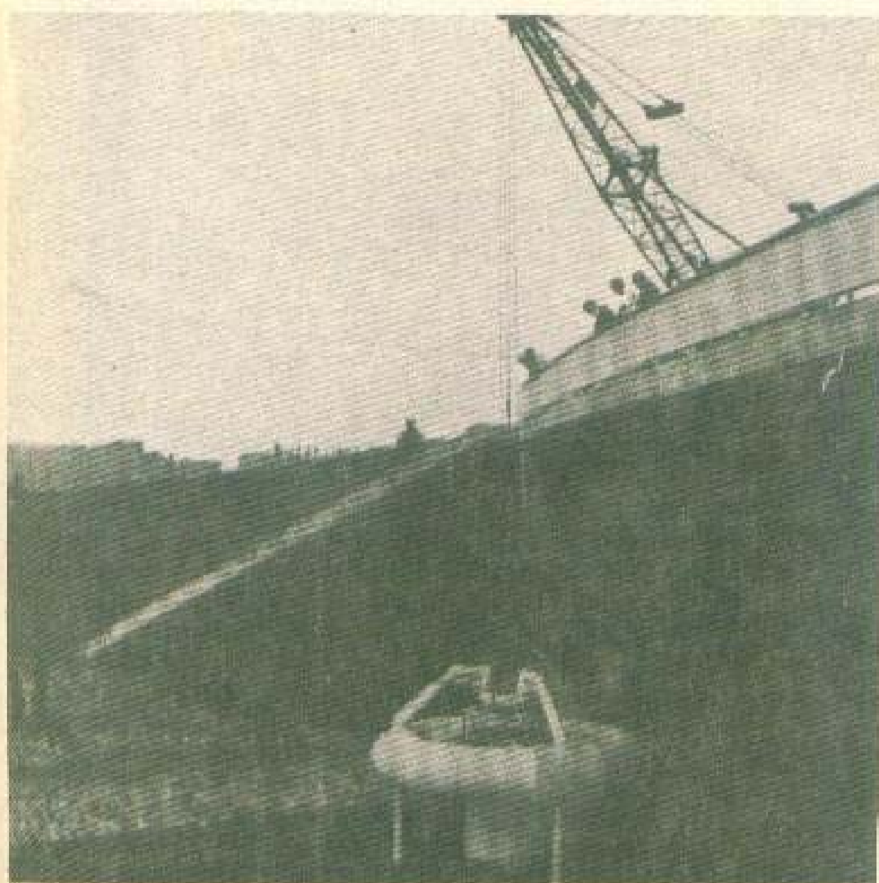

roșii" ascund și un alt pericol: dezvoltîndu-se tumultuos, algele consumă o cantitate imensă de oxigen și, ca urmare, un număr imens de pești, moluște și alte viețăți marine pier din cauza asfixierii. Astfel, „mareea roșie" care a invadat în 1985 litoralul nord-estic al Statelor Unite a dus la distrugerea unei înfloritoare industrii de crustacee. Algele colorate din preajma Scandinaviei au produs, numai în domeniul pescuitului, pagube de sute de milioane de dolari; la acestea se adaugă, evident, și alte prejudicii. „Mareele roșii" pot, de asemenea, să înlăture alte vegetații marine, care servesc ca hrană pentru mai multe soiuri de pești, inclusiv pentru sardine. Aceștia din urmă vor pieri, fapt care, la rîndul său, va pune în pericol existența unor pești mai mari, care se hrănesc cu cei mici, și așa în continuare. E lesne de imaginat că, în atari condiții, în ciclul biologic se poate produce un scurtcircuit cu urmări dintre cele mai grave, chiar fatale.

Nu trebuie scăpat din vedere nici un alt aspect important al acțiunii „mareelor roșii": invadarea și poluarea plajelor multor stațiuni de odihnă din lume. În afara pierderilor bănești care rezultă de aici, sînt de luat în calcul și celelalte urmări, deloc secundare, care țin de confortul, civilizația și cultura omului modern.

MAREEA ALBASTRĂ

Unii se mîngîie cu ideea că e puțin probabil ca o catastrofă ecologică să se întimple într-un viitor apropiat. În realitate, însă, e vorba de a opri înaintarea pe drumul care duce spre catastrofă, indiferent

de perioada cînd ea s-ar putea produce.

Căci, din păcate, omul a mers foarte mult pe acest drum, ajungîndu-se la situația cînd, chiar dacă s-ar opri complet procesul poluării, tot ar fi necesare cîteva decenii pentru ca în regiunile afectate să se poată ajunge la un minimum de puritate a mediului înconjurător. Se știe că sînt pesticide care rezistă, pe fundul apelor sau în sol, mai multe zeci de ani. În ceea ce privește masele plastice, descompunerea lor și reintegrarea în circuitul biologic durează 500 de ani. Deocamdată succesul celor mai multe dintre campaniile împotriva poluării mărilor și oceanelor se măsoară doar prin reducerea, într-o măsură mai mare sau mai mică, a dimensiunilor prejudiciului. E vorba însă de a salva mările și oceanele de la moarte. Și pentru aceasta este nevoie de mai mult, este nevoie de o adevărată maree a gîndului și a faptei, pe tot globul, în favoarea vieții întinderilor de apă. Putem numi acest necesar și așteptat complex de inițiative și acțiuni „mareea albastră".

Cînd ecologii, entuziaștii și toți voitorii de bine întru apărarea mediului ambiant doresc să dea un bun exemplu de ce se poate face dacă oamenii, și în primul rînd, firește, factorii de decizie, înțeleg importanța luptei contra poluării și trec la acțiune, unindu-și forțele, se referă la Mediterana. Într-adevăr, în 1976, 17 țări mediteraneene și-au luat obligația de a lupta împotriva poluării, fiecare țară în partea sa de Mediterană. Astăzi, responsabilii acestui program, coordonat de ONU, afirmă cu mîndrie că tendința nefavorabilă a fost oprită și că a început procesul invers. Există cele mai mari șanse și speranțe pentru vindecarea completă a Mediteranei. Sînt în funcțiune sau în curs de construire uzine de purificare a apelor uzate, au fost luate numeroase alte măsuri de îngrădire a poluării. Drumul este însă lung. Pînă una alta, Marea Mediterană, cu toate acțiunile demne de toată lauda care au fost întreprinse, rămîne murdară. Cei ce fac baie în ea riscă să contracteze tot felul de boli, de la hepatita infecțioasă pînă la bolile de piele și congestia cavității bucale. În cartea sa „Marea rănită", publicată în Franța în 1987, Jacques Yves Cousteau vorbește cu durere în suflet de distrugerea minunatelor golfulețe mediteraneene. Unul dintre acestea este Cortius, care în prezent este desfigurat de petele de ulei, de legume în putrefacție și de șobolani morți. „O duhoare fetidă, per-

→ sistentă, plutește deasupra apei — duhoarea morții", scrie Cousteau.

Dar acțiunile de salvare a Mediteranei, chiar cu puținul care s-a făcut pînă acum (dar mai ales cu ceea ce se va face de acum înainte), au demonstrat necesitatea unei cooperări multilaterale. În regiuni ca Marea Nordului, Marea Baltică, Marea Caraibilor — apreciază specialiștii —, eforturi trebuie să depună, concomitent, toate statele riverane, fără nici o excepție. Altfel, străduințele unora vor fi reduse la zero de inerția altora.

Lupta împotriva poluării mărilor și oceanelor, adică „mareea albastră", trebuie să aibă în vedere, firește, toate componentele „mareei negre" și „mareei roșii". O atenție foarte mare se cere, însă, acordată substanțelor chimice. După cum rezultă din studii ONU pînă în prezent au fost puse la punct mijloace de depistare a pesticidelor, nu însă și a îngrășămintelor chimice. Începînd din anii '70, cele mai multe din statele europene, S.U.A. și alte țări s-au străduit și, în bună măsură, au reușit să reducă și chiar să elimine folosirea unor pesticide deosebit de periculoase, cum este DDT-ul. Din păcate, n-a fost sistată și producția acestor pesticide care sînt exportate în „lumea a treia", astfel încît, în cele din urmă, otrăvurile ajung tot în mare.

ÎNTRE PIERDERE ȘI CÎȘTIG

Legat de măsurile pentru salvarea mărilor și oceanelor s-a ridicat problema costurilor, a cheltuielilor ce urmează a fi făcute. Fiindcă în prezent tehnologii și cunoștințe științifice pentru înlăturarea celor mai păgubitoare efecte ale poluării există. Așa sînt, de pildă, instalațiile de purificare ce pot transforma apa murdară în apă potabilă. Numai că instalațiile respective și altele asemănătoare au un preț ridicat. Însă renunțarea, din pricina costurilor, la producerea și instalarea echipamentelor antipoluante va fi plătită mult mai scump. Pentru că, în același timp cu pericolul direct pentru sănătate, poluarea apelor din zona litoralurilor are și grele consecințe financiare. În ultimii ani, numai de pe urma închiderii unor plaje, care deveniseră focare de infecție, Statele Unite au înregistrat pierderi de sute de milioane de dolari. La fel, deosebit de ridicate par în momentul de față și cheltuielile legate de crearea unor noi tipuri de îngrășăminte chimice, care vor aduce și schimbări fundamentale în practica agricolă de pînă acum. Dar specialiștii consideră că prețul care trebuie plătit astăzi pentru menținerea în viață a mărilor și oceanelor este mic în comparație cu ceea ce va trebui plătit peste 5 — 6 ani. Iar după 10 — 15 ani va fi, după părerea multora, prea tîrziu, și nici un preț, nici o cheltuială nu vor mai putea evita catastrofa. Iată de ce „mareea albastră" trebuie neapărat să cîștige războiul împotriva „mareei negre" și a „mareei roșii". Salvînd mările și oceanele, omul le salvează pentru sine și se salvează și pe sine.

Instalație de ardere a gunoiului, în funcțiune la Offenbach, dispunînd de trei unități, fiecare din ele cu un debit de reziduuri de 10 tone/oră, căruia îi corespunde o valoare calorică a gunoiului de 800 — 2200 kcal/kg.
Astfel de instalații nu sînt dintre cele mai ieftine, dimpotrivă; dar — după opinia specialiștilor — nici o cheltuială nu e prea mare pentru a combate, cît mai e vreme, marea primejdie a „mareei negre"

ION D. GOIA